

Wiadomości **Uniwersyteckie**

27 | Nauka i ludzie

*Wspieramy rozwój naukowy Uczelni.
Rozmowa z mgr Anetą Okuń-Jaśkowiak –
dyrektorem Wydawnictwa UMCS*

30 | Nauka i ludzie

*System międzynarodowy i jego
badanie w czasie zmiany. Rozmowa
z prof. dr. hab. Markiem Pietrasiem
– dyrektorem Instytutu Stosunków
Międzynarodowych UMCS*

38 | Nauka i ludzie

*Między okładką a treścią, czyli o sztuce
projektowania książek. Rozmowa
z dr. hab. Krzysztofem Rumowskim,
prof. Uczelni z Katedry Grafiki Projektowej
i Druku Płaskiego UMCS*

Fot. Bartosz Proll

IV Forum Administracji UMCS, 11 lutego 2026 r.

Fot. Michał Piłat

Global Women's Breakfast 2026, 10 lutego 2026 r.

Spis treści

WYDARZENIA

- 4** | Z życia Uczelni
- 14** | Nasze sukcesy
- 18** | Twarze komercjalizacji
- 20** | Na wydziałach

NAUKA I LUDZIE

- 27** | Wspieramy rozwój naukowy Uczelni. Rozmowa z mgr Anetą Okuń-Jaškowiak – dyrektorką Wydawnictwa UMCS
- 30** | System międzynarodowy i jego badanie w czasie zmiany. Rozmowa z prof. dr. hab. Markiem Pietrasiem – dyrektorem Instytutu Stosunków Międzynarodowych UMCS
- 34** | Obrazy pamięci – filmowy świat Andrzeja Wajdy. Rozmowa z dr. hab. Barbarą Głębičką-Gizą, prof. Uczelni z Katedry Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej UMCS
- 38** | Między okładką a treścią, czyli o sztuce projektowania książek. Rozmowa z dr. hab. Krzysztofem Rumowskim, prof. Uczelni z Katedry Grafiki Projektowej i Druku Płaskiego UMCS
- 43** | Siedem tysięcy języków. Słowa, które tworzą planetę. Rozmowa z dr. hab. Renatą Jakubczuk, prof. Uczelni – zastępcą dyrektorką Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa, pracownikiem Katedry Lingwistyki Stosowanej UMCS
- 46** | Fascynujący świat ptaków. Rozmowa z dr. hab. Marcinem Polakiem, prof. Uczelni z Katedry Zoologii i Ochrony Przyrody UMCS
- 50** | Cyberdzieciństwo na zakręcie

NASI ABSOLWENCI

- 52** | Studia dały mi solidne podstawy teoretyczne. Rozmowa z mgr Magdaleną Trelką – 20-tysięczną uczestniczką Programu Absolwent UMCS, absolwentką biotechnologii

WYDARZENIA NAUKOWE

- 54** | Konferencja „Innowacje w zarządzaniu integracją w Polsce”
- 55** | Konferencja pt. „Samorząd Terytorialny i Zawodowy”
- 56** | Warsztaty ekspertów „Między wojną a (nie)pokojem”
- 57** | XXVIII Konferencja Sprawozdawcza chemików
- 58** | Wizyta ambasador Melindy Simmons
- 59** | Goście z Urganch State University
- 59** | O zrównoważonym rozwoju na arenie międzynarodowej

KARTKA Z KALENDARZA

- 60** | Początki Chatki Żaka
- 62** | Prof. István D. Molnár

UMCS DLA SZKÓŁ

- 63** | 67. edycja Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym
- 64** | 75. Olimpiada Fizyczna
- 64** | Warsztaty historyczne dla licealistów
- 65** | Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki
- 65** | „Akademia Przyrodnicza” z Dyrektorem CeReClimEn

SPRAWY STUDENCKIE

- 66** | Festiwal Produkcji Medialnej PRO-Film
- 67** | Turniej o Puchar Dziekana WPiA UMCS

W ŚWIECIE KSIĄŻEK

- 68** | Dotykanie przeszłości, czyli rzecz o rekonstrukcji historycznej w Polsce od antyku po XX w.

Wydawca: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
PL ISSN 1233-216X

Adres redakcji: pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, p. 1606,
20-031 Lublin, tel. 81 537 54 19

e-mail: wiadomosci@mail.umcs.pl
www.wiadomosci.umcs.pl

Redakcja: Magdalena Cichocka, Ewa Kawalko-Marczuk (redaktor naczelny), Michał Piłat (fotograf), Bartosz Proll (fotograf), Katarzyna Skalecka, Magdalena Wołoszyn-Mróz

Współpracownicy: Agata Dzyr, Sara Filipiak, Monika Gabryś-Sławińska, Teresa Klimowicz, Andrzej Kokowski, Ihor Kolsnichenko, Eliza Komierzyńska-Orlińska, Urszula Lewartowicz,

Julia Maj, Kamil Michaluk, Anna Pastuszka, Tomasz Poślada, Adrian Skubiszewski, Maciej Szymoniak, Paulina Turyło-Nowak, Michał Zembrzycki

Skład: Emart Design, info@skladgazet.pl,
<https://skladgazet.pl>

Druk: Drukarnia ZAPOL Sobczyk Sp.k. (Szczecin)

Nakład: 420 egzemplarzy

Okładka: fot. Bartosz Proll

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i korekty nadesłanych tekstów. Ma również prawo do wyboru tekstów do publikacji.

Praca i motywacja w zmieniającym się świecie – IV Forum Administracji UMCS

Jak skutecznie pracować w świecie ciągłych zmian? Jak zarządzać zmianą, zamiast się jej obawiać? I gdzie szukać motywacji, gdy nam jej brakuje? Między innymi takie tematy były poruszane podczas IV Forum Administracji na UMCS.

Wydarzenie odbyło się 11 lutego w gościnnych progach Wydziału Ekonomicznego. W programie przewidziano część panelową i warsztaty. Spotkanie poprowadziły dyrektor Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów Alicja Borzęcka-Szajner i kierownik Administracji WE Magdalena Krynica-Kisiel.

Na początku kilka słów do zebranych skierował rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski. W specjalnie przygotowanym na tę okazję filmie powiedział:

„Forum Administracji to niezwykle cenna, wartościowa, godna polecenia inicjatywa dla pracowników Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i – co najważniejsze – organizowana przez nich samych (...). Tegoroczna edycja realizowana jest pod hasłem „Jak pracować, gdy wszystko się zmienia? Motywacja, nawyki, współpraca”. Na wszystkie pytania znajdziecie Państwo odpowiedzi w czasie szkoleń, warsztatów i wykładów. Życzę dużo optymizmu i dobrej energii płynącej z przekazu prelegentów.

Następnie uczestników przywitała prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, przewodnicząca Zespołu ds. Wspierania Podnoszenia Kompetencji Kadry prof. dr hab. Dorota Kołodyńska:

„Bardzo się cieszę, że tak licznie zgromadzili się Państwo na sali. To znaczy, że zmiana nie jest Wam obca. Coraz bardziej utwierdzam się w przekonaniu, że dotyczy ona wszystkich obszarów, które realizujemy w Uczelni. (...) Szanowni Państwo, musimy być odważni i elastyczni w naszych decyzjach. Osuwajmy się z myślą, że zmiana jest naszą codziennością. Życzę udanych dyskusji i inspirujących rozmów.

Podczas wydarzenia głos zabrała także kanclerz UMCS Małgorzata Stręciwilk, która opowiedziała o czekających naszą Uczelnię zmianach i wyzwaniach dotyczących m.in. wprowadzenia produkcyjnego systemu EZD, KSeF i nowej strony UMCS. Omówiła ponadto temat oceny pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. Na koniec podziękowała organizatorom wydarzenia i podkreśliła, jak ważna jest wspólna praca na rzecz UMCS:

„Chcemy, żeby Forum było miejscem debaty pracowników całej Uczelni. Zależy nam na tym, żeby wszystkie wydziały zaangażowały się w organizację tego wydarzenia, bo jest ono tworzone z myślą o administracji zarówno centralnej, jak i wydziałowej (...). Jesteśmy jedną wspólnotą i wszyscy pracujemy na rzecz Uniwersytetu.

Uczestników przywitał też gospodarz miejsca, dziekan Wydziału Ekonomicznego dr hab. Marcin Lipowski, prof. UMCS.

Część panelowa rozpoczęła się wystąpieniem dr. Bartłomieja Zinczuka z Katedry Zarządzania. Prelegent

opowiedział m.in. o zmianie organizacyjnej, jej przyczynach i przebiegu oraz zarządzaniu nią w pracy. Natomiast proponowane zmiany w Regulaminie udzielania zamówień publicznych na UMCS omówiła zastępczyni kanclerza ds. ogólnych Małgorzata Niedzielska.

W dalszej kolejności prezentację z wizyty studyjnej w Vilnius Tech w ramach projektu „The power of relations” przedstawiły Milena Malicka z Wydziału Politologii i Dziennikarstwa oraz Agnieszka Ścibior i Jolanta Łuczywek-Złot z Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów.

Dodatkowo podczas wydarzenia Alicja Borzęcka-Szajner i Urszula Wojtczak-Kokoszkiwicz zaprezentowały założenia projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pn. „Akcja kompetencje – program rozwoju pracowniczek i pracowników UMCS”. Ma on na celu wzmacnianie potencjału instytucjonalnego poprzez rozwój kompetencji kadry kierowniczej i osób zaangażowanych w procesy administrowania naszą Uczelnią. Zakłada realizację działań za pomocą konkretnych form, np. warsztatów/szkożeń, studiów podyplomowych. Obejmuje pięć ścieżek rozwojowych: LEAD+ – kadra kierownicza; PROMO CYFRA+ – marketing, komunikacja, cyfryzacja; HR+ – kadry, rozwój pracowniczy; FINANSE+ – finanse i rozliczenia; ROZ-WÓJ+ – ścieżka ogólnorozwojowa.

W czasie Forum nie zabrakło owocnych dyskusji. Część panelowa zakończyła się rozmową moderowaną przez dyrektora Alicję Borzęcką-Szajner pt. „Co nas naprawdę motywuje do pracy?”, w której wzięli udział: Tomasz Sokołowski i dr Monika Jakubiak z Wydziału Ekonomicznego oraz Izabela Pastuszko – dyrektor Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka.

Program wydarzenia obejmował również interesujące warsztaty. Uczestnicy mogli poszerzyć swoją wiedzę na temat oceny okresowej pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, budowania odporności psychicznej, dobrych nawyków i zarządzania zmianą oraz skutecznego przywództwa. Nie zabrakło też czasu na relaks podczas warsztatu szydełkowania scrunchie.

IV Forum Administracji UMCS zostało zorganizowane przez Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów oraz Wydział Ekonomiczny. Stanowiło doskonałą okazję do wspólnego rozwijania kompetencji, zdobywania wiedzy w przyjaznej atmosferze i integracji środowiska akademickiego.

Magdalena Wołoszyn-Mróz

Fot. Bartosz Prohl

Fot. Bartosz Prohl

Fot. Bartosz Prohl

Global Women's Breakfast 2026 na UMCS

10 lutego w strefie coworkingowej Stołówki Akademickiej „Trójka” spotkały się naukowczynie, doktorantki, studentki i pracowniczki Uniwersytetu z okazji Global Women's Breakfast – międzynarodowej inicjatywy, która co roku przypomina, że nauka potrzebuje różnych głosów.

Wydarzenie odbyło się pod patronatem prof. dr hab. Doroty Kołodyńskiej, prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, która sprowadziła Światowe Śniadanie Kobiet do Lublina, wpisując nasz Uniwersytet w globalną sieć ośrodków akademickich zaangażowanych w promocję kobiet w nauce. Zostało zorganizowane przez Biuro Promocji i Popularyzacji Nauki oraz Instytut Nauk Chemicznych.

Krótką historią śniadania, które obiegło świat

Wszystko zaczęło się pewnego ranka 2011 r. Chemiczki z 44 różnych krajów spotkały się, aby wspólnie zjeść śniadanie w ramach International Year of Chemistry w Paryżu. Na całym świecie odbyło się wówczas blisko 100 śniadań, w których uczestniczyło prawie 5 tys. kobiet.

W 2019 r. inicjatywa wróciła, tym razem jako Global Women's Breakfast. Zasięgiem objęła Azję, Europę i Afrykę, dotarła do obu Ameryk, a nawet do Nowej Zelandii. Od tego czasu jest organizowana cyklicznie co roku, łącząc tysiące kobiet pracujących w nauce. Nasz Uniwersytet jest jednym z pierwszych w kraju, które dołączyły do tego wydarzenia.

„Do tej pory niewiele ośrodków z Polski włączyło się w tę międzynarodową inicjatywę, a to ważna platforma do rozmowy o kwestiach, które dotyczą nas, kobiet

– mówiła podczas otwarcia spotkania prof. Dorota Kołodyńska.

Kiedy brakuje połowy głosów

Według UNESCO w 2022 r. kobiety stanowiły zaledwie 31,1% wszystkich badaczy na świecie. Tylko co trzeci naukowiec to kobieta. W niektórych krajach mniej niż co dziesiąty. W obszarze sztucznej inteligencji – dziedzinie, która dosłownie zmienia świat – tylko co piąta osoba to kobieta (22%). ONZ w swoim przesłaniu na Międzynarodowy Dzień Kobiet i Dziewcząt w Nauce jasno wskazuje, że równość płci w nauce to nie tylko kwestia sprawiedliwości, to warunek rozwoju.

Fot. Michał Piat

Często słyszymy, że różnorodność perspektyw sprzyja ogólnemu postępowi naukowemu, ale czy da się to udowodnić? Profesor Thema Monroe-White z George Mason Univeristy przeanalizowała miliony prac naukowych i wykazała konkretne konsekwencje braku różnorodności. Gdyby środowisko naukowe lepiej odzwierciedlało skład społeczeństwa (w tym obecność kobiet), mielibyśmy przykładowo o 29% więcej badań nad zdrowiem publicznym, o 26% więcej nad przemocą ze względu na płeć, o 25% więcej w ginekologii i gerontologii. Innymi słowy: jeśli brakuje jednej grupy, to niektóre tematy po prostu przestają istnieć dla nauki. Dlatego nauka potrzebuje wielogłosu.

Wiele głosów, jedna nauka

„Many Voices, One Science” – tegoroczne hasło Global Women’s Breakfast brzmi jak manifest przeciwko wykluczeniu. Ale nie jest przeciwko – podkreśliła dr hab. Dominika Polkowska, prof. UMCS, pierwsza z prelegentek. To manifest za wykorzystywaniem i poszerzaniem perspektyw, włączaniem nowych zasobów poznawczych, patrzeniem z wielu stron jednocześnie. Bo gdy w laboratorium dominuje jeden typ myślenia, tracimy więcej, niż mogłoby się wydawać. Tracimy pytania, których nikt nie zadał. Rozwiązania, o których nikt nie pomyślał. Odkrycia, do których nikt nie dotarł, bo wszyscy patrzyli w tym samym kierunku.

Dr hab. Bożena Zgardzińska, prof. UMCS skupiła się na tym, jak łączyć pracę naukową z innymi rolami życia. Mówiła o *life-work balance* – świadomie odwracając znany porządek słów *work-life balance*. Bo to życie, nie praca, powinno wyznaczać ramy tego, jak funkcjonujemy.

Ostatnia z prelegentek, dr hab. Margaret Ohia-Nowak, prof. UMCS, podjęła z kolei temat widoczności i wzmacniania kobiecego głosu w nauce, co wymaga budowania wizerunku badaczki, która jest obecna na wielu płaszczyznach, ale jednocześnie mocno osadzona w swoim ciele i tożsamości.

Więcej niż śniadanie

11 lutego obchodzimy Międzynarodowy Dzień Kobiet i Dziewcząt w Nauce – święto ustanowione w 2015 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, aby podkreślać rolę kobiet w rozwoju nauki, technologii i innowacji oraz promować równy dostęp do edukacji i kariery naukowej. Właśnie dlatego Global Women’s Breakfast corocznie odbywa się w lutym, zazwyczaj w okolicach tej daty. To sposób, by nie tylko mówić o zmianach, ale także je współtworzyć – w przestrzeni, w której kobiety wymieniają doświadczenia, wspierają się i planują współpracę. Czy jedno śniadanie zmieni świat? Nie zmieni. Ale tysiące śniadań w dziesiątkach krajów z tysiącami kobiet, które się nawzajem wzmacniają, to dobry kierunek.

Dorota Walczak-Pietras

Fot. Michał Piat

Dzień Orientacyjny Erasmus+ dla studentów zagranicznych

24 lutego Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej oficjalnie powitał studentów, którzy przyjechali do nas na wymianę w ramach programu Erasmus+. Spotkanie odbyło się w Małej Sali Widowiskowej Chatki Żaka i stało się symbolicznym początkiem ich studiów w Polsce oraz nowego etapu akademickiej przygody.

Uroczystego otwarcia dokonały prof. dr hab. Dorota Kołodyńska – prorektor ds. studentów i jakości kształcenia oraz mgr Karolina Sokolińska – kierownik Biura ds. Obsługi Studiów i Studentów Zagranicznych, życząc sukcesów naukowych, inspirujących doświadczeń oraz niezapomnianych chwil spędzonych na UMCS. Następnie uczestnicy poznali zasady funkcjonowania Uniwersytetu oraz główne założenia programu Erasmus+.

W dalszej części wydarzenia przedstawiciele Erasmus Student Network Lublin zaprezentowali program działań integracyjnych i inicjatyw wspierających studentów międzynarodowych, zaplanowanych na semestr letni bieżącego roku akademickiego. Uczestnicy ponadto zapoznali się z ofertą kursu języka polskiego oraz zajęć „Wprowadzenie do historii i kultury Polski”, prowadzonych przez dr. hab. Roberta Bubczyka, prof. UMCS. Przybliżono im działalność Stowarzyszenia Homo Faber oraz Baobabu. Studenci otrzymali również informacje dotyczące możliwości otwarcia konta w Santander Bank Polska oraz praktyczne wskazówki związane z bezpieczeństwem i obowiązującymi przepisami prawa.

Na zakończenie odbyły się indywidualne spotkania z koordynatorami wydziałowymi, podczas których omówiono szczegóły programów studiów i organizację zajęć na poszczególnych kierunkach. Po rozmowach koordynatorzy zabrali grupy swoich studentów na wycieczkę po wydziałach, pokazując im sale wykładowe, w których już wkrótce rozpoczną naukę.

Cieszy nas tak duże zainteresowanie wydarzeniem oraz aktywne zaangażowanie uczestników. Wszystkim studentom programu Erasmus+ życzymy inspirującego, pełnego nowych doświadczeń i sukcesów pobytu na UMCS!

Patrycja Kuryś

Fot. Michał Piat

Fot. Michał Piat

Inauguracja działalności Uniwersytetu MED.E.A.

W dn. 5–6 lutego prorektor ds. rozwoju i współpracy z gospodarką prof. dr hab. Zbigniew Pastuszek reprezentował UMCS podczas uroczystej inauguracji roku akademickiego 2025/2026 w Uniwersytecie MED.E.A. (Higher Education Institution for Mediterranean, Europe and Africa) w stolicy Malty – Valletcie. Wydarzenie połączone było z międzynarodową konferencją naukową pt. „Przywództwo, innowacja i wizja śródziemnomorska MED.E.A. 2025–2026”.

Uroczystość przyciągnęła uwagę prasy lokalnej i międzynarodowej. „Gazzetta di Malta” podkreśliła rolę uczelni jako strategicznego pomostu w dialogu edukacyjnym między Europą a Afryką.

Obrady odbywające się w Casino Maltese zgromadziły wiele postaci ze świata nauki i polityki, które obecnie mają istotny wpływ na globalną równowagę akademicką i przyszłość rozwoju szkolnictwa wyższego w Europie.

Wykłady inauguracyjne wygłosili m.in.: Roberta Metsola – przewodnicząca Parlamentu Europejskiego („Edukacja jako kluczowy czynnik rozwoju i pozycjonowania międzynarodowego”); prof. dr Rado Bohinc – rektor Uniwersytetu Śródziemnomorskiego EMUNI (Euro-Mediterranean University; UMCS jest członkiem EMUNI od ponad 10 lat); Luigi Di Maio – zastępca Sekretarza Generalnego ONZ/specjalny przedstawiciel UE

(„Refleksje na temat wyzwań geopolitycznych i ewoluującej roli przywództwa”), a także Ian Borg – wicepremier Malty i Stefan Zrinzo Azzopardi – minister ds. funduszy europejskich w rządzie tego kraju, którzy potwierdzili swoje poparcie dla ekosystemu edukacyjnego skoncentrowanego na funduszach europejskich i innowacjach.

W ramach konferencji zorganizowano również cztery panele dyskusyjne oraz sesję doktorancką. Uczestniczyli w nich m.in.: Mohammed Al Neyadi – były wiceminister Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Marie-Louise Coleiro Preca – była prezydent Malty oraz przedstawiciele świata nauki, w tym: prof. Damrong Sripraram i prof. Kongkiti Phusavata (Uniwersytet Kasetsart, Tajlandia), prof. Florin Dragan (Uniwersytet Timișoara), dr David Vannozi (MED.E.A. i Grupa Multiversity) i prof. Luigia Melillo – rektor Uniwersytetu MED.E.A.

Prof. Zbigniew Pastuszek wziął udział w plenarnym panelu dyskusyjnym pt. „Innovative Business Models and Local Development: International Skills Recognition Frameworks for Inclusive Labour Market Access”.

W inauguracji roku akademickiego i konferencji uczestniczyło łącznie około 100 osób z 16 krajów, w tym 11 rektorów i prorektorów uniwersytetów oraz około 60 przedstawicieli środowiska akademickiego.

Centrum Prasowe

Archiwum prywatne Zbigniewa Pastuszaka

Archiwum prywatne Zbigniewa Pastuszaka

Centrum Wiedzy o Dostępności UMCS

Strategiczną inicjatywą Uniwersytetu ukierunkowaną na rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o dostępności jest powołanie Centrum Wiedzy o Dostępności UMCS. Jednostka prowadzi działania przede wszystkim w obszarach dostępnej edukacji, komunikacji publicznej oraz dostępnego środowiska pracy. Do jej zadań należy: projektowanie, testowanie i wdrażanie rozwiązań wspierających osoby ze zróżnicowanymi potrzebami, a także transfer dobrych praktyk do otoczenia społeczno-gospodarczego. Centrum prowadzi również analizy w obszarze dostępności oraz działania upowszechniające wiedzę o dostępności, w tym o projektowaniu uniwersalnym.

Misja i cele

Cele szczegółowe działalności Centrum obejmują:

- wsparcie dostępnej edukacji (programy kształcenia, dydaktyka, wsparcie nauczycieli, szkolnych specjalistów, a także rodziców);
- podniesienie dostępności komunikacji publicznej (prosty język, dostępność serwisów i dokumentów cyfrowych);
- tworzenie dostępnego środowiska pracy ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób neuro różnorodnych;

Warsztaty
podczas
VII Dnia Jakości
Kształcenia
(21 maja 2025 r.)
↓

- konsolidację i transfer wiedzy między Uczelnią a otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Przewidywane rezultaty zakładają m.in. opracowanie standardów dostępności dla instytucji publicznych i pracodawców wraz z narzędziami ich wdrażania, systemu certyfikacji dostępności oraz zestawów zwalidowanych dobrych praktyk. Wszystkie produkty będą wzbogacone poradnikami i przejrzystymi listami wskaźników dostępności ułatwiającymi monitorowanie postępów w budowaniu kultury inkluzywnej danej organizacji.

UMCS jako lider w budowaniu kultury dostępności

Centrum Wiedzy o Dostępności rozwija doświadczenia z wcześniejszych projektów, takich jak „Dostępny UMCS” i „Uniwersalność +”, a jego zadania są kompatybilne z działaniami podejmowanymi aktualnie w Uczelni m.in. w ramach projektu „Dostępny UMCS 2.0”. Skuteczność prac na rzecz dostępności wymaga współpracy wielu środowisk, dlatego partnerem projektu jest Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy odpowiedzialny za wsparcie w tworzeniu instrumentów dla szkół.

Projekt realizowany jest w ramach naboru „Centra wiedzy o dostępności”, FERS.03.01-IP.08-002/24 Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, Priorytet 3: Dostępność i usługi dla osób z niepełnościami, Działanie 03.01: Dostępność szkolnictwa wyższego.

W realizację projektu zaangażowani są eksperci prowadzący badania z zakresu dostępności i wdrażania ich wyników do praktyki społecznej: w obszarze edukacji – dr hab. Tomasz Knopik, prof. UMCS, w obszarze komunikacji publicznej – prof. dr hab. Paweł Nowak, zaś w obszarze wsparcia osób neuro różnorodnych – dr hab. Anna Prokopiak, prof. UMCS.

Tomasz Knopik

Aktualne informacje o działaniach, wydarzeniach i materiałach Centrum można znaleźć na stronie: <https://www.umcs.pl/pl/centrum-wiedzy-o-dostepnosci-umcs,33293.htm>.

Kontakt: dr hab. Tomasz Knopik, prof. UMCS, dyrektor Centrum (e-mail: tomasz.knopik@mail.umcs.pl)

Koordynator projektu: Katarzyna Dejneki (e-mail: katarzyna.dejneki@mail.umcs.pl)

Fot. Michał Piłat

UMCS po raz kolejny zagrał z sercem dla WOŚP

Spółeczność Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej po raz kolejny udowodniła, że ma wielkie serca. Tegoroczna zbiórka w ramach 34. finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy zakończyła się historycznym sukcesem – dzięki wspólnemu zaangażowaniu studentów, pracowników oraz najmłodszych pasjonatów nauki zebraliśmy łącznie 6592,67 zł. Środki te wesprą diagnostykę i leczenie chorób przewodu pokarmowego u dzieci.

Podczas lubelskiego finału akcji, który odbył się 25 stycznia w Galerii Olimp, naszą Uczelnię reprezentowały cztery studenckie koła naukowe: SKN Turystyki i Rekreacji „Globtroter” (sprawdzało wiedzę geograficzną odwiedzających), SKN Psychologów (zachęcało do rozmów o zdrowiu psychicznym oraz do rozwiązywania tematycznych testów i krzyżówek), SKN Pracy Socjalnej (przybliżało perspektywę seniorów za pomocą symulatora starości) i SKN UMCS Lab119 (przyciągnęło tłumy dzięki innowacyjnej cyfrowej ramce do zdjęć). Do puszek wolontariuszy trafiło wówczas 1572,67 zł.

Istotną częścią naszego wsparcia były aukcje charytatywne. Społeczność akademicka przygotowała 14 unikatowych ofert. Największym zainteresowaniem cieszyło się spotkanie na elektronicznej strzelnicy z Dziekan Wydziału Politologii i Dziennikarstwa, które wylicytowano za 1002 zł. Wszystkie aukcje przyniosły kwotę 3781 zł, która zasilila konto Fundacji WOŚP.

Swoją cegiełkę dołożył również Uniwersytet Dziecięcy UMCS. Podczas balu choinkowego na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki mali odkrywcy połączyli zabawę z pomaganiem, tym samym zebrali 1239 zł.

Podsumowaniem akcji było wyjątkowe spotkanie w Sali Senatu UMCS. 26 lutego rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski oraz prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska osobiście podziękowali wszystkim darczyńcom za zaangażowanie i wsparcie oraz wręczyli zwycięzcom licytacji vouchery wraz z wylicytowanymi przedmiotami.

Rekordowa kwota, którą zebraliśmy, to dowód na niezwykłą solidarność naszej społeczności. Dziękujemy każdemu, kto przyczynił się do tego sukcesu!

Justyna Stępiak

Fot. Michał Piat

Fot. Michał Piat

Archiwum Centrum Promocji UMCS

Wydarzenie podsumowujące akcję „Rodacy Bohaterom 2025”

23 stycznia w Auli im. prof. Narcyza Łubnickiego na Wydziale Filozofii i Socjologii odbyło się wydarzenie podsumowujące akcję „Rodacy Bohaterom 2025” na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej.

UMCS jest jedną z dwóch uczelni w kraju i zarazem jedyną lubelską uczelnią publiczną, która od 2014 r. cyklicznie angażuje się w akcję „Rodacy Bohaterom”, organizując zbiórki darów dla kombatantów, pedagogów, działaczy, seniorów oraz polskich rodzin na Kresach Wschodnich.

Uroczystość była okazją do podsumowania ostatniej świątecznej zbiórki, prowadzonej w dn. 1–19 grudnia 2025 r. w Stołówce Akademickiej „Trójka”, na Wydziale Filozofii i Socjologii oraz na Wydziale Filologicznym UMCS, a także do wyrażenia podziękowań wszystkim osobom zaangażowanym w jej organizację.

Wydarzenie swoją obecnością uświetnili: prof. dr hab. Radosław Dobrowolski – rektor UMCS; dr hab. Leszek Kopciuch, prof. UMCS – dziekan WFiS; prof. dr hab. Zdzisław J. Czarnecki – dziekan WFiS w latach 1996–2002; dr hab. Honorata Jakuszeko, prof. UMCS – dyrektor Instytutu Filozofii WFiS w latach 2009–2013; dr hab. Anna Dunin-Dudkowska, prof. UMCS – dyrektor Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców; dr Ewa Bulisz z Katedry Komunikacji Medialnej

Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS; mgr Magdalena Zawadzka – kierownik Zespołu Stołówki Akademickiej; Regina Awtoniuk – członek Głównej Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Odra-Niemen; mgr Władysław Maławski – prezes Zarządu Lubelskiego Oddziału SON; mgr Magdalena Maławska i mgr Małgorzata Kusz – członkinie Zarządu Lubelskiego Oddziału SON. Swoją obecnością zaszczylicili nas ponadto świadkowie historii: Antoni Holc i Jerzy Jeżewicz.

W spotkaniu wzięli również udział inni znamienici goście: dr hab. Ewa Białek, prof. UMCS z Katedry Językoznawstwa Słowiańskiego Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa; mgr Ewa Sawicka z Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców; Semyon Minich – przewodniczący ZUSS UMCS; Weronika Boruń – wiceprzewodnicząca ZUSS UMCS; Justyna Homa – wiceprzewodnicząca RWSS WFiS; Julia Nieścior – sekretarz RWSS WFiS; Piotr Białkowski – przewodniczący RWSS WF oraz studenci i doktoranci z obydwu wydziałów.

W corocznych zbiórkach uczestniczą także zaprzyjane placówki oświatowe. Wśród ich przedstawicieli znaleźli się: mgr Sylwia Łoboda z Przedszkola nr 46 w Lublinie, mgr Kinga Podstawka ze Szkoły Podstawowej nr 38 w Lublinie oraz mgr Elżbieta Nalewajko ze Szkoły Podstawowej nr 44, wchodzącej w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 4 im. Orłąt Lwowskich w Lublinie.

Podczas uroczystości rektor prof. Radosław Dobrowolski, w imieniu całej społeczności akademickiej UMCS, odebrał „Krzyż Obrońców Wołynia 1939–1944” oraz podziękowanie za wieloletnią współpracę i zaangażowanie w akcję „Rodacy Bohaterom”, które wręczyli Regina Awtoniuk i Marek Maciejczyk. Wyróżnienie to przyznano m.in. za organizację zbiórek darów na rzecz kombatantów I i II Konspiracji oraz środowisk polskich w kraju i na Kresach Wschodnich, a także za krzewienie pamięci historycznej i kształtowanie postaw patriotycznych wśród młodego pokolenia.

Z kolei dziekan prof. Leszek Kopciuch otrzymał z rąk Władysława Maławskiego podziękowanie za wsparcie i aktywne zaangażowanie w akcję „Rodacy Bohaterom”

Fot. Barisae Profl

oraz za kształtowanie postaw patriotycznych wśród społeczności akademickiej naszego Uniwersytetu. Okolicznościowe podziękowania zostały wręczone również innym osobom, które aktywnie włączyły się w organizację grudniowej zbiórki darów.

Uroczystość uświetnił występ Zespołu Wokalnego „Hubal”, działającego przy Klubie z. Hrubieszowskiego Pułku Rozpoznawczego, który wykonał wzruszający repertuar pieśni patriotycznych. Spotkanie poprowadziła

dr Monika Baczevska-Ciupak, koordynatorka akcji „Rodacy Bohaterom” na UMCS.

Udział społeczności akademickiej w tej inicjatywie pokazuje, że historia, odpowiedzialność i szacunek dla Bohaterów pozostają żywe w naszej Alma Mater. Razem tworzymy wspólnotę opartą na wartościach, które łączą pokolenia. Dziękujemy, że jesteście z nami i zapraszamy do aktywnego uczestnictwa w kolejnej zbiórce.

Monika Baczevska-Ciupak

Strategia Rozwoju Szkolnictwa Wyższego – spotkanie konsultacyjne

2 marca w Auli III na Wydziale Ekonomicznym odbyły się konsultacje środowiskowe dotyczące projektu Strategii Rozwoju Szkolnictwa Wyższego na lata 2025–2035.

W wydarzeniu wzięli udział: władze UMCS, dziekani, dyrektorzy instytutów i jednostek uczelnianych, które są ściśle związane z procesem kształcenia, naukowcy reprezentujący poszczególne wydziały naszego Uniwersytetu, przedstawiciele Związku Uczelni Lubelskich, a także dr hab. Agnieszka Dardzińska-Głębocka, prof. PB – przewodnicząca Zespołu ds. opracowania projektu Strategii Rozwoju Szkolnictwa Wyższego i dr hab. inż. Janusz Uriasz – przewodniczący Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Zebranych powitał prof. dr hab. Zbigniew Pastuszek – prorektor UMCS ds. rozwoju i współpracy z gospodarką. Następnie głos zabrala prof. Dardzińska-Głębocka, która wyjaśniła, jaki jest cel przygotowywanego dokumentu:

„Zależy nam na tym, żeby poznać opinię społeczności akademickiej i uwzględnić Państwa uwagi, spostrzeżenia. Naszym zadaniem było wskazanie kluczowych obszarów, które są z punktu widzenia

Fot. Bartosz Prohl

szkolnictwa wyższego w Polsce istotne, tak żebyśmy mogli kształtować jego długofalowy rozwój.

↑ Prof. Agnieszka Dardzińska-Głębocka

W dalszej części wypowiedzi Pani Profesor przybliżyła założenia Strategii, która ma zdefiniować misję i kierunki rozwoju polskich uczelni w perspektywie nadchodzącej dekady. Skupia się ona na trzech priorytetowych kwestiach: podnoszeniu jakości kształcenia i wzmocnieniu roli dydaktyki akademickiej, wspieraniu społecznej odpowiedzialności uczelni i ich otwartości na współpracę z otoczeniem, a także na budowaniu zrównoważonego, nowoczesnego ekosystemu akademickiego opartego na innowacjach, cyfryzacji i umiędzynarodowieniu.

Spotkanie zakończyła merytoryczna dyskusja z udziałem społeczności UMCS.

Magdalena Cichocka

Gala Nauki Polskiej

Za nami Gala Nauki Polskiej 2026, która odbyła się 20 lutego w Teatrze Polskim w Warszawie i zgromadziła przedstawicieli rządu, samorządów oraz środowisk naukowych. W trakcie uroczystości wręczono nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, które honorują badaczy za całokształt dorobku, a także za wybitne osiągnięcia w działalności naukowej, dydaktycznej, wdrożeniowej i organizacyjnej.

Wśród wyróżnionych znaleźli się przedstawiciele Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Nagrodę za całokształt dorobku otrzymał prof. dr hab. Andrzej Kokowski z Instytutu Archeologii, natomiast za znaczące osiągnięcia w działalności naukowej doceniona została dr hab. Justyna Wasil z Instytutu Nauk o Polityce i Administracji.

Dzień Nauki Polskiej, obchodzony w rocznicę urodzin wybitnego astronoma Mikołaja Kopernika, jest świętem państwowym ustanowionym w 2020 r. To szczególna

Fot. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

okazją do podkreślenia dorobku i tradycji polskiej nauki. Gala stanowi wyraz uznania dla osób, które swoją codzienną pracą badawczą przyczyniają się do rozwoju naszego kraju oraz podnoszenia jakości życia społeczeństwa.

W numerze kwietniowym „Wiadomości Uniwersyteckich” ukażą się rozmowy z wyróżnionymi naukowcami z UMCS.

Katarzyna Skątecka

Miejskie stypendia dla studentów i doktorantów UMCS

4 lutego poznaliśmy laureatów kolejnej edycji Miejskiego Programu Stypendialnego dla Studentów i Doktorantów. W spotkaniu w Ratuszu wzięli udział przedstawiciele lubelskich ośrodków akademickich i Miasta Lublin. Władze naszej Uczelni reprezentowała prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska.

Wśród wyróżnionych znalazło się siedmioro studentów i doktorantów UMCS: Włada Danylenko, Mykhailo Kutkovyi, Elizaveta Leonova, Patrycja Adamczyk, Katarzyna Pastuszek, Alicja Natalia Pawlak i Paulina Pięniądz-Feculak. Stypendyści otrzymali listy gratulacyjne z rąk Mariusza Banacha – zastępcy Prezydenta Miasta Lublin ds. Oświaty i Wychowania.

Fot. Miasto Lublin

Celem programu jest wsparcie wybitnie uzdolnionych osób, których działalność naukowa i badawcza przyczynia się do rozwoju Lublina – jego gospodarki i nauki. Wsparcie ma charakter długofalowy i przyznawane jest w formie stypendium naukowego w wysokości 15 tys. zł dla studentów i 19 tys. zł dla doktorantów na dany rok akademicki.

Magdalena Wotoszyn-Mróż

Dr hab. Beata Jarosz-Mazur laureatką Nagrody Prezesa Rady Ministrów

Dr hab. Beata Jarosz-Mazur z Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa została laureatką Nagrody Prezesa Rady Ministrów za wysoko ocenione osiągnięcia naukowe będące podstawą uzyskania stopnia doktora habilitowanego. W 32. edycji w tej kategorii wyróżniono jedynie 11 osób ze wszystkich dyscyplin i ośrodków naukowych w Polsce. Łącznie we wszystkich trzech kategoriach przyznano 45 nagród i uhonorowano tym samym osiągnięcia 49 naukowców. Dr hab. Beata Jarosz-Mazur jest jedyną reprezentantką naszej Uczelni w tym gronie.

Beata Jarosz-Mazur uzyskała stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo 15 maja 2024 r. W przewodzie habilitacyjnym osiągnięcia badaczki wysoko ocenili: dr hab. Leonarda Mariak, prof. USz (Uniwersytet Szczeciński), dr hab. Magdalena Pietrzak, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki), dr hab. Agnieszka Kula, prof. UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), dr hab. Marcin Poprawa (Uniwersytet Wrocławski). W związku z wnioskiem o nagrodę dodatkowe rekomendacje przygotowali: germanistka prof. dr hab. Zofia Bilut-Homplewicz (Uniwersytet Rzeszowski) oraz mediolingwista prof. dr hab. Bogusław Skowronek (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie).

Bezpośrednią rekomendację do Nagrody Prezesa Rady Ministrów sformułował członek Zespołu ds. Nagród – anglista prof. dr hab. Jacek Witkoś (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), który w uzasadnieniu wyróżnienia wysoko ocenił monografię *Język zawodowy polskich dziennikarzy prasowych (XIX–XXI w.)* (Lublin 2023, ss. 952), będącą głównym osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę starania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. W dokumencie opublikowanym na stronie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów czytamy, że badaczka zasługuje na nagrodę „za przygotowanie rozprawy epokowej, stanowiącej wynik długoletnich, szczegółowych badań empirycznych, popartej najnowszą metodologią korpusową. W bardzo obiektywny i rzetelny sposób, na drodze drobiazgowej kwerendy, autorka wyodrębniła jednostki leksykalne (2600 jednostek) składające

Fot. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

się na socjolekt (profesjolekt) używany wśród polskich dziennikarzy prasowych od XIX wieku po wiek XXI. Powstał obraz leksykalny istotnej społecznie profesji ważny nie tylko na polu ustaleń socjolingwistyki, ale też dla medioznawstwa, prasoznawstwa, nauk o dziennikarstwie oraz nauk historycznych”.

Listę laureatów ogłoszono w październiku 2025 r., a 5 lutego 2026 r. w KPRM odbyło się uroczyste wręczenie nagród. W imieniu premiera Donalda Tuska dokonał tego sekretarz stanu i zastępca szefa KPRM Grzegorz Karpiński. W uroczystości uczestniczyli także m.in. przewodniczący Zespołu ds. Nagród prof. dr hab. Piotr Suwalski, prezes Polskiej Akademii Nauk prof. dr hab. Marek Konarzewski oraz dyrektor Narodowego Centrum Nauki prof. dr hab. Krzysztof Józwiak.

Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa

↑ Od lewej:
Grzegorz
Karpiński
i dr hab. Beata
Jarosz-Mazur

Najlepsze prace nt. uchodźstwa i przymusowych przesiedleń nagrodzone

25 lutego w Urzędzie Miasta Lublin odbyła się uroczystość, podczas której ogłoszono wyniki III edycji konkursu na najlepsze prace dyplomowe i doktorskie dotyczące przesiedleń przymusowych i uchodźstwa, organizowanego przez Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) w Polsce we współpracy z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej oraz Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II.

W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele organizatorów: Miriam Aertker, Senior Protection Officer z UNHCR Polska, prof. dr hab. Zbigniew Pastuszak, prorektor UMCS ds. rozwoju i współpracy z gospodarką oraz dr hab. Beata Piskorska, prof. KUL, prorektor KUL ds. studentów i umiędzynarodowienia.

W tegorocznej edycji Komisja Konkursowa stanęła przed trudnym zadaniem wyboru najlepszych spośród 22 zgłoszonych prac. Nagrodzone i wyróżnione prace dyplomowe i doktorskie reprezentują wyjątkowo wysoki poziom merytoryczny, oferując głęboką analizę kryzysów humanitarnych zarówno w wymiarze lokalnym, jak i globalnym. Badacze pochylił się nad takimi zagadnieniami jak: analiza roli asystentów międzykulturowych w polskim systemie oświaty; badanie kobiecych sieci wsparcia w sektorze opieki i odpornych strategii pomocy uchodźczyniom na Bliskim Wschodzie; mechanizmy solidarności Unii Europejskiej,

sekurytyzacji migracji w polityce krajowej państw członkowskich oraz prawnych aspektów kryzysów na granicach zewnętrznych UE; status organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego niosącego pomoc w rejonach przygranicznych oraz sytuacja uchodźców w Jordanii, Libanie czy Nigerii.

W gronie laureatów znalazła się dr Sylwia Szyk, absolwentka naszej Uczelni, wyróżniona za rozprawę doktorską pt. „Północnokoreańskie sieroty wojenne w Polsce w latach 1951–1959”, obronioną w Instytucie Historii UMCS pod kierunkiem prof. dr. hab. Mirosława Szumiło.

Nagrodzona praca ma charakter pionierski i jako pierwsza kompleksowo analizuje mało znany epizod powojennej historii Polski – przyjęcie w latach pięćdziesiątych 1200 sierot wojennych z Korei Północnej do polskich domów dziecka. W następstwie wojny koreańskiej za granicę trafiło około 30 tys. nieletnich z KRL-D, a Polska – obok Węgier – jako jedno z pierwszych państw bloku wschodniego zorganizowała dla nich pomoc, przyjmując jedną z największych grup dzieci.

Rozprawa ukazuje to wydarzenie w szerokiej perspektywie międzynarodowej, politycznej i społecznej. Szczególne miejsce w badaniach zajmuje codzienne życie północnokoreańskich sierot w Polsce – organizacja ośrodków opiekuńczych, warunki bytowe, problemy zdrowotne, wyzwania edukacyjne oraz relacje między wychowankami a polskim i północnokoreańskim personelem. Autorka podejmuje również temat barier językowych, różnic kulturowych oraz społecznej recepcji obecności dzieci w lokalnych społecznościach. Istotnym elementem rozprawy jest analiza okoliczności powrotu dzieci do Korei Północnej po 1957 r. oraz próba odtworzenia ich dalszych losów. Szczególną wartość badawczą pracy stanowi szeroka i różnorodna baza źródłowa.

Konkurs ma na celu promowanie rzetelnej wiedzy akademickiej i budowanie mostów między teorią a praktyką w obszarze ochrony międzynarodowej. Inicjatywa UNHCR oraz lubelskich uczelni – KUL i UMCS – pozwala wyłonić nową generację ekspertów, których badania mogą realnie wpłynąć na kształtowanie polityki integracyjnych i humanitarnych.

Nadia Gergato-Dąbek

Od lewej:
Miriam Aertker,
prof. Beata
Piskorska,
dr Sylwia Szyk,
prof. Mirosław
Szumiło
i prof. Zbigniew
Pastuszak ↓

Fot. Tomasz Koryszko

Diploma Lux Poloniae przyznane

5 lutego w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie odbyła się Wielka Gala Honorowa Fundacji Lux Poloniae. Podczas uroczystości wręczono Dyplomy Honorowe Diploma Lux Poloniae osobom, firmom i instytucjom szczególnie zasłużonym dla życia społecznego i kulturalnego naszego regionu.

W gronie laureatów znaleźli się Akademickie Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka oraz Chór Akademicki UMCS im. Jadwigi Czerwińskiej. Wyróżnienia są wyrazem uznania dla wysokiej jakości relacji społecznych oraz konsekwentnego zaangażowania dla dobra obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

Dyplom z rąk prezesa Fundacji Piotra Szubartowskiego w imieniu ACKiM odebrała zastępczyni dyrektora Agnieszka Matecka-Skrzypek, a w imieniu Chóru odebrali go wieloletni członkowie zespołu – Angelika Tywoniuk oraz Ihor Kolisnichenko. Podczas gali władze UMCS reprezentował rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski.

Fot. Maciej Kozłowski

Chór Akademicki UMCS uczestniczył w wydarzeniu także w roli wykonawcy okolicznościowego minikoncertu. Zespół pod batutą prof. szt. muz. Urszuli Bobryk otworzył uroczystość hymnem *Gaude Mater Polonia*. Następnie zaprezentował trzy kompozycje w towarzystwie Piotra Selima (fortepian, wokal), prof. dr hab. Elwiry Śliwkiewicz-Cisak (akordeon) oraz Pawła Szuma (fortepian). Koncert zwieńczył utwór *W mroku jest tyle światła* w muzycznym opracowaniu Piotra Selima.

Ihor Kolisnichenko

↑ Od lewej:
Ihor
Kolisnichenko,
Angelika
Tywoniuk i Piotr
Szubartowski

Projekt „Akcja kompetencje”

UMCS otrzymał dofinansowanie na realizację projektu pn. „Akcja kompetencje – program rozwoju pracowniczek i pracowników UMCS” (nr naboru: FERS.01.05-IP.08-002/25 „Wzmocnienie potencjału administracyjnego uczelni”; Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. Priorytet 1 Umiejętności, Działanie 01.05 Umiejętności w szkolnictwie wyższym).

Projekt zakłada dostosowanie oferty UMCS do potrzeb rozwoju gospodarki oraz zielonej i cyfrowej transformacji poprzez realizację działań podnoszących kompetencje kadry kierowniczej i kadry zaangażowanej w procesy administrowania Uczelnią. Jego celem jest nie tylko rozwijanie indywidualnych kwalifikacji,

ale także wzmocnianie skutecznego funkcjonowania Uniwersytetu.

Realizując ten projekt, UMCS odpowiada na systemowe zmiany, z jakimi mierzą się współczesne uczelnie: cyfryzację, wzrost złożoności regulacyjnej, nowe oczekiwania wobec jakości obsługi procesów akademickich oraz potrzebę wzmocnienia kompetencji zarządczych i adaptacyjnych.

Projekt oparty jest na diagnozie potrzeb szkoleniowych oraz osadzony na dokumentach strategicznych Uczelni. Został podzielony na pięć ścieżek rozwojowych: LEAD+ wspiera kadre kierowniczą w zarządzaniu zmianą i procesami; PROMO CYFRA+ profesjonalizuje komunikację i promocję; HR+ rozwija nowoczesne procesy kadrowe; FINANSE+ wzmocnia kompetencje analityczne i cyfrowe zespołów finansowych; ROZWÓJ+ zapewnia bogatą ofertę rozwojową dla kadry administracyjnej. Każda ścieżka łączy kompetencje obligatoryjne z elastycznym rozwojem fakultatywnym.

Urszula Wojtczak-Kokoszkiwicz

LABORATORIUM BADAŃ NAD NEUROEDUKACJĄ

Fot. Barbara Proff

↑ Od lewej: mgr Anna Gawron, lic. Dominika Skiba-Bolibok, mgr Adrian Korniluk, dr Małgorzata Chojak

Zespół Laboratorium Badań nad Neuroedukacją UMCS to interdyscyplinarna grupa specjalistów łączących kompetencje pedagogiczne, psychologiczne i technologiczne. Zespół prowadzi badania podstawowe i aplikacyjne, pracując zgodnie ze standardami ISO 9001:2015 i łącząc wiedzę naukową z praktycznymi zastosowaniami technologii neurofizjologicznych.

Kierownikiem Laboratorium jest dr Małgorzata Chojak – pedagoga i ekspertka w zakresie badań nad neuroedukacją, specjalizująca się w zaawansowanych analizach QEEG

i implementacji wyników badań nad mózgiem w praktyce dydaktycznej i terapeutycznej.

Mgr Adrian Korniluk, psycholog i specjalista badań NIRS, odpowiada za projektowanie procedur badawczych, integrację aparatury i zaawansowane analizy danych.

Mgr Anna Gawron realizuje badania z wykorzystaniem eye-trackingu i analiz statystycznych QEEG.

Lic. Dominika Skiba-Bolibok obsługuje systemy EEG, NIRS i bio-feedback, dbając o jakość rejestracji oraz komfort badanych.

Oferta

1. Projektowanie i realizacja badań eksperymentalnych, diagnostycznych i aplikacyjnych dotyczących uczenia się, uwagi, emocji, motywacji i przetwarzania informacji.
2. Pomiary neurofizjologiczne z wykorzystaniem EEG, fNIRS, eyetrackingu i biofeedbacku oraz integracja danych z analizą psychometryczną i behawioralną.
3. Badania z użyciem technologii immersyjnych (VR, tDCS) i środowisk symulacyjnych wspierających analizę procesów poznawczych w warunkach zbliżonych do naturalnych.
4. Opracowanie raportów badawczych, analiz statystycznych oraz rekomendacji wdrożeniowych dla edukacji, biznesu i ochrony zdrowia.
5. Realizacja badań mobilnych dzięki przenośnej aparaturze (EEG, fNIRS, eyetracking), umożliwiające prowadzenie pomiarów poza Laboratorium, np. w szkołach, placówkach medycznych i środowisku pracy.
6. Konsultacje metodologiczne i wsparcie w projektowaniu procedur badawczych opartych na metodach neuroobrazowania i pomiarach psychofizjologicznych.

Możliwości współpracy

Ofertujemy szerokie możliwości współpracy z jednostkami naukowymi, instytucjami edukacyjnymi, podmiotami medycznymi oraz partnerami biznesowymi. Dzięki mobilnej infrastrukturze realizujemy badania zarówno w Laboratorium, jak i w terenie, dostosowując procedury do potrzeb partnera i specyfiki projektu.

Współpraca obejmuje projektowanie dedykowanych protokołów badawczych, integrację technologii pomiarowych, wsparcie analityczne oraz udział w projektach grantowych i wdrożeniowych. Zapewniamy również możliwość wypożyczenia aparatury z obsługą techniczną, szkolenia oraz konsultacje eksperckie.

Dotychczas zrealizowaliśmy ponad 20 zróżnicowanych projektów we współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Badaniami objęto m.in. dzieci od 3. roku życia, osoby z ASD (zaburzeniami ze spektrum autyzmu), ADHD i depresją oraz pacjentów po udarach mózgu.

Baza testów psychologicznych, którą posiadamy, umożliwia łączenie danych neuroobrazowych z oceną funkcjonowania poznawczego i emocjonalnego badanych osób.

Współpraca z Laboratorium pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań diagnostycznych, edukacyjnych i technologicznych opartych na rzetelnych danych neurofizjologicznych.

Centrum Transferu Wiedzy i Technologii UMCS

pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin

tel. 81 537 55 40/81 537 57 50

e-mail: biznes@umcs.pl

Opracowanie materiałów: Centrum Prasowe UMCS

Fot. Barfisz Profil

Wydział Artystyczny

Wydarzenia

7 lutego w Siennicy Różanej odbył się finał 11. edycji Landart Festiwalu „WODA”. Wydarzenie rozpoczęło się wernisażem wystawy prac festiwalowych oraz oprowadzaniem kuratorskim w Dworze Sztuki. Wieczorem w hali sportowej Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego miał miejsce koncert grupy The Tiger Lillies. W programie znalazły się również wydarzenia towarzyszące: warsztaty muzyczne w Centrum Kultury w Siennicy Różanej, wystawa malarstwa Stanisława Baja „BUG” w sali wystaw zmiennych Dworu Sztuki oraz festiwalowa kawiarenka w ZS CKR. Jednym z partnerów wydarzenia był Wydział Artystyczny.

Koncerty

1 lutego w Puławskim Ośrodku Kultury „Dom Chemika” odbył się koncert laureatów XXXI Ogólnopolskiego Festiwalu Kolęd Puławy 2026. W tegorocznej edycji wzięło udział blisko 350 solistów i zespołów z 13 województw. Festiwal należy do największych wydarzeń tego typu w Polsce i od lat kultywuje bożonarodzeniowe tradycje muzyczne. Wśród nagrodzonych znalazł się Chór Zespołu Pieśni i Tańca „Powiśle” im. Kazimierza Walczaka „Mamci”, przygotowany do festiwalu m.in. przez Mateusza Kozaka, studenta I roku edukacji muzycznej na UMCS. W gronie laureatów znaleźli się również młodzi wokaliści przygotowani przez M. Kozaka, który podczas prezentacji konkursowych oraz koncertu laureatów pełnił funkcję opiekuna artystycznego i akompaniatora swoich podopiecznych.

Wystawy

25 lutego w Galerii KONT w Lublinie odbyło się otwarcie wystawy Małgorzaty Kot pt. „Autoportret w trzech odbiciach”. Tryptyk zgłębiający temat autoportretu, a właściwie samego jego odbicia, jest próbą wejścia w intymny i wyobcowany świat niezaprojektowany dla oczu innych ludzi. To podróż przez trzy stany istnienia, w których najważniejszą kwestią staje się proces powolnej zmiany, przeistoczenia, narodzin. Pierwszym odbiciem jest przeszłość – okres autodestrukcji i izolacji, gdzie człowiek staje się bezosobową maską, a jego

tożsamość zanika pod ciężarem i surowością materii. Drugim jest teraźniejszość – mozolne składanie elementów i fragmentów względnie do siebie niepasujących. Trzecie odbicie, należące do przyszłości, to białe, puste płótno. Czysty potencjał na to, by po prostu być.

Wydział Biologii i Biotechnologii

Konferencje

4 lutego odbyła się II Konferencja Instytutu Nauk Biologicznych. Wydarzenie zgromadziło pracowników, doktorantów, studentów oraz gości reprezentujących władze Uczelni i zaprzyjaźnione jednostki naukowe. Głównym jego celem było podsumowanie osiągnięć badawczych i dydaktycznych z 2025 r. oraz zaprezentowanie najważniejszych kierunków rozwoju poszczególnych katedr. Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in. prof. dr hab. Radosław Dobrowolski – rektor, dr hab. Beata Cristóvão, prof. UMCS – dziekan Wydziału Chemii, prof. dr hab. Katarzyna Szymczyk – zastępczyni dyrektora Instytutu Nauk Chemicznych. Obrady zostały podzielone na cztery panele tematyczne, w ramach których przedstawiciele poszczególnych katedr prezentowali 20-minutowe referaty. Prezentacje obejmowały szeroki zakres badań, w tym m.in. ekologię, zoologię, biotechnologię, biofizykę i biologię molekularną. Uczestnicy aktywnie włączali się w dyskusje i wymianę doświadczeń, co pozwoliło zacieśnić współpracę między katedrami oraz wypracować nowe pomysły na wspólne projekty i inicjatywy.

Wydział Chemii

Wyjazdy

W dn. 4–7 lutego prof. dr hab. Małgorzata Grabarczyk, prof. dr hab. Beata Podkościelna, dr. hab. Cecilia Wardak, prof. UMCS oraz dr Marta Goliszek-Chabros wzięły udział w Third COST CA22134 FoodWaStop meeting w ramach programu „COST Action CA22134

– Sustainable Network for agrofood loss and waste prevention (FLW), management, quantification and valorization” w Uniwersytecie w Zadarze (Chorwacja).

W dn. 22–25 lutego dr Marta Goliszek-Chabros wzięła udział w wizycie studyjnej w Uniwersytecie Wiedeńskim (Austria).

Współpraca ze szkołami

W lutym na Wydziale zorganizowano liczne warsztaty chemiczne. Wzięli w nich udział uczniowie: z IV Liceum Ogólnokształcącego im. Stefanii Sempołowskiej w Lublinie, Publicznej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Zamoyskiego w Janowie Lubelskim, Publicznej Szkoły Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Białej Drugiej, Dwujęzycznego Liceum Ogólnokształcącego Smart High w Zamościu, Zespołu Szkół nr 12 w Lublinie, Zespołu Szkół w Poniatowej – Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz Technikum im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Lublinie. Warsztaty prowadzili: prof. dr hab. Janusz Ryczkowski, prof. dr hab. Agnieszka Ewa Wiącek, dr hab. Agata Bartyzel, prof. UMCS, dr hab. Beata Cristóvão, prof. UMCS, dr hab. Małgorzata Jurak prof. UMCS, dr Dominika Fila, dr Marta Goliszek-Chabros, dr Marcin Kuśmierz, dr Aldona Nowicka, dr Elżbieta Olszewska, dr Dariusz Osypiuk, dr Monika Pańczyk, dr Weronika Sofińska-Chmiel, mgr Marzena Gęca, mgr Katarzyna Pastuszek, mgr inż. Krzysztof Skrzypiec, mgr Grzegorz Żukociński.

Wydział
Ekonomiczny

Sukcesy

Dr Łukasz Jasiński odebrał z rąk prof. dr. hab. Andrzeja Waca-Włodarczyka, prezesa Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, honorowe wyróżnienie za 2025 r., przyznane za książkę pt. *Agonia. Co państwo zrobiło z amerykańską opieką zdrowotną?* Publikacja została zgłoszona do konkursu o Lubelską Doroczną Nagrodę Naukową im. prof. Edmunda Prosta. Stanowi rozwinięcie części badań prowadzonych w ramach pracy

doktorskiej autora i spotkała się z uznaniem środowiska naukowego.

Wydarzenia

12 lutego odbyło się Instytutowe Seminarium Naukowe. Gościem była mgr Dominika Rogalińska, wiceprezes Głównego Urzędu Statystycznego ds. Technologii Informacyjnych. Podczas spotkania zaprezentowała proponowany temat rozprawy doktorskiej pt. „Budowa zintegrowanego systemu pomiaru wydatków rozwojowych – ujęcie przestrzenne”, który stał się punktem wyjścia do dyskusji naukowej dotyczącej metod pomiaru i analizy wydatków rozwojowych w ujęciu przestrzennym.

Wyjazdy

W dn. 21–22 stycznia dr Aneta Karasek z Katedry Kapitału Intelektualnego i Jakości uczestniczyła w 6. Międzyregionalnym Spotkaniu projektu „Tourism4SDG”, które odbyło się w Valladolid oraz w regionach przygranicznych Hiszpanii i Portugalii. Udział w wydarzeniu był możliwy dzięki temu, że Województwo Lubelskie jest partnerem projektu. Spotkanie stworzyło przestrzeń do wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy przedstawicielami administracji publicznej, instytucji oraz innych interesariuszy zaangażowanych w rozwój turystyki. Dyskusje koncentrowały się na wypracowaniu rozwiązań sprzyjających rozwojowi turystyki, zgodnej z Celami Zrównoważonego Rozwoju ONZ (SDG). Pierwszy dzień wydarzenia poświęcony był zagadnieniom transferu wiedzy oraz wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w politykach regionalnych i lokalnych. Szczególne zainteresowanie wzbudziły przykłady działań w zakresie ekoturystyki oraz systemów certyfikacji, w tym wspólny projekt turystyczny łączący region Kastylii i León z północnymi i centralnymi regionami Portugalii w oparciu o koncepcję obszaru rzeki Duero. Istotnym elementem programu były wizyty studyjne. Drugiego dnia uczestnicy koncentrowali się na zagadnieniach współpracy transgranicznej oraz wyzwaniach rozwojowych obszarów dotkniętych depopulacją. Prezentacje i dyskusje podkreślały znaczenie wspólnej tożsamości kulturowej, dziedzictwa materialnego i niematerialnego oraz zaangażowania społeczności lokalnych w budowaniu konkurencyjnych i zrównoważonych produktów turystycznych.

Wydział Filologiczny

Sukcesy

Prof. dr hab. Monika Adamczyk-Garbowska z Katedry Lingwistyki Stosowanej została laureatką Nagrody im. ks. Stanisława Musiała w kategorii twórczość promująca ducha dialogu i współpracy. Nagroda ta przyznawana jest osobom zasłużonym dla dialogu chrześcijańsko- i polsko-żydowskiego. Prof. Adamczyk-Garbowska to wybitna badaczka i tłumaczka literatury żydowskiej. Od lat angażuje się w rozwój studiów polsko-żydowskich – utworzyła Zakład Kultury i Historii Żydów na UMCS, którym przez wiele lat kierowała, współtworzyła Polskie Towarzystwo Studiów Żydowskich i Polskie Towarzystwo Studiów Jidyszystycznych. Od 2006 r. działa w Komitecie ds. Dialogu z Judaizmem przy Konferencji Episkopatu Polski. Jest laureatką m.in. Nagrody im. Jana Karskiego i Poli Nireńskiej. Nagrodę im. ks. S. Musiała ustanowił Klub Chrześcijań i Żydów „Przymierze”. Fundatorami są: Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prezydent Krakowa, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie i fundacja Jewish Community Centre.

Wydarzenia

29 stycznia zostało zawarte porozumienie o współpracy naukowo-dydaktycznej pomiędzy XXIX Liceum Ogólnokształcącym im. cc mjr H. Dekutowskiego ps. „Zapora” w Lublinie a Wydziałem Filologicznym na poziomie Katedry Romanistyki oraz Katedry Lingwistyki Stosowanej. W spotkaniu uczestniczyli: dziekan dr hab. Joanna Szadura, prof. UMCS, prodziekan ds. kształcenia dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS, kierownik Katedry Lingwistyki Stosowanej prof. dr hab. Magdalena Sowa, kierownik Katedry Romanistyki dr hab. Sylwia Kucharuk, prof. UMCS, dyrektor XXIX LO Iwona Szymczyk i nauczycielka języka francuskiego Justyna Pasternak.

Naukowcy w mediach

8 lutego dr Edyta Frelik z Katedry Anglistyki i Amerykanistyki wystąpiła w audycji Grażyny Lutosławskiej „Do-powiedzenia” w Polskim Radiu Lublin, przedstawiając amerykańską artystkę Agnes Martin i jej koncepcję sztuki i estetyki.

Wydział Filozofii i Socjologii

Habilitacje

9 stycznia Rada Naukowa Instytutu Socjologii podjęła uchwałę o nadaniu dr. Kamilowi Filipkowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne. Osiągnięcie naukowe – cykl tematycznie powiązanych artykułów naukowych dotyczących praktyk dzielenia się w środowiskach algorytmiczno-sieciowych pt. *Dzielenie się w sieci: zasoby, algorytmy, praktyki*. Było to pierwsze nadanie stopnia doktora habilitowanego przez Radę Naukową Instytutu Socjologii. Po kolokwium habilitacyjnym, które odbyło się 4 grudnia 2025 r., Komisja Habilitacyjna w składzie: przewodniczący prof. dr hab. Dariusz Jemielniak (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie); recenzenci: dr hab. Michał Roch Kaczmarczyk, prof. UG (Uniwersytet Gdański); dr hab. Krzysztof Pietrowicz, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu); dr hab. Aleksander Antoni Piecuch, prof. URz (Uniwersytet Rzeszowski); dr hab. Renata Włoch, prof. UW (Uniwersytet Warszawski); sekretarz dr hab. Anna Witeska-Młynarczyk (UMCS); członek komisji dr hab. Teresa Zbyrad, prof. UMCS, jednogłośnie pozytywnie zaopiniowała wniosek o nadanie dr. Kamilowi Filipkowi stopnia doktora habilitowanego.

Wydział Historii i Archeologii

Wydarzenia

Po niemal 20 latach obecności w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram) „Fabrica Cacti” stabilnie zaistniała w sieci dzięki własnej stronie www: <https://fabricacacti.com>. To kolejny etap wdrażania wiedzy historycznej, który ćwierć wieku temu rozpoczął się w Instytucie Historii wraz z powstaniem Studenckiego Koła Naukowego Amatorów Antyku. To rekonstruktorskie przedsięwzięcie wciąż znajduje ogromne wsparcie w bratnim Stowarzyszeniu na Rzecz Popularyzacji Antyku „Hellas et Roma”, którego *spiritus movens*

od lat jest Łukasz Sędyka. Wspólnie nie tylko organizują imprezy rekonstruktorskie i uczestniczą w wydarzeniach archeologicznych i historycznych w całej Europie. „Fabrica Cacti” to unikatowy warsztat produkujący kopie antycznych artefaktów, a zatem i oryginalne przedsięwzięcie z pogranicza historii, biznesu, edukacji i dydaktyki. Firmowe produkty trafiły już m.in. do USA i Australii.

Wykłady

20 stycznia szczeciński oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w ramach cyklu „#ZoomNaHistorię” zorganizował wykład prof. dr. hab. Andrzeja Pleszczyńskiego pt. „Polska Bolesława Chrobrego a Królestwo Niemiec i Cesarstwo Rzymskie”. Spotkanie dało uczestnikom możliwość wysłuchania wystąpienia oraz dyskusji nad znaczeniem panowania Bolesława Chrobrego dla dziejów państwa polskiego.

21 stycznia w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Szczecińskiego odbył się wykład gościnny prof. dr. hab. Andrzeja Pleszczyńskiego pt. „Państwo pierwszych Piastów a region Morza Bałtyckiego”.

20 lutego w Filii nr 21 Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie odbył się wykład dr. hab. Andrzeja Przegalińskiego, prof. UMCS pt. „Stanisław Wołk-Łaniewski z Bronic. Portret ziemianina z Lubelszczyzny w dobie postyczniowego trzydziestolecia”. Organizatorem wydarzenia był Zarząd Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego.

Publikacje

W ramach działań popularyzujących naukę oraz zagadnienia związane z igrzyskami gladiatorскими dr Anna Miączewska przygotowała komentarz do artykułu Owena Jarusa pt. *Were there female gladiators in ancient Rome*, który ukazał się w „Live Science”.

W 2025 r. obchodziliśmy tysiąclecie koronacji Bolesława Chrobrego na pierwszego króla Polski. Okoliczność ta stała się asumptem do wielu działań zorientowanych na badanie i popularyzowanie wiedzy nie tylko o Bolesławie Chrobrym, ale również o innych władcach z dynastii Piastów. Z tej okazji Polski Instytut Wydawniczy zainaugurował serię publikacji pt. „Poczet

Władców Polski”, obejmującą wydanie 42 naukowych biografii polskich monarchów. Pierwszy tom, poświęcony Bolesławowi Chrobremu, ukazał się wraz z końcem ubiegłego roku, a jego autorem jest prof. dr hab. Andrzej Pleszczyński.

Naukowcy w mediach

W ramach cyklu filmów pt. „Bramowe Opowieści”, przygotowywanego przez Muzeum Historii Miasta Lublin, dr hab. Dariusz Wróbel opowiedział o przybyciu Wielkiego Księcia Litewskiego Władysława Jagiełły do Lublina (2 lutego 1386 r.) i jego elekcji na króla Polski. Film można obejrzeć w serwisie YouTube.

Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki

Sukcesy

Dr Stefaan Poedts, prof. UMCS decyzją rektora prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego został nagrodzony Medalem 80-lecia UMCS za wybitny wkład w rozwój lubelskiej astrofizyki. W spotkaniu uczestniczył również dyrektor Instytutu Fizyki prof. dr hab. Ryszard Zdyb.

Wydarzenia

2 marca odbyło się kolejne Seminarium Instytutu Informatyki i Matematyki. Gościem był mgr inż. Zbigniew Łaskarzewski z Politechniki Śląskiej, który wygłosił referat pt. „Ograniczenie zużycia energii w rozległych sieciach bezprzewodowych niskiej mocy przez zarządzanie sposobem transmisji i nasłuchu”. Temat ten jest jednocześnie tytułem jego pracy doktorskiej z informatyki technicznej i telekomunikacji.

Współpraca ze szkołami

12 lutego Wydział odwiedzili uczniowie Zespołu Szkół nr 2 w Kraśniku. Dr Tomasz Walczyński przygotował i przeprowadził wykład pt. „Matematyczne ścieżki do AI: od średnich do k-średnich”.

13 lutego w VIII Liceum Ogólnokształcącym im. Zofii Nałkowskiej w Lublinie odbyło się podsumowanie

tegorocznej edycji Wojewódzkiego Konkursu Matematyczno-Językowego „Maths in English” (dla klas VII i VIII szkół podstawowych). Wydarzenie patronatem objął Dziekan WMFiI oraz Prezes Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Wydział reprezentowali: dr hab. Mariusz Bieniek, prof. UMCS, który wygłosił wykład pt. „Czy $2 + 2$ jest zawsze równe 4 ?”, dr Anna Gąsior oraz Koło Dydaktyków MaFiI, które zorganizowało Matematyczny Escape Room dla uczniów.

13 lutego dr hab. Zbigniew Surowiec, prof. UMCS wraz ze studentem II roku bezpieczeństwa radiacyjnego Wojciechem Domaniem odwiedzili Zespół Szkół w Poniałowej, gdzie przeprowadzili zajęcia pt. „Jak uwolnić energię jądrową?” w ramach programu Szkół Partnerskich UMCS.

W dn. 13–14 lutego na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki odbyły się zawody II stopnia 77. Olimpiady Matematycznej. Uczniowie z województwa lubelskiego każdego dnia zmagali się rozwiązać po trzy zadania, na które przeznaczone były po cztery godziny.

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

Wydarzenia

30 stycznia odbyło się pierwsze posiedzenie nowo powołanej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej Gminy Niemce. W jej składzie znaleźli się absolwenci i pracownik WNoZiGP: przewodnicząca dr inż. arch. Anna Polska, wiceprzewodniczący mgr inż. Rafał Kołtyś (absolwent geografii, specjalność planowanie przestrzenne) oraz członek mgr inż. Anna Puchacz (absolwentka gospodarki przestrzennej). Spotkanie otworzyli wójt Marian Goliańek oraz zastępca wójta Aneta Stefaniak. Następnie pracownicy Referatu Planowania Przestrzennego i Gospodarki Nieruchomościami – Sławomir Mroczek i Agnieszka Chabros-Miącz – wprowadzili członków Komisji w aktualne problemy planistyczne gminy. Komisje

urbanistyczno-architektoniczne są ciałami doradczymi wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Biorą czynny udział w procesie sporządzania aktów planowania przestrzennego oraz wydają o nich opinie. Mogą również opiniować inne opracowania dotyczące planowania i zagospodarowania przestrzennego gminy.

W dn. 7–8 lutego na Wydziale odbyło się kolejne szkolenie z cyklu „Wykorzystanie GIS w planowaniu przestrzennym”. Wydarzenie zrealizowano w ramach projektu „UMCS dla rynku pracy 2.0”, prowadzonego we współpracy z Regionalną Izbą Gospodarczą w Lublinie. Szkolenie stanowi odpowiedź na rosnące zainteresowanie wykorzystaniem narzędzi GIS w planowaniu przestrzennym i administracji publicznej. Oferta kursów odpowiada na potrzeby rynku pracy, szczególnie w kontekście reformy systemu planowania przestrzennego i postępującej cyfryzacji. Uczestnikami są pracownicy administracji, specjaliści z zakresu gospodarki przestrzennej oraz studenci, a zajęcia prowadzą pracownicy Wydziału: dr inż. arch. Anna Polska, dr Łukasz Chabudziński, mgr Krzysztof Łoboda.

Naukowcy w mediach

5 lutego dr hab. Wojciech Janicki, prof. UMCS, dyrektor Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, był gościem „Panoramy Lubelskiej” w TVP3 Lublin. Rozmowa dotyczyła problematyki demograficznej i zmian w populacji Lublina.

Wydział Pedagogiki i Psychologii

Sukcesy

Laboratorium Badań nad Neuroedukacją, kierowane przez dr Małgorzatę Chojak, uzyskało Certyfikat ISO 9001 – międzynarodowy standard potwierdzający najwyższą jakość zarządzania oraz realizowanych procesów badawczych. Certyfikacja dowodzi, że Laboratorium działa w sposób rzetelny i zgodny z najlepszymi praktykami, ze szczególnym uwzględnieniem jakości,

bezpieczeństwa pracy oraz ciągłego doskonalenia. Uzyskanie certyfikatu ISO 9001:2015 stanowi gwarancję, że organizacja pracuje efektywnie, optymalnie wykorzystuje zasoby, a jej struktura i procedury sprzyjają wysokiej jakości oraz stabilnemu rozwojowi.

Wydarzenia

4 lutego odbyło się spotkanie z przedstawicielami placówek szkolnictwa specjalnego i integracyjnego oraz instytucji wsparcia poświęcone integracji środowiska i rozmowom o współpracy. Wydarzenie, zorganizowane przez pracowników Katedry Metodologii Nauk Pedagogicznych i Katedry Psychopedagogiki Specjalnej, stworzyło przestrzeń dialogu między środowiskiem akademickim a praktykami pracującymi z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dyskutowano o oczekiwaniach wobec absolwentów pedagogiki specjalnej oraz dopasowaniu kształcenia do realiów pracy zawodowej. Zaprezentowano także działalność Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych im. prof. Zofii Sękowskiej, podkreślając rolę inicjatyw studenckich w rozwijaniu kompetencji i współpracy z placówkami.

Publikacje

Nakładem Wydawnictwa UMCS ukazała się monografia dydaktyczna dr Marzeny Okrasy pt. *Strategie edukacji międzykulturowej w podnoszeniu świadomości kulturowej*. Publikacja przedstawia opracowanie wybranych materiałów w obszarze metod pracy w podnoszeniu wiedzy w zakresie międzykulturowym, co można wykorzystać w działaniach edukacyjnych. Stanowi cenne źródło informacji dla badaczy i praktyków zainteresowanych zagadnieniami środowiska różnicowanego kulturowo.

Wydział Politologii
i Dziennikarstwa

Sukcesy

Dyrektor Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach prof. dr hab. Iwona Hofman została powołana do Rady Doradczej miejskiej instytucji kultury

pn. Europejska Stolica Kultury Lublin 2029. Rada będzie odgrywać kluczową rolę w zapewnieniu merytorycznego wsparcia dla działań instytucji, opiniowaniu kierunków programowych oraz wzmacnianiu spójności i jakości realizowanych inicjatyw wynikających ze zwycięskiej aplikacji konkursowej o tytuł ESK 2029.

Dr hab. Margaret Ohia-Nowak, prof. UMCS i dr Ilona Dąbrowska z Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach zostały nominowane w konkursie Lwy PR 2025. Naukowczynie powalczą o nagrodę w kategorii „Edukator_ka/Badacz_ka PR”, w której doceniane są osoby rozwijające branżę PR poprzez edukację, badania i publikacje. Lwy PR to prestiżowa nagroda branżowa przyznawana przez Polskie Stowarzyszenie Public Relations. Konkurs honoruje osoby, których działalność w sferze praktyki i edukacji public relations wyróżnia kreatywność i efektywność, a ich postawa – odwaga w doborze narzędzi, rzetelność i etyka zawodowa – jest godna naśladowania.

Katarzyna Sz waj, studentka stosunków międzynarodowych I stopnia, została nominowana do tytułu Młodego EDUinspiratora – prestiżowej nagrody przyznawanej przez Narodową Agencję Programu Erasmus+ oraz Europejski Korpus Solidarności w ramach konkursu EDUinspirator, który wyróżnia osoby szczególnie zaangażowane w realizację międzynarodowych projektów edukacyjnych.

Wydarzenia

30 stycznia na zaproszenie wicekonsula Wasyla Yordana członkowie Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych wzięli udział w wizycie studyjnej w wicekonsulacie Ukrainy w Rzeszowie.

30 stycznia w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Adama Mickiewicza w Lubartowie odbył się wernisaż wystawy „Oddech wolności. »Kultura« paryska w Lublinie”, która w grudniu ubiegłego roku była prezentowana w Muzeum Józefa Czechowicza. Ekspozycja zawiera bogaty zbiór książek i dokumentów pokazujących dorobek Instytutu Literackiego w Paryżu i aktywność redaktora Jerzego Giedroycia. Kuratorami wystawy są prof. dr hab. Iwona Hofman – dyrektor Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach oraz

Andrzej Peciak – wydawca i wicedyrektor Instytutu Europy Środkowej. Podczas spotkania kuratorzy wygłosili wykłady dotyczące paryskiej „Kultury”, historii i roli Instytutu Literackiego oraz jego relacji z Lublinem. W wydarzeniu udział wzięły także prodziekan ds. studenckich dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak, prof. UMCS oraz dr Justyna Maguś i dr Ewelina Górka z Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu współorganizującej wystawę.

10 lutego w Lublinie rozpoczęła się ogólnopolska trasa „17 Celów”, która pokazuje, jak lokalne partnerstwa mogą stać się motorem dla gospodarki regionu. Trasę zainaugurowała konferencja pt. „Lokalne partnerstwa dla gospodarki przyszłości. Biznes i miasta na rzecz zrównoważonego rozwoju”. W wydarzeniu wzięła udział dr Elżbieta Szulc-Wałęcka z Katedry Administracji Publicznej jako ekspertka w panelu „Sprint ekspercki: Biznes i zrównoważony rozwój – transformacja w zarządzaniu czy listek figowy?”. Rozmowa poświęcona była praktycznym aspektom wdrażania zasad ESG (*Environmental, Social and Governance*) oraz temu, jak Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ przekładają się na lokalne działania i koncepcję inteligentnych miast.

Dr hab. Anita Has-Tokarz, prof. UMCS wzięła udział w festiwalu fantastyki i kultury popularnej Falcon 2026, który odbył się w Lublinie w dn. 20–22 lutego. Była jedną z uczestniczek panelu „Kultura grozy i jej potencjał” poświęconego miejscu horroru w literaturze, filmie, grach oraz w świadomości społecznej. Uczestnicy zastanawiali się nad fenomenem niesłabnącej popularności opowieści grozy oraz nad potrzebami odbiorców, które gatunek ten zaspokaja. Ponadto prof. Has-Tokarz wygłosiła prelekcję pt. „Od upiora do jump scare’a. Groza w polskiej tradycji literackiej i filmowej”. Przedstawiła ewolucję motywów grozy w kulturze polskiej – od ludowych wierzeń i romantycznych figur upiora, przez literaturę XIX i XX w., po współczesne realizacje filmowe operujące estetyką nagłego szoku i intensyfikacji doznań widza.

Publikacje

Ukazało się nowe wydanie periodyku „Consensus – Studenckie Zeszyty Naukowe”. W numerze 26/2025

opublikowano 14 artykułów, które pokazują spektrum zainteresowań młodego środowiska naukowego – od bezpieczeństwa i geopolityki, przez komunikację cyfrową, po analizę współczesnej popkultury. Autorzy analizują m.in. cyberprzestępczość w czasie pandemii COVID-19 na przykładzie studentów, konsekwencje rebrandingu Twittera w opinii pokolenia Z, ewolucję polityki Polski wobec Białorusi po 1989 r., a także obraz geniusza w serialach medycznych „Dr House” i „The Good Doctor”. Czasopismo jest wydawane przez Wydział Politologii i Dziennikarstwa od 25 lat. Stanowi ważną przestrzeń prezentacji i promocji badań prowadzonych przez studentów oraz doktorantów z Polski i zagranicy.

Wydział Prawa
i Administracji

Goście

12 lutego dziekan dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS gościł przedstawicieli studentów z Dar-Es-Salaam (Tanzania), którzy studiują także na UMCS. Podczas spotkania omawiane były perspektywy współpracy w ramach Programu Transforming Education for Sustainable Development w ramach ONZ.

Wydarzenia

29 stycznia i 5 lutego odbyła się X edycja Lokalnego Konkursu z Prawa Rzymskiego. I etap miał formę pisemną – był to test konkursowy składający się z 40 pytań, natomiast II etap (finał) polegał na udzieleniu ustnej odpowiedzi na zadane przez Komisję pytania. Laureatami zostali: I miejsce – Michał Miszczak; II miejsce – Marcel Nowacki; III miejsce – Agata Mazurek. Laureaci i finaliści otrzymali nagrody ufundowane przez: Kancelarię Sobiech.legal – radca prawny Arkadiusz Sobiech (sponsor nagród pieniężnych dla laureatów); Okręgową Radę Adwokacką w Lublinie; Okręgową Izbę Radców Prawnych w Lublinie; prorektora ds. ogólnych dr. hab. Arkadiusza Berezę, prof. UMCS; Wydział Prawa i Administracji oraz Księgarnię internetową Naukowa.pl. Ponadto laureaci otrzymali oceny bardzo dobre z egzaminu z prawa rzymskiego, zaś finaliści – oceny dobre.

Wspieramy rozwój naukowy Uczelni

Rozmowa z mgr Anetą Okuń-Jaśkowiak – dyrektorką Wydawnictwa UMCS

W 2026 r. Wydawnictwo UMCS obchodzi jubileusz 80-lecia istnienia. Jego charakter i funkcjonowanie zmieniało się wraz z upływem lat, postępem technologicznym oraz przeobrażeniami w samym szkolnictwie wyższym. Proszę przypomnieć najważniejsze fakty z historii jednostki oraz ludzi, którzy na przestrzeni lat ją tworzyli.

Historia Wydawnictwa UMCS jest nierozdzielnie związana z historią samej Uczelni. W listopadzie 1946 r. Senat Uniwersytetu powołał Komisję Wydawnictw Naukowych i tę datę możemy uznać za początek istnienia Wydawnictwa. Od chwili powstania stało się ono znaczącym ośrodkiem skupiającym dokonania lubelskiej nauki.

Z biegiem czasu z małej jednostki organizacyjnej stał się jednym z ważniejszych wydawnictw naukowych w Polsce, wydając publikacje o bardzo różnorodnej tematyce. Na przestrzeni lat proces wydawniczy ewoluował – zmieniały się realia, technologie oraz potrzeby środowiska akademickiego, a my razem z nimi. Od tradycyjnej pracy z maszynopisem, składem ręcznym i drukiem w uczelnianej drukarni przeszliśmy do w pełni cyfrowego procesu redakcyjnego oraz publikacji dostępnych online.

Ale jedno się nie zmieniło – fundamentem zawsze byli i są pracownicy, to ich kompetencje, doświadczenie i etos pracy sprawiają, że publikacje sygnowane przez Wydawnictwo UMCS cieszą się dużym zaufaniem środowiska naukowego.

Nie sposób wymienić tutaj nazwisk wszystkich osób, które przez lata współtworzyły jednostkę, jednak

szczególne miejsce w jej historii zajmuje postać prof. Grzegorza Leopolda Seidlera, który przez 45 lat pełnił funkcję redaktora naczelnego „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” – wydawanego do dzisiaj periodyku kluczowego dla rozwoju Wydawnictwa. Z kolei mgr Marek Jędrych przez wiele lat sprawował funkcję kierownika Działu Wydawnictw. W 1994 r. jednostka ta decyzją władz Uczelni została podniesiona do rangi Wydawnictwa UMCS, a pierwszym dyrektorem został Andrzej Peciak i pełnił tę funkcję nieprzerwanie do 2009 r. Nawiązano w tym czasie liczne kontakty zagraniczne, które wprowadziły Wydawnictwo UMCS do czołówki oficyn wydawniczych w Polsce. Jego następcą został dr hab. Grzegorz Żuk, który podobnie jak poprzednik za cel stawiał sobie rozwój jednostki i ugruntowanie jej pozycji na rynku wydawniczym.

Jaka jest specyfika funkcjonowania naukowego wydawnictwa uczelnianego? Jakie publikacje wydaje?

Naszym głównym celem nie jest osiąganie nade wszystko zysku, ale publikowanie i upowszechnianie dorobku naukowego pracowników Uczelni oraz materiałów dydaktycznych dla studentów i innych środowisk akademickich. Wydajemy monografie naukowe, prace zbiorowe, podręczniki akademickie, a także czasopisma naukowe. To publikacje, które często są adresowane do wąskiego grona odbiorców. Z perspektywy rynku komercyjnego mogłyby być uznane za niszowe, ale dla rozwoju dyscyplin naukowych i naukowców mają

fundamentalne znaczenie. To one dokumentują postęp badań, wprowadzają nowe koncepcje, inicjują dyskusje. Ponadto w naszej ofercie znaleźć można albumy oraz liczne materiały poligraficzne wykraczające charakterem poza zakres działalności wydawnictw naukowych, przy czym pozostajemy w pełni otwarci na realizację również niestandardowych form publikacji wydawniczych. Ukazują się one zarówno w tradycyjnej formie drukowanej, jak i w wersjach elektronicznych (e-booki, czasopisma online).

Wydawnictwo UMCS prowadzi platformę e-czasopism opartą na systemie OJS (*Open Journal Systems*), gdzie zamieszczonych jest obecnie ponad 30 periodyków naukowych udostępnionych w modelu *Open Access*. Czasopisma naukowe wydawane przez nasze Wydawnictwo należą do wysoko punktowanych pozycji w polskich i światowych rankingach akademickich.

Dysponujemy nowoczesną platformą e-czasopism naukowych: journals.umcs.pl oraz własną księgarnią internetową: wydawnictwo.umcs.eu, poprzez którą można dokonać zakupów publikacji w tradycyjnej formie książkowej oraz wydań elektronicznych (e-book).

Kto może podjąć współpracę z Wydawnictwem UMCS?

Naturalnym partnerem Wydawnictwa są pracownicy i doktoranci naszej Uczelni. To dla nich w pierwszej kolejności tworzymy zaplecze wydawnicze, wspierając ich rozwój naukowy i zawodowy. Jednak współpracujemy również z autorami z innych ośrodków naukowych w Polsce i za granicą – szczególnie w przypadku czasopism naukowych publikowanych w otwartym dostępie.

Warunkiem publikacji jest spełnienie standardów merytorycznych i formalnych. Dbamy o transparentność procesu i zgodność z zasadami etyki publikacyjnej. W przypadku czasopism naukowych artykuły przyjmowane są w trybie ciągłym lub w ramach ogłaszanych naborów tematycznych.

Warto podkreślić, że choć naszym głównym polem działania są publikacje naukowe, jesteśmy także otwarci na realizację projektów wykraczających poza sztywne naukowe ramy – od pozycji popularnonaukowych i albumowych, po literaturę wspomnieniową czy kulturalną. Każda z tych książek, niezależnie od gatunku, przechodzi taki sam staranny proces edytorski, co gwarantuje jej najwyższą jakość wydawniczą.

Jak wygląda praca nad publikacją od zgłoszenia się przez autora do Państwa z pomysłem na książkę lub z gotowym tekstem do momentu oddania go w ręce czytelników?

Proces wydawniczy jest wieloetapowy i wymaga ścisłej współpracy autora z zespołem Wydawnictwa. Zaczyna się od zgłoszenia – autor może przesłać gotowy manuskrypt albo projekt książki. Kolejnym etapem jest przesłanie tekstu do niezależnych recenzentów, którzy oceniają jego wartość merytoryczną. Następnie autor zapoznaje się z ich uwagami. Redaktor wydawniczy współpracuje z autorem nad dopracowaniem struktury i języka. Jego praca wykracza daleko poza poprawianie ortografii i interpunkcji. Czuwa nad precyzją wywodu, spójnością terminologiczną oraz klarownością skomplikowanych struktur myślowych, które są fundamentem publikacji akademickich. Przywiązujemy wagę do wysokiego poziomu publikowanych treści, dlatego zatrudniamy profesjonalnych redaktorów i stale współpracujemy z zespołem specjalistów w dziedzinie redagowania tekstów.

Opracowany redakcyjnie tekst trafia do składu komputerowego oraz korekty. Równolegle trwają prace nad koncepcją graficzną. Tu stawiamy na współpracę autorów z grafikami i składaczami w celu opracowania zadowalającego obie strony końcowego rezultatu. Często autorzy zgłaszają się do nas z gotowymi pomysłami na okładkę, a my dokładamy wszelkich starań, by otrzymały one atrakcyjną formę wizualną. Na finalnym etapie autor zatwierdza wersję próbną, a gdy wszystko jest gotowe, książka trafia do druku i dystrybucji. Równolegle przygotowujemy wersję cyfrową, która po upływie określonych w umowie terminów udostępniana jest w repozytorium instytucjonalnym Baza Wiedzy w modelu otwartego dostępu.

Jakie plany wydawnicze i rozwojowe ma Wydawnictwo na najbliższe lata, aby sprostać dużej konkurencji rynkowej?

Wydawnictwo UMCS ma swoje tradycje i markę, które budowaliśmy przez osiem dekad. W najbliższych latach chcemy konsekwentnie wzmacniać naszą pozycję na rynku wydawnictw naukowych oraz otwierać się na nowe perspektywy i drogi rozwoju. Z jednej strony oznacza to dalsze dbanie o wysokie standardy merytoryczne i edytorskie, z drugiej – o stałą obecność w przestrzeni

Fot. Michał Piat

cyfrowej poprzez rozbudowę platformy czasopism oraz zwiększenie dostępności e-booków. Ponadto chcemy inwestować w nowoczesne narzędzia wspierające proces redakcyjny i rozwój kompetencji zespołu.

Naszym celem jest to, aby prace publikowane w Wydawnictwie UMCS zachowały wysokie standardy jakości zarówno merytorycznej, jak i wizualnej oraz były łatwo dostępne, widoczne i cytowane w obiegu naukowym. Jesteśmy otwarci na realizację programu „trzeciej misji uczelni”, wydając publikacje popularnonaukowe, a także te łączące świat nauki z biznesem.

Zależy nam również na tym, aby Wydawnictwo było postrzegane jako partner rzetelny, otwarty i profesjonalny. Aktywnie wspieramy rozwój polskiej nauki i kultury poprzez wielopłaszczyznową działalność wykraczającą poza sam proces edytorski. Nasza oficyna udziela patronatu naukowego istotnym inicjatywom badawczym oraz konferencjom. Wydawane przez nas publikacje zgłaszane są regularnie do prestiżowych konkursów. Angażujemy się także w wydarzenia o charakterze społecznym, m.in. kiermasze charytatywne oraz inicjatywy promujące czytelnictwo i edukację. Dzięki tym działaniom Wydawnictwo UMCS nie tylko dostarcza rzetelnej wiedzy, ale również wspiera budowę silnej społeczności czytelniczej skupionej wokół świata nauki i literatury.

Jaka, Pani zdaniem, jest przyszłość książki drukowanej? Pytam w kontekście wszechobecnej digitalizacji treści, nieograniczonych możliwości Internetu, rozwoju technologicznego, ale też zmiany zachowań czytelniczych i nastawienia na łatwiejszy odbiór krótszych form tekstowych.

Digitalizacja i rozwój otwartego dostępu są ogromną szansą dla nauki, gdyż zwiększają dostęp do wiedzy i cytowalność prac, jednak, w mojej opinii, w środowisku akademickim książka drukowana nadal będzie pełnić ważną rolę – jako trwałe, prestiżowe świadectwo dorobku naukowego pozostanie ważnym elementem komunikacji naukowej, której nie zastąpi w pełni forma cyfrowa. Książka drukowana prawdopodobnie będzie funkcjonować obok dynamicznie rozwijających się form cyfrowych, zgodnie z oczekiwaniami współczesnych autorów i czytelników.

Oficyny akademickie, takie jak Wydawnictwo UMCS, oferujące publikacje o wysokim poziomie edytorskim, nadal będą pełnić kluczową rolę w zapewnianiu jakości, wiarygodności i trwałości komunikacji naukowej – i będzie się to działo niezależnie od nośnika. Naszą misją pozostaje zatem dostarczanie wiedzy w formie, która najlepiej służy jej zrozumieniu i zachowaniu dla przyszłych pokoleń.

Rozmawiała Ewa Kawatko-Marczuk

System międzynarodowy i jego badanie w czasie zmiany

Rozmowa z prof. dr. hab. Markiem Pietrasiem – dyrektorem Instytutu Stosunków Międzynarodowych UMCS

Świat zmienia się coraz bardziej dynamicznie. Obserwujemy tworzenie się nowego porządku geopolitycznego. Jak się w tym odnaleźć? Jaki ma to wpływ na Polskę, Europę i świat?

Stosunki międzynarodowe, jako rodzaj stosunków społecznych o specyficznych cechach, różniących je od stosunków wewnątrzpaństwowych, są ze swej istoty procesem zmiany. W kilku ostatnich latach proces ten wyróżnia dynamika nazywana przyspieszeniem historycznym oraz specyficzna „jakość zmian” polegająca na burzeniu, a nie reformowaniu ładu utworzonego po II wojnie światowej. Cechą jest więc tu zmiana, a nie zachowanie *status quo*. Nie jest to doraźny kryzys, lecz trwała zmiana „parametrów” systemu międzynarodowego. Dominuje geopolityczna rywalizacja, wzrasta niestabilność i nieprzewidywalność.

Łatwiej wskazać to, co się kończy, niż to, co się zaczyna. Kończy się epoka stosunków międzynarodowych, którą można scharakteryzować za pomocą następujących stwierdzeń: pozimnowojenna

„międzyepoka” oznaczająca przejściowość ładu i brak jego wyraźnej alternatywy dla systemu dwubiegunowego, charakterystycznego dla okresu zimnej wojny; jednobiegunowa hegemonia USA i dostarczana przez to państwo hegemoniczna stabilność oparta na dominacji, ale i na wspieraniu instytucji międzynarodowych oraz promocji liberalnych wartości; system ONZ, który działa w zgodzie z koncepcją bezpieczeństwa zbiorowego, podkreślającego istotność instytucji międzynarodowych w funkcjonowaniu ładu międzynarodowego; trwająca pięć wieków cywilizacyjna dominacja Zachodu.

Przyczyny zmian są złożone i dwupoziomowe, występują zarówno w systemie międzynarodowym, globalnym i systemach regionalnych, jak i wewnątrz państw jako głównych podmiotów stosunków międzynarodowych. Na poziomie systemu międzynarodowego są one efektem synergii końca zimnej wojny, procesów globalizacji warunkowanych czynnikiem technologicznym oraz promocją liberalnych wartości politycznych

Fot. Bartosz Pol

i gospodarczych, które paradoksalnie i wbrew intencjom tzw. Zachodu je inicjującego (przede wszystkim USA) wzmocniły resztę świata, zwłaszcza Chiny, osłabiając Zachód. Na te zmiany, co jest kolejnym paradoksem, nałożyła się synergia agresji Rosji na Ukrainę i rządu drugiej administracji Donalda Trumpa.

Rosja, dążąca do poszerzenia własnej strefy wpływów i wspierana przez Chiny, przyczyniła się do wzmocnienia koalicji antyliberalnej (Chiny, Rosja, Iran, Korea Północna), zmieniającej linie podziałów geopolitycznych. Z kolei druga administracja Trumpa przystąpiła nie do reformowania, ale świadomego burzenia ładu międzynarodowego, który USA utworzyły po 1945 r. i którego w formule hegemonicznej stabilności broniły przez osiem dekad. Trump uznał, że potrzebna jest „rekalibracja” polityki zagranicznej USA, polegająca na odrzuceniu elementów ładu bronionego przez osiem dziesięcioleci po 1945 r. Pierwszym filarem były

instytucje międzynarodowe, multilateralizm, uznawane za wzmacniające pozycję USA. Obecnie ich znaczenie jest ograniczane, USA wycofują się z wielu organizacji, a propozycja Rady Pokoju wydaje się wymierzona w system bezpieczeństwa zbiorowego ONZ. Drugim filarem minionego ładu był wolny handel, traktowany obecnie przez administrację Trumpa jako instrument nacisku i geopolitycznej presji. Trzecim filarem były demokracja, liberalne wartości, prawo międzynarodowe i ład oparty na zasadach. Obecnie USA twierdzą, że mają własną moralność. Tylko w czasie drugiej administracji Trumpa USA zastosowały siłę wobec siedmiu państw, naruszając ich suwerenność, integralność terytorialną i łamiąc prawo międzynarodowe.

Czy międzynarodowe normy i instytucje rzeczywiście są tak silne jak silne są państwa demokratyczne je wspierające?

Dokonująca się destrukcja systemu międzynarodowego warunkowana jest także zmianami wewnętrznymi w państwach, nie tylko w USA, ale i w Europie. Rosnące w siłę populizm i nacjonalizm zawierają w sobie wolę niszczenia ustalonego ładu. Odrzucane są akceptowane wcześniej liberalne wartości, narasta frustracja i rozczarowanie elitami politycznymi, instytucjami wewnętrznymi i międzynarodowymi. Tworzy się klimat przyzwolenia dla ekstremizmów i destrukcji jako nowej moralności. Czy obok analizy destrukcji dotychczasowego ładu można wskazać przynajmniej zarys wyłaniającego się w wyniku zmiany nowego ładu? Czy polityka Trumpa może być szansą dla ładu międzynarodowego w formule konstruktywnej dekonstrukcji? Odrzucenia nieefektywnych rozwiązań, instytucji, mechanizmów nieadekwatnych do dynamiki i nowej jakości życia społecznego? Istnieje obawa, że wyłania się świat bogatych, potężnych i uprzywilejowanych kosztem słabych. Świat oparty na doraźności interesów, transakcyjnych porozumieniach zastępujących normy, zasady i multilateralizm instytucji z wycofywaniem się Stanów Zjednoczonych z polityki hegemonicznej stabilności. Towarzyszy temu obawa o podzielenie świata na strefy wpływów USA, Chin i Rosji oraz o swoistą „putinizację” polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych w wyniku akceptacji przez to państwo dominacji wielkich mocarstw, zastępującej odwoływanie się do powszechnych wartości, norm i instytucji. USA rządzone przez administrację Trumpa wydają się akceptować ład wielobiegunowy, uznając prawo każdego mocarstwa do posiadania własnej strefy wpływów.

Zmiany te, zwłaszcza warunkowane wycofywaniem się USA, w szczególności dotyczą Europę (w tym Polskę oraz Indo-Pacyfik). Europa chce utrzymać więzi transatlantyckie z USA, jednocześnie przygotowując się do większej odpowiedzialności za własne bezpieczeństwo i większej geopolitycznej autonomii. Stosunki transatlantyckie wkraczają w etap, w którym wcześniejsza pluralistyczna wspólnota bezpieczeństwa zastępowana jest przestrzenią pragmatycznie definiowanych i realizowanych interesów. Państwa europejskie pytają: jak osiągnąć wiarygodność odstraszania Rosji bez zaangażowania potencjału wojskowego USA? Próby zbliżenia USA z Rosją powodują z kolei pytania Europejczyków o strategię własnego

bezpieczeństwa. Czy tworzyć sojusz bez USA? Czy rozwijać własny nuklearny arsenał odstraszania? Czy przestać kupować broń w USA i ograniczyć wymianę informacji wywiadowczych?

Jak współcześnie badać zmieniające się stosunki międzynarodowe? Na czym należy się koncentrować?

Radykalna, wcześniej nieznana zmiana systemu międzynarodowego jest szansą, ale i potężnym wyzwaniem dla analiz naukowych stosunków międzynarodowych. Po pierwsze, wyraźna jest potrzeba wzmocnienia analizy zjawiska zmiany. W stosunkach międzynarodowych, mimo ich „naturalnej” zmienności, koncentrowano się głównie na elementach statycznych, zaniedbując teoretycznie i metodologicznie zjawisko zmiany. Po drugie, ważne jest myślenie przyczynowo-skutkowe i w jego kontekście identyfikowanie oraz analiza czynników, zmiennych niezależnych warunkujących zmianę. Po trzecie, złożoność zjawiska zmiany i zmiennych je warunkujących wymaga jednoczesnego uwzględniania tego, co wewnątrzpaństwowe i międzynarodowe, tego, co dotyczy skali makro, globalnego systemu międzynarodowego, ale także skali mikro, jednostek ludzkich, ich wartości, preferencji oraz zachowań. Po czwarte, konieczne jest łączenie analizy zmiany z analizą struktury i funkcjonowania ładu międzynarodowego i jej skutków dla tego ładu. Po piąte, istotnym wyzwaniem badawczym jest analiza możliwości „zarządzania” zmianą, jej kontrolowania oraz obserwowanie, czy też jest to obecnie dynamiczny proces, wymykający się „kontroli”?

Czy narzędzia badawcze w stosunkach międzynarodowych mają charakter ponadczasowy, czy są jednak ściśle powiązane z rzeczywistością, w której funkcjonujemy?

Poznanie stosunków międzynarodowych, zwłaszcza teoretyczna refleksja o nich, odbywa się zgodnie z zasadą, że ontologia warunkuje epistemologię. Ontologia jest dynamicznym procesem, który wkroczył w etap zmian przyspieszonych i o nowych jakościowo cechach. Mając na uwadze fakt, że zinstytucjonalizowane badanie stosunków międzynarodowych realizowane jest od 1920 r. i w formule nauki anglosaskiej, istotne jest pytanie, czy teorie stosunków międzynarodowych sformułowane sto lub trochę mniej

lat temu, są użyteczne do wyjaśniania i zrozumienia obecnych, dynamicznie zmieniających się stosunków międzynarodowych. Czy też potrzebujemy nowych, bardziej dostosowanych do zmieniającej się rzeczywistości społecznej szkół myślenia teoretycznego? Pytanie to zawiera w sobie inny, fundamentalny problem. Czy teorie stosunków międzynarodowych są ponadczasowe, niezależne od zmieniającej się rzeczywistości? Czy też ich „życie” ogranicza relatywizm historyczny? Ich użyteczność analityczna jest warunkowana stanem stosunków międzynarodowych i ograniczana ich zmianą? Oznacza to, że głęboka, o nowych jakościowo cechach, zmiana stosunków międzynarodowych wymaga nowych, albo przynajmniej adaptacji dotychczasowych, do zmienionej rzeczywistości.

Inny istotny dylemat poznania stosunków międzynarodowych w warunkach obecnej ich zmiany wiąże się z faktem, że stosunki międzynarodowe powstały jako dyscyplina anglosaska. Rozwój teorii stosunków międzynarodowych to rozwój amerykańskich teorii z dodaniem szkoły angielskiej, z uwzględnieniem anglosaskiego kontekstu filozoficznego i kulturowego. Czy w warunkach obecnego tzw. wzrostu reszty świata, geopolitycznej autonomizacji Globalnego Południa konieczna jest globalna, a nie tylko anglosaska nauka, uwzględniająca niezachodnie tradycje filozoficzne i kulturowe?

Jest Pan dyrektorem Instytutu Stosunków Międzynarodowych UMCS, który został utworzony w 2023 r. Proszę opowiedzieć o najważniejszych zadaniach i celach jednostki.

Stosunki międzynarodowe są dyscypliną młodą i dużym sukcesem środowiska akademickiego z nią się identyfikującego stało się jej utworzenie, a nie było to łatwe. Skoro dyscyplina powstała, niezwykle istotnym zadaniem była jej instytucjonalizacja, organizacyjna odrębność, co stało się w formie instytutu. Niezbędne było zorganizowanie potencjału badawczego, uwolnienie energii pracowników, aby przejść proces ewaluacji. Czekamy na jego wynik. Ważne było również nadanie prowadzonym badaniom specyficznej dla UMCS tożsamości, nazywanej „lubelską szkołą stosunków międzynarodowych”. Udało się to osiągnąć dzięki wieloletniej tradycji badania stosunków międzynarodowych jeszcze przed utworzeniem dyscypliny.

Ponadto określiliśmy priorytetowy, wyróżniający nas problem badawczy, jakim jest koncentracja na zmianie stosunków międzynarodowych.

Jakie są plany na dalszy rozwój Instytutu? Na czym chcieliby Państwo skupić się w swoich działaniach i badaniach? Jak wyglądają kwestie usieciowienia jednostki?

Plany rozwoju Instytutu Stosunków Międzynarodowych i dyscypliny stosunki międzynarodowe zostały określone w przyjętej w momencie jego utworzenia w 2023 r. Strategii. Wymaga ona jednak aktualizacji i adaptacji do przyjętej w 2026 r. Strategii UMCS, ale także do dyskutowanej przez MNiSW Strategii Rozwoju Szkolnictwa Wyższego na lata 2025–2035 oraz przygotowywanych nowych kryteriów ewaluacji jakości aktywności naukowej.

Priorytetem jest działanie na rzecz doskonałości naukowej prowadzonych badań i, w odniesieniu do wielu z nich, doskonałość ta jest osiągnięta. Proces ten wymaga wspierania. Ważnym planowanym kierunkiem działań jest umiędzynaradawianie aktywności badawczej ISM poprzez zwiększenie liczby partnerów zagranicznych, dążenie do tzw. usieciowienia instytucjonalnego Instytutu, ale także indywidualnego poszczególnych pracowników. Umiędzynarodowienie i usieciowienie rozumiane jest jako konieczny czynnik osiągnięcia doskonałości naukowej, budowania prestiżu, marki i rozpoznawalności w europejskiej i globalnej przestrzeni badawczej. Planowane jest organizowanie wspólnych wydarzeń z partnerami zagranicznymi, a wśród nich tzw. flagowej, cyklicznej konferencji pt. „System międzynarodowy w czasie zmiany”. Doskonałości naukowej ma sprzyjać również usieciowienie ISM poprzez współpracę i wspólne wydarzenia z partnerami w Polsce.

Planowane jest zwiększanie – oczywiście za zgodą władz rektorskich – potencjału kadrowego, zmiana wewnętrznej struktury organizacyjnej, wspieranie prowadzonymi badaniami doskonałości kształcenia i zwiększanie jego umiędzynaradawiania. Ważne jest doskonalenie kultury organizacyjnej i sprawności zarządzania jednostką, wysoki poziom motywacji osobistej każdego z pracowników, połączony ze świadomością i akceptacją priorytetów rozwoju Instytutu.

Rozmawiała Magdalena Wołoszyn-Mróż

Obrazy pamięci – filmowy świat Andrzeja Wajdy

Rozmowa z dr hab. Barbarą Głębiczką-Gizą,
prof. Uczelni z Katedry Informatologii, Bibliologii
i Edukacji Medialnej UMCS

Senat RP postanowił, że jednym z patronów roku 2026 będzie Andrzej Wajda. W uzasadnieniu tej decyzji możemy przeczytać, że jest to wyraz uznania dla jego osoby jako „współtwórcy polskiej szkoły filmowej oraz kina moralnego niepokoju, które zdefiniowały polską pamięć historyczną i współczesną tożsamość kulturową”. Jak możemy rozumieć to stwierdzenie?

Andrzej Wajda to niewątpliwie najbardziej rozpoznawalny polski reżyser filmowy na świecie, a jego najważniejszą zasługą było – w drugiej połowie lat 50. ubiegłego stulecia – uczynienie z rodzimego kina sztuki zdolnej brać udział w kluczowych dyskusjach na temat kwestii tożsamości narodowej, mitologii, która ją kształtowała, tradycji rozumianej jako element intelektualnego dziedzictwa zwłaszcza romantyzmu, a także historii i losu. Filmy Wajdy z tamtego okresu, takie jak „Kanał” czy „Popiół i diament”, to z jednej strony opowieści o losie wojennego pokolenia, a z drugiej – wyraz głębokiej społecznej potrzeby, przez lata stalinizmu tłumionej i prowadzącej do traum (co zbadała psychologia), by mówić o tym, co wobec żywych wojennych doświadczeń może znaczyć polskość i polski los. Interpretując te filmy w kontekście społecznych

i kulturowych aspektów „odwilży” 1956 r. jako czasu wielkich nadziei, należałoby podkreślić ich zakorzenienie w ówczesnej zbiorowej potrzebie zabrania głosu na temat własnych bolesnych doświadczeń. W tym sensie nurt polskiej szkoły filmowej to wyrażony językiem filmu – czyli w sposób ówczesnie nowatorski, rewelacyjny – dyskurs nad polską pamięcią historyczną i współczesną tożsamością kulturową.

Co może najważniejsze, dzięki potraktowaniu filmu jako obszaru głębokiej metafory, symbolu, odniesień do całego rezerwuaru narodowej mitologii zawartej w literaturze, ale także w malarstwie czy teatrze, zdołał Wajda wyrazić obrazem filmowym bolesne dylematy narodowe, ale kunszt tego obrazu i jego odkrywczosć estetyczna przyniosły powszechne oraz trwałe uznanie całego świata. Wajda był twórcą głęboko polskim, ale używającym obrazu filmowego w sposób, który działał uniwersalnie, poruszał widzów z odległych krajów i kultur. W 1958 r. stwierdzał w liście do Wajdy brytyjski reżyser Lindsay Anderson, że przesłanie „Kanału” jest silne i uniwersalne, przez co pozostaje czytelne dla obcokrajowców pomimo polskiego lokalnego kontekstu.

Szkoła polska została na początku lat 60. zablokowana przez władze polityczne, ale jej osiągnięcia okazały

Fot. Michał Piatek

się trwale, a kino Wajdy pozostało ściśle związane z polskimi sprawami. Dlatego nurt kina moralnego niepokoju z lat 70., który definiują takie filmy Wajdy jak „Człowiek z marmuru” i „Człowiek z żelaza”, to wyraz ówczesnego stanu ducha polskiego społeczeństwa. Warto dodać, że sama nazwa tego nurtu również wiąże się z Andrzejem Wajdą, który jako prezes Stowarzyszenia Filmowców Polskich zainicjował w 1979 r. seminarium, podczas którego nazwa ta została oficjalnie przyjęta.

Życie tego wybitnego reżysera było naznaczone wojenną traumą. W jaki sposób te trudne doświadczenia wpłynęły na jego artystyczne wybory?

Wajda należał w pewnym sensie do pokolenia Kolumbów, a na pewno się z nim utożsamiał. Był rocznikiem 1926, w momencie wybuchu wojny miał trzynaście lat i dojrzewał w jej cieniu – w warunkach, w których dorastanie oznaczało konfrontację z przemocą, chaosem i utratą najbliższych. Jego ojciec, oficer Wojska Polskiego

Jakub Wajda, zginął w Katyniu. Ta strata, niewypowiedziana przez dziesięciolecia z powodów politycznych, stała się jedną z najgłębszych ran, które ukształtowały zarówno osobowość, jak i twórczość reżysera. Doświadczenie katyńskie powróciło jako temat filmowy dopiero w 2007 r., gdy Wajda zrealizował „Katyń” – film, którego powstanie było dla niego nie tylko artystyczną koniecznością, ale i osobistym aktem pamięci, zadośćuczynieniem wobec ojca i wszystkich ofiar.

Wojenna trauma odcisnęła piętno na całej twórczości reżysera w sposób fundamentalny. Jego bohaterowie są bardzo często uwikłani w historię, postawieni w sytuacjach granicznych, zmuszeni do wyborów niemających dobrego rozwiązania. W „Kanale” obserwujemy ludzi dosłownie zamkniętych w podziemnym labiryncie, w „Popiele i diamencie” – młodego człowieka pozbawionego szansy na normalne życie w wyniku wojny. Perspektywa pokolenia, któremu historia odebrała młodość i narzuciła tragiczne role, jest obecna w kinie

Wajdy niemal nieprzerwanie. Wojenna trauma nie jest u niego jedynie tematem, ale czymś głębszym: sposobem widzenia świata, w którym historia jest siłą niszczycielską, a człowiek wobec niej bezbronny, choć niekiedy zdolny do gestu pięknego i heroicznego.

Wajda wyreżyserował też wiele filmów będących adaptacjami klasyki polskiej literatury. Jego filmy wiernie odzwierciedlają dzieła literackie czy stanowią zupełnie nową interpretację?

Wajda nie był wiernym adaptatorem literatury – zawsze traktował ją jako inspirację i punkt wyjścia dla filmowych poszukiwań, zwłaszcza wizualnych. Jego stosunek do tekstu literackiego był stosunkiem twórcy, który szuka w literaturze materii do przetworzenia w język obrazu, a nie ilustratora, który posłusznie przynosi fabułę na ekran. Wystarczy porównać „Popiół i diament” Andrzejewskiego z filmem Wajdy, aby zobaczyć, jak daleko odszedł reżyser od literackiego pierwowzoru. W istocie stworzył nowego bohatera, którego sens istnienia jest głęboko filmowy i wizualny, zakorzeniony w plastyce kadru, geście aktora, symbolice rekwizytów. Maciek Chełmicki w interpretacji Cybulskiego to postać, która wyrasta z literatury, ale przynależy do kina.

Podobnie było z innymi adaptacjami. „Ziemia obiecana” według Reymonta jest filmem, w którym Wajda dokonał radykalnej reinterpretacji powieści, wydobywając z niej siłę wizualną, dynamikę i brutalną energię, jaką trudno odnaleźć w samym tekście literackim. „Wesele” Wyspiańskiego w filmowej wersji Wajdy to z kolei próba przetłumaczenia teatralnej formy dramatu na język kina, z całym arsenałem środków filmowych – od montażu po pracę kamery – które tworzą nową jakość, niemożliwą do osiągnięcia na scenie. Wajda potrzebował literatury jako partnera intelektualnego, jako źródła wielkich tematów i wielkich postaci, ale filmowy wyraz tych tematów był zawsze jego własny, autonomiczny i niepodległy wobec literackiego oryginału.

Mówi się, że Wajda tworzył filmy, w których podejmował rozrachunek z historią. Co to właściwie znaczy i czy to sformułowanie oddaje charakter jego twórczości?

Wajda zajmował się historią w sposób krytyczny, wiele zawdzięczając koncepcjom romantycznym, w myśl których jest ona mechanizmem oddziałującym

na jednostkę w sposób totalny i niepozostawiający jej wyboru. Historia oznaczała dla niego nieprzerwany dialog ze współczesnością, dlatego jego filmy historyczne (od „Kanału”) często zawierają wizualny dyskurs z tym, co przeszłe. Bohaterowie interpretowani są z jednej strony jako postaci ludzkie, z drugiej – jako „duchy” rozumiane romantycznie, utrzymujące stały kontakt ze światem współczesnym, z tymi, których wrażliwość pozwala na taki dialog i płynącą z niego naukę.

Sformułowanie „rozrachunek z historią” jest powszechnie używane, ale myślę, że nie do końca oddaje istotę rzeczy. Rozrachunek sugeruje bowiem zamknięcie, podsumowanie, wyciągnięcie wniosków – tymczasem kino Wajdy jest raczej nieustannym otwieraniem ran, zadawaniem pytań, które nie mają odpowiedzi. W „Popioł i diament” nie ma rozrachunku – jest rozpaczliwe pytanie o sens śmierci i życia w momencie, gdy jedno i drugie wydaje się absurdalne. W „Człowieku z marmuru” i „Człowieku z żelaza” nie ma rozrachunku z PRL – jest obnażanie mechanizmów manipulacji, które wcale nie prowadzi do *katharsis*, lecz do jeszcze głębszego niepokoju. Dlatego wolałabym mówić raczej o nieustannym dialogu z historią, w którym przeszłość nie jest zamkniętym rozdziałem, ale żywą, pulsującą materią wpływającą na teraźniejszość. To jest właśnie istota kina Wajdy: historia jako proces, nie jako wyrok.

Wajda kojarzy nam się głównie z kinem, ale w jego reżyżerskim dorobku znajdują się także sztuki teatralne. Jakie miał spojrzenie na teatr?

O spojrzeniu Wajdy na teatr wiele mówi wywiad z 1971 r. opublikowany w „Filmie” z okazji jego inscenizacji „Biesów” Dostojewskiego w Teatrze Starym w Krakowie. Reżyser opowiadał w nim o swoim doświadczeniu z pracą sceniczną. Wajda wyreżyserował również m.in. w Teatrze Wybrzeże „Kapelusz pełen deszczu” i „Hamleta”, w warszawskim Ateneum „Dwoje na huśtawce”, w Krakowie „Wesele” i „Makbeta”, a w warszawskim Teatrze Współczesnym „Play Strindberg”. Dorobek teatralny nie był zatem marginesem, lecz ważnym nurtem jego aktywności twórczej.

Jak sam przyznawał, nie miał jednak kompleksu teatru – traktował go jako przestrzeń innego rodzaju doświadczenia niż kino. Fascynowało go to, że w teatrze zdarzenia rozgrywają się tu i teraz, w obecności

żywego widza, że aktor ma możliwość bezpośredniego kontaktu z publicznością, czego pozbawiony jest film. Publiczność – jak podkreślał Wajda – przychodzi do teatru, żeby coś zobaczyć, a nie po to, by uczestniczyć w spekulacjach myślicieli. W tym stwierdzeniu zawiera się istota jego teatralnego *credo*: widzialność, namacalność, konkretność ludzkiego dramatu. Teatr Wajdy nie był teatrem idei w sensie abstrakcyjnym – był teatrem ciała, gestu, fizycznej obecności, ale jednocześnie poszukiwania w literaturze dramatycznej tego, co najgłębsze i najtrudniejsze.

Który film Andrzeja Wajdy uważa Pani za najważniejszy, w pełni oddający jego reżyserski kunszt?

Za najważniejszy film Wajdy uważam „Ziemie obiecaną”. Jest to dzieło, w którym zbiegają się właściwie wszystkie cechy jego reżyserskiego geniuszu: potęga wizualna, umiejętność operowania wielką formą filmową, zdolność do tworzenia złożonych, wielowarstwowych narracji oraz odwaga w stawianiu pytań o mechanizmy społeczne, które kształtują ludzkie losy. „Ziemia obiecana” to film o kapitalizmie, o żądzy pieniądza i władzy, o niszczycielskiej sile modernizacji – ale jest to zarazem opowieść o ludziach zanurzonych w procesie historycznym, którego konsekwencji nie potrafili przewidzieć.

Adaptacja powieści Reymonta jest w tym filmie twórcza i bezkompromisowa – Wajda wzięty z literatury to, co było mu potrzebne i stworzył rzecz filmowo autonomiczną, zaskakująco nowoczesną w swoim widzeniu mechanizmów ekonomicznych i społecznych. Film ten mówi do nas dzisiaj z równą siłą, co w momencie premiery, a może nawet z większą, bo mechanizmy, które opisuje, nie tylko nie zniknęły, ale także przybrały nowe, globalne formy. „Ziemia obiecana” jest dowodem na to, że wielkie kino polskie potrafi mówić o sprawach uniwersalnych z siłą, której nie powstydziliby się kinematografia świata.

Proszę na koniec opowiedzieć, jakich wydarzeń upamiętniających twórczość Wajdy możemy się spodziewać w tym szczególnym roku.

Senat RP ustanowił rok 2026 Rokiem Andrzeja Wajdy, podkreślając w uchwale, że swoją twórczością zbudował pomost pomiędzy „polskim czasem przeszłym” a teraźniejszością i przyszłością. Program obchodów

jest bogaty i wielowymiarowy. Polski Instytut Sztuki Filmowej uruchomił specjalną platformę wajda.pisf.pl, która gromadzi informacje o wszystkich wydarzeniach organizowanych w Polsce i za granicą. Wśród najważniejszych przedsięwzięć należy wymienić ogólnopolski przegląd filmów reżysera pod patronatem Marszałka Senatu i wystawę w gmachu Senatu poświęconą jego twórczości.

W dn. 6 marca – 3 kwietnia w galerii „Okno na Kulturę” trwa organizowana przez Filмотekę Narodową – Instytut Audiowizualny wystawa „Andrzej Wajda w obiektywie Renaty Pajchel”. Od 7 marca do 28 czerwca w Muzeum Manggha można oglądać wystawę „Wajda. W stulecie urodzin”. To osobista opowieść o reżyserze przygotowana przez jego żonę, Krystynę Zachwatowicz-Wajdę.

Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy w Warszawie przygotowało rozbudowany program łączący projekcje, warsztaty i wydarzenia międzynarodowe. Na przykład w marcu w Muzeum Historii Polski odbyła się ogólnopolska konferencja „Andrzej Wajda. Uczeń, nauczyciel, twórca. Inspiracje edukacyjne”, na którą zaproszono wybitnych badaczy kina i kultury jak prof. Annette Insdorf, prof. Kōichi Kuyama, prof. Richard Peña czy prof. Tadeusz Lubelski.

Latem w żoliborskim kinie plenerowym odbędzie się przegląd filmów Wajdy, a na jesień zaplanowano multimedialną wystawę „Uniwersum Wajdy”, łączącą film, teatr, sztuki wizualne i archiwalia. Zaplanowano również premierę dokumentu „Wajda. Man of Poland. Historia pewnego Oscara” oraz finał konkursu „Ziemia obiecana”, zapraszającego młodych twórców do refleksji nad współczesnymi nierównościami. Międzynarodowy charakter obchodów podkreśli projekt „Wajda Generation” – pokazy filmów w Waszyngtonie, Los Angeles i Tokio. Kraków, miasto szczególnie związane z Wajdą, również planuje liczne wydarzenia kulturalne.

Mam nadzieję, że ten rok stanie się okazją nie tylko do świętowania, ale przede wszystkim do pogłębionej refleksji nad tym, czym było i czym pozostaje kino Wajdy dla polskiej kultury i komunikacji społecznej – jako medium, które w sposób niezrównany potrafiło wyrażać zbiorowe emocje, traumy i nadzieje Polaków, a zarazem czynić je zrozumiałymi i ważnymi dla świata.

Rozmawiała Magdalena Cichońska

Między okładką a treścią, czyli o sztuce projektowania książek

Rozmowa z dr. hab. Krzysztofem Rumowskim, prof. Uczelni z Katedry Grafiki Projektowej i Druku Płaskiego UMCS

Uprawia Pan grafikę edytorską i użytkową, projektuje książki, albumy, serie wydawnicze, okładki czasopism, okładki płytowe itp. Dlaczego postawił Pan na grafikę jako główny obszar twórczości, a nie na malarstwo, którym zajmował się Pan w trakcie studiów?

W wyjaśnienie jest dość banalne, biorąc pod uwagę fakt, w jakich czasach przyszło mi studiować. Mówimy o pierwszej połowie lat 80. Studiowałem malarstwo pod okiem prof. Mieczysława Hermana. Ale kiedy po dwóch latach musiałem podjąć decyzję o wyborze specjalizacji, wybrałem grafikę warsztatową. To dyscyplina ściśle powiązana z technologią pracy na matrycach, z odczynnikami chemicznymi itp., którą byłem wtedy zafascynowany. Jednak o ile urządzenie sobie niewielkiej pracowni graficznej nie stwarzało większych problemów i nie wymagało dużych nakładów finansowych, o tyle zakup prasy drukarskiej już tak. Maszyny te można było spotkać tylko albo w drukarniach, albo w takich miejscach jak ówczesny Instytut Wychowania Artystycznego (obecny Wydział Artystyczny). Skończyło się na tym, że w 1984 r. obroniłem dyplom z grafiki warsztatowej na podstawie serii litografii. Wykonane wówczas prace były ostatnimi, które zrobiłem w tej technice (śmiech).

Później przez kilka lat nie byłem związany z UMCS, aż do momentu, gdy pewnego dnia przypadkowo spotkałem prof. Sławomira Mieleszkę, dyrektora wspomnianego Instytutu. Powiedział mi, że rozpisano konkurs na stanowisko asystenta i namówił na złożenie stosownych dokumentów. I tak oto historia zatoczyła koło. Wróciłem pod skrzydła prof. Hermana. Pracowaliśmy razem przez kilkanaście lat, prowadziłem zajęcia z malarstwa i rysunku. Równoległe projektowałem dużo publikacji, zwłaszcza książek, więc w którymś momencie zdecydowano o wykorzystaniu mojej wiedzy projektowej na Uczelni.

Na czym to projektowanie polega? Jakie są poszczególne etapy tego procesu?

Oczywiście wszystko zaczyna się od zlecenia (śmiech). Jednak zanim je przyjmę, staram się poznać temat książki – jeśli do mnie trafia, to opracowuję go graficznie, a jeśli nie, odmawiam. Jest wiele gatunków literatury, których nie podejmuję się ilustrować, np. literatura fantasy, której towarzyszy określony kanon przedstawień graficznych, zupełnie mi obcy.

Często słyszę pytanie, czy czytam książki, które projektuję. Odpowiedź brzmi: to zależy. Czasami tak, ale

Fot. Krzysztof Dubiel

gdy mam do opracowania monografię naukową, omawiającą jakieś bardzo trudne, specjalistyczne zagadnienia, to raczej bazuję na obrazowych skojarzeniach. Niestety bywają one zwodnicze. Mówi się, że pierwszy pomysł jest zawsze najlepszy, ale nie w tym przypadku. Te pierwsze skojarzenia zazwyczaj są banalne i nieciekawe, prowadzą projektanta po pewnych utartych schematach.

Dla mnie niezwykle istotna jest okładka książki. Do jej stworzenia, a tym samym zainteresowania czytelnika, wystarczy czasem tylko odpowiednio dobrane liternictwo. Można przygotować projekt, który będzie w charakterze np. stateczny lub ekspresyjny, dyskretny albo uwodzicielski itd., bo te wszystkie wrażenia da się zbudować właściwą konstrukcją literniczą.

Gdy mamy choćby podstawową wiedzę z tego zakresu, to wiemy, jak bardzo liternictwo może kreować ekspresję oraz determinować wrażenia i odczucia.

W pracy projektanta bardzo ważne jest przestrzeganie terminów. Nieustannie, od lat uczulam na to moich studentów. Jeśli raz nie dotrzemy deadline’u, to telefon drugi raz może nie zadzwonić. Gdy projekt na czas nie trafi do drukarni, to maszyna warta duże pieniądze będzie czekała beczynn timer, powodując wymierne straty finansowe.

Najbardziej lubię moment wyboru gatunku papieru. Czasem to od niego zaczyna się kreacja. Aktualnie pracuję nad książką, której obwoluta ma być wydrukowana na tradycyjnym japońskim papierze i wokół niego buduje się cały projekt. Oczywiście wybór papieru zależy od budżetu wydawcy i bieżącej dostępności bardziej wyszukanego asortymentu. Bywało, że wybrany papier okazywał się niedostępny w akceptowalnym przez wydawcę horyzoncie czasowym. To wymuszało kompromisy i sprowadzało mój projekt „na ziemię”.

A kto decyduje o tym, jak dana książka ma ostatecznie wyglądać? Projektant, wydawca czy może autor?

Andrzej Peciak, wytrawny wydawca, z którym dotąd mam możliwość współpracować, wieloletni dyrektor Wydawnictwa UMCS, zawsze powtarzał, że „autora należy trzymać jak najdalej od projektanta”. Uważam, że to bardzo zdrowe podejście. Dla każdego autora książka stanowi ukochane dziecko i nieważne, czy wydaje coś po raz pierwszy, czy któryś z rzędu. Zwykle jego wyobrażenia co do projektu oscylują wokół publikacji, które wcześniej widział. Stąd często chce, by to jego „dziecko” wyglądało podobnie. To naturalny, typowy dla autorów brak dystansu. Nadmierne przywiązanie nie sprzyja zmianie wyobrażenia. Dlatego często po skończonej pracy słyszę: „Bardzo dziękuję za tę książkę, nie tak ją sobie wyobrażałem, ale jest piękna”.

Wszelkie ustalenia dotyczące oprawy graficznej podejmuję w porozumieniu z wydawcą. To on jest dysponentem środków finansowych, dba o wizerunek wydawnictwa i jakość publikacji.

W swojej karierze zaprojektował Pan wiele książek. Wśród nich warto wymienić *Wenecję w kulturze europejskiej / Venice dans la culture européenne* autorstwa prof. Krzysztofa Pomiana, która otrzymała wyróżnienie za koncepcję graficzną, projekt i opracowanie

typograficzne w konkursie „Najpiękniejsze Polskie Książki 2024”. Przez kilka ostatnich miesięcy można ją było oglądać w Printing Museum w Tokio podczas World Book Design 2024–25, wystawy prezentującej 180 najpiękniejszych książek świata, wydanych na przestrzeni ostatnich dwóch lat. Proszę opowiedzieć coś więcej o tym projekcie.

W tym przypadku ostateczna formuła graficzna nie jest efektem impulsu, tylko dłuższych przemyśleń i poszukiwań. Początkowo zakładałem, że będzie to książka mająca bardziej współczesną formę. Moja wizja się jednak zmieniła, gdy zobaczyłem fotografie XIX-wiecznej Wenecji, które miały stanowić materiał ilustracyjny. Esej prof. Pomiana traktuje o fenomenie Republiki Weneckiej. Zatem w projekcie postanowiłem (siłą rzeczy dość luźno) nawiązać do książek renesansowych – ich formy, rozmiarów, proporcji itd. Miałem dotąd dość ogólną wiedzę na ten temat, więc musiałem go zgłębić. W pewien sposób bardzo pomogły mi *Żywoty najśłynniejszych malarzy, rzeźbiarzy i architektów* Giorgio Vasariego wydane w 1980 r. w przekładzie i opracowaniu edytorskim prof. Karola Estreichera. Ta książka fascynuje mnie do dziś. Jest dość gruba i nieobrównana, czyli niedocięta do formatu. Była drukowana na dużych maszynach drukarskich, poszczególne arkusze składano i zszywano na grzbiecie. Aby dało się ją otworzyć, należało nożem porozcinać papier wzdłuż dłuższej oraz górnej krawędzi. Skład środka był zgodny z wydaniem oryginalnym Vasariego, więc pojawiły się tam m.in. inicjały i ozdobniki, typowe elementy stosowane przez renesansowych drukarzy.

Uznałem, że książka prof. Pomiana może czytelnika podobnie „przenosić w czasie”. Złożyły się na to różne drobiazgi, jak choćby perfekcyjnie wykonane tłoczenia. Dużym wyzwaniem, wymagającym sporo czasu, były zdjęcia i zachowanie ich oryginalnej kolorystyki. Wydrukowaliśmy około 20–30 próbnich arkuszy na dwóch różnych maszynach, aby w końcu osiągnąć oczekiwany efekt.

Jako projektant musiałem też przygotować precyzyjną makietę, na podstawie której był składany tekst. Do moich zadań należało określenie, jakie mają być marginesy zewnętrzne, wewnętrzne, górne, dolne, użyte kroje i stopnie pisma, rozmiary wcięć akapitowych, interlinie itp., a więc opisanie wszystkiego, co decyduje o charakterze publikacji z danej epoki.

Fot. Michał Piłat

Finalnie powstała książka bardzo dyskretna pod względem formy. Ukazała się nakładem Muzeum Narodowego w Lublinie, Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu i Wydawnictwa UMCS, za druk odpowiadała jedna z najlepszych polskich drukarni dziełowych – lubelski Akapit. Nad koncepcją wydania czuwał nieoceniony Andrzej Peciak, który jednocześnie sprawował nadzór merytoryczny. Gdy wydawcy poinformowali mnie, że zamierzają zgłosić ją na konkurs Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, byłem sceptyczny, bo znając wyniki z poprzednich lat, wiedziałem, jakie publikacje doceniają. Uznałem, że nasza książka nie wpisuje się w konwencję konkursową, ponieważ jest aż nadto klasycznie zaprojektowana i mało spektakularna. Ale być może właśnie to zadecydowało, że została dostrzeżona przez jury. Otrzymała wyróżnienie w kategorii „Publikacje bibliofilskie”, ponadto Towarzystwo Bibliofilów Polskich przyznało mi Nagrodę Honorową za koncepcję graficzną i opracowanie typograficzne, co jest dla mnie powodem do dumy.

Na początku naszej rozmowy wspominał Pan, że nigdy by się nie podjął projektowania powieści fantasy. A czy istnieje jakiś typ literatury, który z kolei najbardziej lubi Pan projektować?

W zasadzie nie ma to dla mnie specjalnego znaczenia. Ale mówiąc kolokwialnie, zjadłem zęby na projektowaniu publikacji naukowych i gdy pojawia się okazja pracy nad innym rodzajem literatury, chętnie się zgadzam. Podam pewien przykład. Niedawno ukazała się książka pt. *Trzy opowiadania neapolitańskie* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Gdy nad nią pracowałem, odbywałem niezwykłą, wyimaginowaną podróż po Neapolu, mieście, którego dotąd jeszcze nie odwiedziłem.

W książce pojawiło się siedem barwnych grafik – *col-lages* mojego autorstwa. Ilustracje stanowią w pewnym sensie przewrotny suplement do lektury. Jak wiemy, patronem Neapolu jest św. Januarius, biskup i męczennik. Co roku, 19 września, odbywa się w tym mieście wielkie święto z procesją, podczas której tłumy wiernych zgodnie z tradycją czekają, aż zakrzepła w relikwiarzu krew świętego przemieni się w płynną. Neapolitańczycy uznają tę przemianę za cud i zapowiedź dobrego roku. Ale Neapol ma też innego, równie ważnego, choć świeckiego „patrona” – to piłkarz Diego Maradona, którego

wizerunek również pojawia się na kartach książki. Zastosowany przeze mnie zabieg nazwałbym puszczeniem oka do współczesnego czytelnika – jestem przekonany, że Herling-Grudziński zrozumiałby ten dowcip. Podsumowując, to jest właśnie przykład gry skojarzenia mi czasem dalekimi od dosłowności.

W tym miejscu muszę dodać, że pracował Pan też z tekstami innych wybitnych twórców, jak np. Fryderyk Nietzsche, Tadeusz Różewicz, Bolesław Prus, Leopold Unger. Czy znane nazwisko autora wpływa na sposób projektowania?

Na pewno mobilizuje do działania. Sprawia, że projektowanie jest bardziej wymagające i prowokuje do poszukiwania nieszablonych rozwiązań. Na przykład kiedy opracowywałem *Z Mandelsztama. Siedem wierszy* w przekładzie Jerzego Pomianowskiego, wpadłem na pomysł oprawienia książki w stylu japońskim, tzn. karty miały być sznurowane, a nie szyte. Papier ryżowy, którego używa się w tym rodzaju oprawy, jest bardzo miękki i cienki, dlatego każda karta składa się podwójnie. Książka powstała w 2013 r., wtedy w Polsce nie mieliśmy dostępu do japońskich papierów, stąd ten zastosowany jest nieco sztywniejszy. Symboliczne „spotkanie” z dwoma wybitnymi nazwiskami zainspirowało mnie do wykonania projektu, którego efektem było wydanie bibliofilskie.

Fot. Krzysztof Burawski

Oprócz pracy typowo twórczej poświęca się Pan też kształceniu przyszłych pokoleń grafików. Czego stara się Pan nauczyć swoich studentów? Co im Pan przekazuje?

Muszę zacząć od tego, że w czasie moich studiów nie nauczano przedmiotów projektowych. Zatem jestem kimś w rodzaju samouka.

Gdy tylko zacząłem raczkować w projektowaniu i zorientowałem się, że jest to twórczość, która bardzo mi odpowiada, siłą rzeczy musiałem samodzielnie się uczyć. W latach 80. było to o tyle trudne, że dostęp do literatury i czasopism był bardzo ograniczony (a Internetu przecież nie mieliśmy!). W Polsce ukazywało się jedno czasopismo dotyczące m.in. projektowania – „Projekt”. Jeśli ktoś miał szczęście, mógł czytać zachodnioeuropejskie „Graphis” i „Novum”. To one w dużej mierze ukształtowały moje poczucie estetyki. Rzadziej w ręce wpadały mi amerykańskie magazyny „U&Lc” („Upper and Lower Case”) i „Ray Gun”. A były one w tamtych czasach prawdziwymi projektowymi objawieniami!

Studentom staram się przekazywać najważniejszą rzecz, jaką mam, czyli swoje doświadczenie. W tym celu, gdy omawiam jakieś zadanie, czasem pokazuję im, jak podobne problemy rozwiązywałem we własnych projektach. Nie robię tego po to, by wskazywać „jedyną słuszną drogę”, ale po to, by mieli okazję dowiedzieć się, jakie jest moje poczucie estetyki. Pamiętam, że w czasie studiów bardzo przeszkadzało mi, że zazwyczaj nie miałem możliwości poznawania twórczości moich profesorów, zatem ich wiedzę musiałem przyjmować jako rodzaj „prawdy objawionej”.

Uczę moich studentów, że książka jest efektem finalnym pracy zespołu ludzi. Staram się przeprowadzić ich przez najważniejsze etapy procesu technologicznego. Zapoznaję z liternictwem, typografią, technikami drukarskimi i rodzajami wykorzystywanych papierów. W tych ostatnich przypadkach niezbędne są wizyty w drukarni.

Generalnie problemem jest to, że znaczna część studentów czyta mało książek i prasy. Media drukowane są już poza ich kręgiem zainteresowania. A skoro nie czytają, to nie mają wzorców wizualnych, nie czują, jak istotna jest estetyka książki, ani jak ewoluowała przez lata do dzisiejszego stanu. Kiedy dostają zadanie polegające np. na zaprojektowaniu tytułu

na okładce, początkowo nie wiedzą, od czego zacząć, poruszają się po omacku. Wiele czasu musi upłynąć do chwili, gdy wszystkie elementy projektu zdają się być już na swoich miejscach. Dopiero wtedy zaczyna się prawdziwe projektowanie i praca nad detalami.

Skoro czytanie nie jest popularną aktywnością wśród młodych ludzi, to jaka, według Pana, jest przyszłość tradycyjnych książek?

Uważam, że książki drukowane wciąż mają się dobrze i prędko się to nie zmieni. Oczywiście świat poszedł do przodu i teraz wiele osób pracuje online, czyta e-booki itd. Komputery towarzyszą nam na co dzień i ułatwiają pracę, naukę i zapewniają rozrywkę. To doskonale urządzenia! Sam nie wyobrażam sobie swojej pracy bez tego sprzętu, ale zawsze na podejmowanie ostatecznych decyzji umawiam się osobiście z klientami czy współpracownikami i wtedy oglądamy wspólnie wydruki. Wielu ludzi pracuje na komputerach, ale gdy chcą się zagłębić w temat, to drukują niezbędne materiały. Nie dzieje się tak bez powodu.

Czytniki są bardzo pożytecznym wynalazkiem, ale nie oddają materii książki. Wciąż wiele osób chce wziąć ją do ręki, poczuć zapach farby, przekartkować parę stron, odłożyć na półkę, za jakiś czas wrócić do lektury. To zupełnie inny rodzaj aktywności i odczuwania. Szczególnie dotyczy tych publikacji, które zostały zaprojektowane z uwagą i dbałością o szczegóły.

Kiedyś na potrzeby zajęć ze studentami przygotowałem pewną prezentację. Jeden ze slajdów obrazował sytuację, o której mówimy. Pokazywał on scenę z filmu „Imię róży” (ekranizacji powieści Umberta Eco), kiedy Sean Connery grający głównego bohatera Wilhelma z Baskerville, franciszkanina i byłego inkwizytora, próbuje za wszelką cenę ocalić przed ogniem księgozbiór z niezwykle cennymi manuskryptami. Jest jednak praktycznie bezsilny wobec żywiołu. Kadr ten zestawiałem ze zdjęciem czytnika e-booków. I wtedy zadałem moim studentom pytanie: jaka jest przyszłość tradycyjnej książki?

Odpowiedź nie jest dziś oczywista. Mam jednak nadzieję, że dopóki będą istnieć ludzie, dla których książka jest przedmiotem estetycznym, a nie tylko nośnikiem treści, to jeszcze przez jakiś czas będę miał co robić.

Rozmawiała Magdalena Cichocka

Siedem tysięcy języków. Słowa, które tworzą planetę

Rozmowa z dr hab. Renatą Jakubczuk, prof. Uczelni – zastępcą dyrektora Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa, pracownikiem Katedry Lingwistyki Stosowanej UMCS

Czym dla filologa jest język ojczysty? Jak można go zdefiniować?

Język ojczysty jest nie tylko narzędziem komunikacji, lecz przede wszystkim podstawowym punktem odniesienia w rozumieniu innych systemów językowych. To fundament, na którym budujemy kompetencję językową. Aby zrozumieć mechanizmy gramatyczne, składniowe czy semantyczne w języku obcym, trzeba najpierw zrozumieć, jak funkcjonują one w języku ojczystym. Bez tej świadomości trudno dostrzec analogie, różnice czy subtelne przesunięcia znaczeniowe. Tłumacząc studentom konstrukcję w języku obcym, trzeba wrócić do podstaw. Wyjaśnić, czym jest tryb, aspekt, strona bierna czy zdanie podrzędne. W tym sensie mowa ojczysta jest nie tylko pierwszym językiem życia, ale także pierwszym narzędziem refleksji nad językiem jako takim.

Język nie służy wyłącznie komunikacji. Zawiera wewnętrzny kod, który wpływa na sposób myślenia społeczności, która się nim posługuje. Język francuski to przede wszystkim samogłoski i nosówki, które sprawiają duży

problem uczącym się go. Każdą wymawia się trochę inaczej, np. samogłoska *e* dla nas jest tylko jedna, a w języku francuskim są cztery podstawowe oraz dyftongi, które się różnie wymawia. Często wyraz zawierający inną realizację samogłoski *e* ma zupełnie inne znaczenie. Podobnie jest w pisowni – nad samogłoską mogą występować różne akcenty (a jest ich kilka), a zmiana samego znaku diakrytycznego prowadzi do zmiany znaczenia wyrazu.

Kojarzone z kulturą francuską myślenie kartezjańskie znajduje swoje odzwierciedlenie również w strukturze języka. Każda forma ma swoje logiczne uzasadnienie.

Jaką rolę odgrywa język ojczysty w zglobalizowanym świecie?

Język ojczysty buduje poczucie wspólnoty. Jest elementem przynależności – do rodziny, regionu, narodu lub grupy kulturowej. To w nim zapisane są doświadczenia historyczne i symboliczne. Dlatego wywołuje tak silne emocje. Zdecydowanie wykracza poza funkcję komunikacyjną. Jest nośnikiem kultury, pamięci zbiorowej,

systemu wartości i sposobu interpretowania rzeczywistości. Każdy język zawiera swoisty kod kulturowy – zestaw pojęć, metafor, kategorii gramatycznych, które wpływają na to, jak jego użytkownicy porządkują świat.

W języku francuskim mówi się nie o języku ojczystym, lecz o *langue maternelle* – języku matczynym. Zwraca się uwagę na więź z matką, z pierwszym doświadczeniem mowy, to za matką „idzie” do dziecka język. To subtelna, ale znacząca różnica. W polszczyźnie akcent pada na związek z ojczyzną, wspólnotą narodową. Element tożsamościowy odwołujący się do wartości narodowych, państwowych lub religijnych jest w tym przypadku dużo mocniejszy.

W świecie, w którym wiele przestrzeni kulturowych staje się podobnych, język może być jednym z ostatnich trwałych elementów zakorzenienia i zróżnicowania. Globalizacja sprzyja rozwojowi języków międzynarodowych, ułatwiających komunikację ponad granicami. Jednak im większa uniformizacja, tym silniejsza potrzeba zachowania lokalnej tożsamości. Dla wielu osób język ojczysty staje się symbolem przynależności i ciągłości kulturowej. Szczególnie wyraźnie widać to w społecznościach migracyjnych, w których wybór języka jest wyborem tożsamościowym.

Przykład niezwykle silnego związku języka z tożsamością odnajdziemy w biografii Guillaume’a Apollinaire’a (Wilhelma Apolinarego Kostrowickiego). Choć pisarz ten miał polsko-włoskie korzenie i znał różne języki, świadomie wybrał francuski jako język swojej twórczości. Ten wybór był nie tylko decyzją artystyczną, lecz także aktem tożsamościowym. Jego postać jest często przywoływana jako przykład złożonej tożsamości europejskiej.

Współcześnie przed podobnymi dylematami stają dzieci imigrantów. Wybór języka, domowego czy społecznego, staje się właśnie wyborem tożsamościowym. Problem ten był głęboko analizowany i stał się przedmiotem intensywnej debaty publicznej w Kanadzie, szczególnie w Quebecu, latach 80. i 90. XX w. Zastanawiano się wówczas, czym dla imigrantów jest wybór języka oraz jakie znaczenie ma on dla ich dzieci dorastających na styku kultur.

Jak w tym kontekście należy patrzeć na dialekty i języki mniejszościowe?

Dialekty i języki regionalne, jak np. kaszubski, bretoński czy śląski, stanowią istotny element tożsamości

lokalnej. Wzbogacają krajobraz językowy i kulturowy. Nie stanowią zagrożenia dla języka ogólnego, wręcz przeciwnie – mogą go inspirować i poszerzać jego zasób. Wiele języków mniejszościowych było w przeszłości marginalizowanych, wręcz zakazywanych. Dziś coraz częściej podejmuje się działania rewitalizacyjne, dostrzegając ich wartość jako elementu dziedzictwa ludzkości.

Znowu odwołam się do literackiego przykładu. Marco Micone, pisarz, którego pierwszym językiem nie był włoski w standardowej odmianie, lecz dialekt kalabryjski, w swoich wspomnieniach opisuje wydarzenie z dzieciństwa, kiedy po wygraniu konkursu językowego wyjechał z grupą rówieśników pochodzących z różnych regionów Włoch na spotkanie do Rzymu. Wtedy po raz pierwszy wyraźnie doświadczył poczucia wykluczenia. Język, którym się posługiwał, nie był „poprawnym” włoskim – brzmiał inaczej i ujawniał jego regionalne pochodzenie. Poczł się inny, obcy, jak przybysz z prowincji mówiący „niewłaściwym” językiem. Następnie wyemigrował do Kanady, gdzie ponownie znalazł się w sytuacji wielojęzyczności. W jego biografii język stał się więc nieustannie przestrzenią wyboru, który był w istocie wyborem tożsamości.

Czy język ojczysty może wykluczać?

Może. Język ojczysty jest narzędziem budowania wspólnoty, ale równocześnie tworzy granice. Różnice w sposobie mówienia – akcent, dialekt, poziom poprawności – bywają podstawą tworzenia stereotypów czy ocen społecznych. W grupach rówieśniczych presja językowa może prowadzić do rezygnacji z form uznawanych za zbyt poprawne lub zbyt odmienne. W szerszym kontekście może być narzędziem dominacji, gdy jeden wariant uznaje się za prestiżowy, a inne za gorsze. Jednocześnie normy językowe ewoluują. To, co dziś uznajemy za błąd, jutro może zostać zaakceptowane jako forma równoprawna.

W jaki sposób nowe technologie wpływają na język?

Wpływ ten jest ogromny i wielowymiarowy. Z jednej strony nowe technologie demokratyzują komunikację, umożliwiając szybki dostęp do informacji, sprzyjają kontaktom międzykulturowym, wspierają naukę języków obcych poprzez kontakt z oryginalnymi treściami. Z drugiej z kolei przyspieszają proces upraszczania

Fot. Barbara Prol

komunikacji. Skróty, akronimy, emotikony, ograniczenia znaków – wszystko to wpływa na kondensację wypowiedzi.

Warto w tym kontekście wspomnieć o idei prostego języka. O uproszczeniach w komunikacji mówi się z niepokojem, jednak należy odróżnić spłykanie treści od świadomego upraszczania formy. Prosty język nie oznacza ubóstwa myśli, lecz klarowność przekazu. Jego celem jest zwiększenie dostępności informacji – zwłaszcza w komunikacji publicznej, administracyjnej, edukacyjnej oraz naukowej. Jego zasady sprzyjają przejrzystości, ograniczają nadmierną komplikację składni i eliminują niepotrzebny żargon. Dzięki temu komunikaty stają się bardziej zrozumiałe dla różnych grup odbiorców.

Czy takie zmiany mogą stanowić zagrożenie dla języka?

Język z natury jest dynamiczny. Zmiany nie są zagrożeniem, ale warunkiem jego trwania. Gdyby język się nie zmieniał, stałby się martwy. Niepokój może budzić jedynie zjawisko nadmiernego spłaszczania komunikacji, ograniczania wypowiedzi do bardzo uproszczonych form, rezygnacji z bogactwa stylistycznego czy precyzji znaczeń. Jednak również w przeszłości istniały podobne obawy wobec nowych form komunikacji, a język przetrwał i rozwijał się dalej. Kluczowa jest edukacja,

kształtowanie świadomości językowej i umiejętność dostosowania stylu do sytuacji komunikacyjnej.

Jakie okoliczności sprawiają, że język wchodzi w fazę wymierania?

Język zaczyna się starzeć wówczas, gdy przestaje być przekazywany kolejnym pokoleniom. Dopóki istnieje wspólnota jego użytkowników, dopóty pozostaje żywy, nawet w przypadku, gdy zmienia się jego brzmienie, słownictwo czy struktura. Naturalne są uproszczenia, zapożyczenia i przekształcenia – to one świadczą o jego dynamice. Języki, które tracą użytkowników i funkcjonują wyłącznie w wąskich, specjalistycznych kontekstach, stopniowo zanikają. Język żyje tak długo, jak długo nim mówimy.

Przykładem języka, który w pewnym sensie „zestarał się”, jest łacina. Nie zniknęła całkowicie, przetrwała w terminologii medycznej, prawniczej czy w liturgii, jednak przestała być językiem codziennej komunikacji. Podobny proces może dotyczyć języków małych społeczności, w których liczba użytkowników systematycznie maleje. Język żyje jedynie wtedy, gdy żyje w ludziach i między nimi.

Rozmawiała Izabela Łucjan

Wywiad w całości jest dostępny na stronie: www.umcs.pl/pl/wszystkie-aktualnosci,23641,7-tysiecy-jezykow-slowa-ktore-tworza-planete,180176.chtm.

Fascynujący świat ptaków

Rozmowa z dr. hab. Marcinem Polakiem, prof. Uczelni z Katedry Zoologii i Ochrony Przyrody UMCS

Głos nauki

Specjalizuje się Pan w badaniu ekologii zagrożonych, słabo poznanych i skrytych gatunków ptaków. Co Pana fascynuje w ptakach?

Ptaki są unikalne pod wieloma względami. Mój podziw dla nich wynika z czterech grup czynników. Po pierwsze – wolność. Uwielbiam poznawać dzikie zakątki świata, a ptaki są świetnym pretekstem, żeby wyjść w teren o dowolnej porze roku lub podróżować np. w tropiki, gdzie jest ich najwięcej. Ptaki nie znają granic. W każdej chwili mogą przelecieć do sąsiedniego ogródka albo na inny kontynent.

Po drugie – w ptakach fascynuje mnie różnorodność ich przystosowań, bogactwo wyglądu i kolorów ich opierzonych i nieopierzonych części ciała. Wiele gatunków ptaków jest bajecznie kolorowych. Ich pióra opalizują wszystkimi odcieniami tęczy na skutek zjawiska zwanego iryzacją. Ptaki widzą świat o wiele bardziej kolorowy niż my. Są tetrachromatyczne – w siatkówce oka posiadają cztery rodzaje czopków, ludzie tylko trzy.

Po trzecie – ptaki są niesamowicie muzykalne. Nie ma drugiej tak dużej grupy zwierząt, u której komunikacja dźwiękowa odgrywałaby tak istotną rolę. Wykrywanie i identyfikacja ptaków w lasach opiera się w dużej mierze na znajomości śpiewów, głosów wokalizacji i dźwięków niewerbalnych, którymi są np. te wydawane przez dzięcioły, czyli tzw. bębnienie.

I na koniec – ptaki są mistrzami w pokazach tanecznych. Jeśli spojrzymy choćby na popisy godowe żurawi,

gorzyków czy cudowronek (tzw. ptaków rajskich), to odkryjemy wspaniały świat wykreowany przez mechanizm ewolucyjny, jakim jest dobór płciowy.

Dlaczego ptaki są ważnym elementem ekosystemów?

Ptaki to najbardziej mobilna i rozprzestrzeniona grupa dużych zwierząt. Odkąd pojawiły się na naszej planecie, co miało miejsce około 150 mln lat temu, zasiedliły wszystkie kontynenty, włącznie z Antarktydą. Naukowcy oceniają, że codziennie około 400 mld ptaków z ponad 11 200 gatunków chodzi lub fruwa nad Ziemią.

Ptaki są wszędobylskie. Nawet na środku Pacyfiku możemy zobaczyć szybującego albatrosa wędrownego, którego skrzydła mają rozpiętość 3,5 m. Na Antarktydzie możemy zaobserwować nielotne pingwiny cesarskie, które po długiej pieszej wędrówce, przez kilkadziesiąt czy kilkaset kilometrów od linii brzegu, stojąc na śniegu w mrozie, wysiadują między nogami jajo w temperaturze poniżej 40 stopni Celsjusza. Ptaki możemy spotkać też nad najwyższymi szczytami Himalajów, gdzie powietrze jest trzy razy bardziej rozrzedzone niż na powierzchni morza (np. gęsi tybetańskie regularnie wędrują nad Mount Everestem). Rekord wysokości pułapu przelotu należy jednak do sępa płamistego. W 1974 r. na wysokości ponad 11 km nad ziemią zderzył się z samolotem.

Z bardziej przyziemnych funkcji specjaliści oceniają, że ptaki wraz z błonkówkami i nietoperzami zapyłają

Fot. Michał Piat

ponad 30% upraw rolniczych, które są niezbędne do wyżywienia populacji ludzkiej.

Jaką rolę w życiu ptaków odgrywa ich zróżnicowany śpiew?

Funkcji ptasiego śpiewu jest wiele. Ptaki produkują dźwięki, bo muszą zwrócić na siebie uwagę i przywołać do swojego rewiru partnerkę lub partnera. Muszą też bronić terytorium przed konkurentami. Pisklęta np. proszą o pokarm. Podczas koczowań lub migracji ważne są głosy kontaktowe, które pozwalają utrzymać kontakt w grupie albo poszukiwanie pokarmu. Natomiast głosy alarmowe mają za zadanie ostrzec inne osobniki w stadzie przed zagrożeniem. Około połowa wszystkich gatunków ptaków na świecie należy do rzędu wróblowych *Passeriformes*. Zdecydowana większość przedstawicieli tego rzędu obejmuje tzw. ptaki śpiewające. Tylko w odniesieniu do tej

grupy możemy mówić o długim i złożonym śpiewie. Pozostałe gatunki ptaków emitują proste, krótsze głosy lub wokalizacje. Głównym organem odpowiedzialnym za produkcję dźwięku jest krtań dolna. Aparat ten nie występuje u innych kręgowców i jest unikalny dla ptaków.

Ptaki też „słyszą i widzą szybciej”. Aby człowiek mógł usłyszeć dwa odrębne dźwięki, musi być między nimi odstęp od 5 do 10 milisekund. Natomiast ptaki potrafią rozróżnić dźwięki oddzielone zaledwie o 1–2 milisekundy.

W jaki sposób ptaki orientują się w przestrzeni podczas migracji na ogromne odległości, np. na inne kontynenty?

Ptaki są niesamowitymi lotnikami. W 2022 r. pięćmiesięczny szlamnik pobił wszelkie dotychczasowe rekordy i pokonał dystans ponad 13 tys. km pomiędzy

Alaską a Tasmanią. Ptak ten bez chwili odpoczynku przeleciał przez Pacyfik lotem aktywnym, czyli bijąc skrzydłami non stop, bez żadnego szybowania, w ciągu 11 dni i 11 nocy. Podczas lotu ptaki te wzbijają się na wysoki pułap, nie jedzą, nie piją, śpią w ten sposób, że wyłączają jedną półkulę mózgu.

Ptaki mają najbardziej wydajny układ oddechowy w świecie kręgowców. Powietrze przepływa przez ich płuca podczas wdechu i wydechu dzięki workom powietrznym. To pozwala na aktywny i wydajny tryb życia. Przed wędrówką ptaki akumulują tłuszcz – niektóre zwiększają otłuszczenie i masę ciała do około 200% zwykłej wagi. Rozbudowują też mięśnie sercowe i piersiowe. W czasie przelotu niektóre gatunki tracą: 98% tłuszczu, 57% wątroby, 50% jelit, 50% żołądka, 30% nerek, 26% mięśni piersiowych, 24% serca.

Nie wiemy dokładnie, jak ptaki orientują się i nawigują w czasie migracji. Prawdopodobnie posiadają wiele „kompasów”, które mogą być używane do wzajemnej kalibracji. Na pewno wykorzystują pozorny ruch Słońca po nieboskłonie i ruch obrotowy gwiazdozbiorów, a także zmysł węchu, światło spolaryzowane, infradźwięki. Naukowcy przypuszczają, że u ptaków niezależnie od siebie wyewoluowały dwa systemy detekcji magnetycznej, czyli widzenia natężenia i kierunków pola magnetycznego. Ich zdaniem ptaki widzą kierunki i linie pola magnetycznego Ziemi jako ciemniejsze i jaśniejsze obrazy w polu widzenia.

Ciekawymi ptakami są polskie żurawie. Co sprawia, że są wyjątkowe?

Żuraw zwyczajny jest znanym, choć niekoniecznie lubianym przez rolników gatunkiem. Ja lubię te ptaki za ich tańce i niesamowity głos, tzw. klangor. To jeden z najgłośniejszych dźwięków emitowanych przez zwierzęta. Powstaje w niezwykłym aparacie głosowym. U żurawia występuje silnie zapętlona tchawica o długości 120 cm, więc ten dźwięk ma głośność ponad 100 dB, co odpowiada poziomowi natężenia akustycznego pracującego młota pneumatycznego.

U żurawia znajdziemy cechy, które stawiają je w roli dobrych wyznaczników jakości środowiska. Ptaki te są bioindykatorami cennych obszarów podmokłych w danej okolicy. Konieczna jest dla nich obecność stałego zwierciadła wody w płacie obszaru podmokłego, spokój i bezpieczne otoczenie na okres przynajmniej 30 dni wysiadywania jaj, a później około 8–10 tygodni wodzenia młodych przez następne miesiące. Mówimy, że żurawie są gatunkiem parasolowym. Oznacza to, że chroniąc je, chronimy jednocześnie cały złożony ekosystem obszarów podmokłych i organizmy tam żyjące.

Jakie znaczenie ma obserwacja ptaków dla ich ochrony i upowszechniania wiedzy o przyrodzie?

Na świecie obserwowanie ptaków jest popularnym sposobem spędzania wolnego czasu. W Stanach Zjednoczonych kilkadziesiąt milionów ludzi (niektóre źródła

↑ Ara zielonoskrzydła (Amazonia)

↑ Pasówka obrożna – pospolity ptak z rodziny pasówek (Ekwador)

Fot. Marcin Polak

↑ Komecik długosterny – koliber zamieszkujący lasy górskie w Andach (Ekwador)

wskazują, że nawet 96 mln osób) obserwuje, fotografuje lub dokarmia ptaki.

Wykwalifikowani amatorzy i obserwatorzy ptaków są źródłem rzetelnych danych naukowych, z których my – zawodowi ornitolodzy – korzystamy. Istnieje wiele różnych tego typu projektów. Jednym z nich jest eBird – największa na świecie internetowa baza danych o obserwacjach tych zwierząt prowadzona przez Cornell Lab of Ornithology. To projekt nauki obywatelskiej, który umożliwia miłośnikom przyrody z całego świata gromadzenie i udostępnianie danych o awifaunie w czasie rzeczywistym.

Warto wspomnieć jeszcze o xeno-canto – największym na świecie obywatelskim projekcie naukowym, którego celem jest nagrywanie, archiwizowanie i udostępnianie plików dźwiękowych dzikich zwierząt. Według stanu na grudzień 2025 r. serwis zgromadził nagrania ponad 10 tys. gatunków ptaków z całego globu.

Jakie działania może podjąć każdy z nas, aby wspierać ptaki?

Każdy z nas może przyczynić się do poprawy losu nie tylko ptaków, ale także wielu organizmów żyjących na naszej planecie, chociażby przez wybory polityczne czy zakupowe. Kupując produkty z olejem palmowym,

czasami nieświadomie wspieramy wycinanie lasów tropikalnych w Indonezji.

Ptacom możemy pomagać przez wieszanie budek lęgowych w zacienionych i wyżej położonych miejscach. Powinniśmy je również dokarmiać w sposób odpowiedzialny – nie tylko zimą, ale przez cały rok, a podczas upałów możemy im wystawiać świeżą wodę.

Bardzo ważne jest kształtowanie siedlisk i terenów zielonych. Pozostawiamy w ogródkach stare dziuplaste drzewa, płaty ziemi z niekoszoną roślinnością, sterty gałęzi. Sadźmy rodzime i owocujące gatunki krzewów. Ważne jest też ograniczenie śmiertelności ptaków. Czynnikiem nasilającym to zjawisko są wałęsające się koty domowe, które zabijają miliony dzikich ptaków i innych organizmów.

Dużo ptaków ginie w wyniku uderzeń w szklane budynki. Możemy naklejać systemy kropek na szklanych powierzchniach. Należy też ograniczyć fajerwerki i oświetlenie nocne. Powinniśmy wywierać nacisk na osoby decyzyjne, aby skreślić dzikie gatunki ptaków z listy gatunków łownych. Tych aktywności jest wiele. Kropla draży skałę, więc jeśli każdy będzie działał, to nasza planeta będzie lepiej chroniona.

Rozmawiała Magdalena Wołoszyn-Mróż

Materiał pierwotnie ukazał się w formie podcastu „Głos nauki”. Pełna wersja jest dostępna na stronie: glosnauki.umcs.pl.

Cyberdzieciństwo na zakręcie

Okiem eksperta

W świecie, w którym dzieci dorastają równocześnie offline i online, granice bezpieczeństwa stają się coraz bardziej płynne, a zagrożenia trudniejsze do zauważenia. Wraz z rozwojem algorytmów, sztucznej inteligencji i cyfrowych platform rośnie skala ryzyka, które wymaga od dorosłych nie tylko czujności, lecz także nowej wiedzy i odpowiedzialności.

Rozwój cyberprzestrzeni sprawił, że środowisko online stało się naturalnym miejscem dorastania dzieci i młodzieży. To właśnie tam uczą się, komunikują, rozwijają zainteresowania i budują relacje rówieśnicze. Jednocześnie Internet, dzięki swojej aprzestrzenności, anonimowości, płynności oraz coraz powszechniej wykorzystywanym narzędziom sztucznej inteligencji, niesie ze sobą cały zestaw zagrożeń, które – jeśli nie zostaną właściwie rozpoznane i zrozumiane – mogą prowadzić do wielu negatywnych konsekwencji dla jednostek i społeczeństwa. Analiza bezpieczeństwa dzieci w sieci od lat pokazuje, że jest to obszar, w którym nakładają się czynniki psychologiczne, społeczne, technologiczne i prawne, a ich dynamiczna natura stanowi wyzwanie dla rodziców, szkół, instytucji państwowych.

Współczesna cyberprzestrzeń kształtuje środowisko, w którym zacierają się granice między światem realnym a wirtualnym. Dzieci mają kontakt z Internetem w coraz młodszym wieku, najczęściej zanim rozwiną zdolność krytycznego myślenia i oceny ryzyka. Według aktualnych danych znaczna część nastolatków już w wieku szkolnym spotyka się z treściami seksualnymi i przemocowymi, a współczesne algorytmy – ukierunkowane na utrzymanie uwagi – potrafią tworzyć tzw. tunele treści, wzmacniając ekspozycję na materiały kontrowersyjne, skrajne lub autodestrukcyjne. Coraz częściej problemem stają się również generowane przez AI treści realistyczne (w tym *deepfake*), które mogą imitować

osoby, zdarzenia lub zachowania, co dodatkowo zaburza zdolność rozpoznawania fikcji.

Nie mniej istotnym obszarem zagrożeń jest cyberprzemoc, która w środowisku wirtualnym przybiera bardziej wyrafinowane formy niż tradycyjne agresywne zachowania rówieśnicze. Nękanie, ośmieszanie, podszywanie się pod kogoś, manipulacja emocjonalna lub upublicznianie materiałów kompromitujących mają dziś większy zasięg i są trudniejsze do zatrzymania. Szczególnym problemem stał się tzw. *sextortion*, czyli szantaż seksualny, często prowadzony przez zorganizowane grupy przestępcze, które wykorzystują udostępnione zdjęcia lub *deepfake* do wymuszania pieniędzy. Jednocześnie młodzi ludzie wciąż rzadko zgłaszają takie sytuacje dorosłym, obawiając się kar, negatywnych reakcji lub braku zrozumienia.

Rosnącym zagrożeniem pozostaje uwodzenie dzieci w sieci (*grooming*), które jest dziś dodatkowo ułatwione dzięki możliwości tworzenia przez sprawców fałszywych tożsamości wspieranych narzędziami AI. Boty i generowane automatycznie profile potrafią imitować język rówieśników, co zwiększa prawdopodobieństwo zyskania zaufania. Wiele takich działań pozostaje niewykrytych, ponieważ kontakt odbywa się poza wiedzą rodziców, a dziecko często nie potrafi odczytać subtelnych sygnałów zagrożenia.

Równie poważnym wyzwaniem są uzależnienia cyfrowe. Nadmierne korzystanie z gier, mediów społecznościowych i aplikacji komunikacyjnych może prowadzić do zaburzeń koncentracji, problemów ze snem, przewlekłego zmęczenia czy objawów depresyjnych. Wiele aplikacji stosuje tzw. *dark patterns* – mechanizmy celowo utrudniające wylogowanie się, wzmocnione powiadomieniami, systemami streaków czy mikro-nagród. Gry wykorzystują mikrotransakcje i modele przypominające hazard, jak loot boxy, które sprzyjają

kompulsywnym zachowaniom i trudnościom z regulacją czasu spędzanego w sieci. W konsekwencji młodzi ludzie rezygnują z aktywności offline, zaniedbują obowiązki i relacje, a cyfrowa izolacja zwiększa podatność na kolejne zagrożenia.

Nie można pominąć także kwestii prywatności i bezpieczeństwa danych. Młodzi użytkownicy często nie rozumieją, czym jest tożsamość cyfrowa, jak działa profilowanie i jakie konsekwencje przynosi udostępnianie informacji o sobie. Ryzyko zwiększają urządzenia korzystające z Internetu: smartwatch, zabawki interaktywne, aplikacje edukacyjne, które mogą gromadzić wrażliwe dane i narażać dzieci i młodzież na nieświadome ujawnianie lokalizacji lub elementów życia codziennego. Brak świadomości sprzyja również oszustwom, phishingowi i kradzieży tożsamości.

Źródła tych zagrożeń tkwią nie tylko w konstrukcji współczesnego Internetu, ale także w lukach edukacyjnych. Rodzice często nie nadążają za tempem zmian technologicznych, a szkoły koncentrują się głównie na nauce obsługi urządzeń, pomijając edukację dotyczącą działania algorytmów, rozpoznawania dezinformacji, etyki cyfrowej, mechanizmów manipulacji. Tymczasem współczesna rzeczywistość wymaga interdyscyplinarnego podejścia łączącego wiedzę z psychologii, pedagogiki, prawa, informatyki i nauk społecznych.

Kluczem do poprawy bezpieczeństwa dzieci w sieci pozostają dialog i edukacja. Najmłodszy muszą wiedzieć, że mogą liczyć na wsparcie dorosłych, a dorośli powinni reagować nie karami, lecz zrozumieniem. W szkołach należy wprowadzać programy edukacji cyfrowej, które obejmują nie tylko technalia, ale także kompetencje krytycznego myślenia, higienę cyfrową i rozumienie zagrożeń związanych z cyberprzestrzenią. Rodzice mogą natomiast ustalać jasne zasady korzystania z technologii i towarzyszyć dzieciom w cyfrowym świecie. Instytucje publiczne mają obowiązek tworzenia regulacji wymuszających na platformach lepszą ochronę małoletnich, w tym skuteczną weryfikację wieku, ograniczanie patotreści, transparentność algorytmów i eliminowanie szkodliwych praktyk.

Trudno oczekiwać, żeby współczesne dzieci i młodzież żyły „poza Internetem”. Ich przyszłość jest nierozzerwalnie związana z cyfrową rzeczywistością. Nie chodzi więc o zakazy, ale o świadome wprowadzanie w świat technologii, budowanie kompetencji, wzmacnianie

Fot. Michał Piłat

odporności psychicznej i odpowiedzialności. Mądrze używany Internet może stać się narzędziem rozwoju, edukacji i kreatywności, wymaga to jednak wspólnego wysiłku rodziców, nauczycieli, instytucji i całego społeczeństwa. Tylko wtedy przestrzeń cyfrowa stanie się miejscem bezpiecznym i wspierającym harmonijny rozwój dziecka.

Liliana Węgrzyn-Odzioba

Bibliografia

- Bąkowska A., (2019), *Cyberagresja jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu cyfrowemu dzieci i młodzieży*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J – Paedagogia-Psychologia”, s. 217–231, DOI: 10.17951/j.2019.32.3.217–232.
- Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów*, 2018, Polskie Centrum Programu Safer Internet. Warszawa.
- Hernacka-Janikowska A.M., (2023), *(Nie) bezpieczeństwo dziecka w sieci – analiza krytyczna zjawiska sharentingu, troll parentingu i monetyzacji wizerunku dziecka*, „Studia Prawnoustrojowe”, no 61, s. 77–92.
- Smahel D., Machackova H., Mascheroni G., Dedkova L., Staksrud E., Ólafsson K., Livingstone S. and Hasebrink U., (2020), *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*.
- Zuboff S., (2019), *The age of surveillance capitalism: the fight for a human future at the new frontier of power*. New York: Public Affairs.

Studia dały mi solidne podstawy teoretyczne

Rozmowa z mgr Magdaleną Trelką – 20-tysięczną uczestniczką Programu Absolwent UMCS, absolwentką biotechnologii

Jak zareagowała Pani na informację, że została 20-tysięczną uczestniczką Programu Absolwent UMCS? Co w ogóle skłoniło Panią do wyrobienia karty PA?

Gdy zadzwonił telefon i na ekranie wyświetliła się nazwa „Biuro Rozwoju Kompetencji UMCS”, pomyślałam, że to w sprawie rekrutacji na studia podyplomowe. Zajęta swoją pracą w pierwszej chwili nie byłam świadoma, że czeka mnie tak miła niespodzianka... Było to dla mnie ogromne zaskoczenie. Nie spodziewałam się takiego wyróżnienia. Ważne jest to, że Uczelnia pamięta o swoich absolwentach i docenia ich drogę zawodową.

A do wyrobienia karty Programu Absolwent skłoniła mnie chęć rozpoczęcia studiów podyplomowych i uzyskania zniżki na nie – to był ten konkretny impuls. Kluczowe było dla mnie jednak poczucie przynależności do społeczności akademickiej UMCS.

Cofnijmy się w czasie. Dlaczego wybrała Pani biotechnologię na ówczesnym Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS? Czy uważa Pani to za dobrą decyzję?

Od zawsze interesowały mnie nauki przyrodnicze, dlatego wybór Wydziału Biologii i Nauki o Ziemi (obecnie Biologii i Biotechnologii) był dla mnie naturalny.

UMCS przyciągnął mnie renomą, bogatą ofertą dydaktyczną i sentymentem, który czuję do Lubelszczyzny. Z perspektywy czasu mogę powiedzieć, że to była bardzo dobra decyzja – zarówno pod względem naukowym, jak i życiowym.

Czy w trakcie studiów spotkała Pani wykładowcę, który szczególnie wpłynął na Pani światopogląd lub ścieżkę zawodową? A może jest jakieś wydarzenie z życia studenckiego, które wspomina Pani do dziś z uśmiechem?

Studia na UMCS to nie była tylko nauka, ale także ludzie i relacje, które są dla mnie priorytetem. O każdym z wykładowców mogłabym wypowiedzieć się z szacunkiem, ale jednocześnie z uśmiechem na twarzy. Na pewno taką osobą, która wpłynęła na moją ścieżkę zawodową, był mój promotor prof. Adam Choma, który udzielił mi wsparcia i pomocy podczas pisania pracy magisterskiej. Bardzo ciepło wspominam też życie studenckie – to właśnie wtedy rozpoczęły się przyjaźnie, które trwają do dziś.

Lublin był i jest dla mnie miejscem niezwykle ważnym. To tu uczyłam się samodzielności, odpowiedzialności i otwartości na ludzi. Dziękuję też rodzicom,

Fot. Bartosz Proń

← Od lewej: mgr Magdalena Trelka i prof. Radosław Dobrowolski

że wspierali mnie w tej drodze. Miasto ma wyjątkową atmosferę – sprzyjającą zarówno nauce, jak i budowaniu relacji. Zawsze z chęcią tu wracam. Dziś przyjechałam z Przemyśla, w którym mieszkam i pracuję, z osobami najbliższymi – mężem, córką i synem. Specjalnie z tej okazji zaplanowałam urlop i przyjechaliśmy pomimo siarczystych mrozów. Myślę, że jest to wystarczający dowód, że na UMCS zwyczajnie było mi dobrze.

Jak wyglądały Pani pierwsze kroki zawodowe po obronie dyplomu? Czy wiedza zdobyta na UMCS była fundamentem, na którym łatwo dało się budować praktyczne umiejętności?

Studia zapewniły mi solidne podstawy teoretyczne i nauczyły analitycznego myślenia, co bardzo ułatwiło mi wejście na rynek pracy. Wiedza zdobyta na UMCS była dobrym fundamentem, na którym mogłam budować praktyczne umiejętności już w pracy zawodowej.

Czym zawodowo zajmuje się Pani dzisiaj? Co w pracy daje Pani największą satysfakcję?

Obecnie pracuję w laboratorium mikrobiologicznym w firmie kosmetycznej. Największą satysfakcję daje mi możliwość łączenia pracy z nauką w praktyce oraz świadomość, że wiedza biotechnologiczna ma realne zastosowanie w codziennym życiu i produktach, z których korzystają ludzie.

Otrzymała Pani z rąk Rektora voucher na wybrane studia podyplomowe. Czy myślała Pani na jakie studia go wykorzysta?

Voucher był dla mnie ogromnym zaskoczeniem i bardzo miłym gestem. Traktuję go jako zaproszenie do dalszego rozwoju i powrotu na UMCS w nowej roli. Tak, wybrałam już konkretny kierunek. Jest to radioekologia i monitoring radiacyjny. Jeszcze raz bardzo dziękuję za wsparcie i możliwość dalszego rozwoju.

Rozmawiał Dariusz Gawet

2 lutego 2026 r. rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski spotkał się z Magdaleną Trelką, absolwentką kierunku biotechnologia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi (rocznik 2011), która zapisała się do Programu Absolwent UMCS jako 20-tysięczna uczestniczka. Rektor przekazał pani Magdalenie pamiątkowy zestaw upominków UMCS, Kartę Absolwenta, a także voucher uprawniający do bezpłatnego uczestnictwa w studiach podyplomowych na UMCS.

Program Absolwent UMCS to nie tylko forma podtrzymywania kontaktu z Alma Mater, ale również szansa na korzystanie z bogatej oferty Uczelni w obszarze rozwoju osobistego, zawodowego, edukacji i kultury. Członkowie mogą liczyć na specjalne zniżki, dedykowane wydarzenia oraz dostęp do aktualnych informacji o życiu akademickim. Program jest realizowany przez Biuro Rozwoju Kompetencji.

Fot. Bartosz Prohl

↑ Od lewej: dr Weronika Kloc-Nowak, dr Krzysztof Żuk i prof. Zbigniew Pastuszak

Fot. Bartosz Prohl

↑ Dr Karolina Podgórska

Fot. Bartosz Prohl

↑ Od lewej: Bartosz Potocki, dr Maria Mazur, Renata Jońska i Piotr Choroś

Konferencja „Innowacje w zarządzaniu integracją w Polsce”

12 lutego 2026 r. na Wydziale Filozofii i Socjologii odbyła się konferencja „Innowacje w zarządzaniu integracją w Polsce na poziomach lokalnym i regionalnym”. Wydarzenie było podsumowaniem projektu „Innovating to Enhance Dialogues on Migration Policies and Practices (INNOVATE)”, finansowanego przez Unię Europejską w ramach Programu Horyzont Europa, realizowanego przez badaczy z Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Biurem Partycypacji Urzędu Miasta Lublin oraz Centrum Analiz Migracyjnych MigLab UMCS.

Projekt dotyczył współpracy pomiędzy środowiskiem eksperckim (akademiami i organizacjami społecznymi) a decydentami oraz wytwarzania wspólnej wiedzy na temat zarządzania migracją i jej wdrażania do praktyki. Realizowany był w partnerstwie z miastem Lublin, na terenie którego przeprowadzone zostały w 2025 r. badania jakościowe i którego mieszkańcy uczestniczyli w styczniu 2026 r. w naradzie lokalnej dotyczącej migracji – innowacyjnej metodzie partycypacyjnego dialogu społecznego, przeprowadzonego po raz pierwszy w Polsce w tematyce migracyjnej.

Wykonane w projekcie badania posłużą w dalszej perspektywie miastu do zaprojektowania kompleksowej miejskiej strategii dialogu międzykulturowego. Organizacja wydarzenia podsumowującego wspólne działania badawcze jest przykładem współdziałania z otoczeniem społeczno-gospodarczym i formą realizacji umowy o współpracy pomiędzy Instytutem Socjologii UMCS a Urzędem Miasta Lublin, a także wpisuje się w cele działania Centrum MigLab funkcjonującego w Instytucie Socjologii od 2024 r.

Konferencja rozpoczęła się od wystąpień: prof. dr. hab. Zbigniewa Pastuszaka – prorektora ds. rozwoju i współpracy z gospodarką, dr. Krzysztofa Żuka – prezydenta Lublina oraz dr Weroniki Kloc-Nowak – zastępczyni dyrektora Ośrodka Badań nad Migracjami UW. Wszyscy podkreślali korzyści płynące ze współpracy

międzysektorowej i znaczenie tematyki migracyjnej dla rozwoju miasta oraz naszego Uniwersytetu.

W dalszej części odbyły się dwa panele. Pierwszy, prowadzony przez dr Martę Pachocką (OBM UW, Szkoła Główna Handlowa), dotyczył międzysektorowej współpracy w zarządzaniu integracją. Udział w nim wzięli: Bartosz Potocki (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), dr Maria Mazur (Lubelski Urząd Wojewódzki), Renata Jońska (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego) oraz Piotr Choroś (Biuro Partycypacji Urzędu Miasta Lublin). Drugi panel koncentrował się na współpracy ekspertów (naukowców, organizacji społecznych) z decydentami. Prowadziła go dr Karolina Podgórska (IS UMCS, MigLab UMCS), a uczestniczyli w nim: dr hab. Maciej

Duszczyk, prof. UW (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów; OBM UW), dr Mariusz Sagan (Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów Urzędu Miasta Lublin), Marcin Wojdat (Centrum Badań i Analiz Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza) oraz Anna Dąbrowska (Stowarzyszenie Homo Faber).

Konferencję współorganizowali: Ośrodek Badań nad Migracjami UW, Centrum Analiz Migracyjnych MigLab UMCS, Urząd Miasta Lublin i Unia Metropolii Polskich. Była ona kolejnym wydarzeniem umożliwiającym wymianę myśli między przedstawicielami różnych instytucji i sektorów w toku merytorycznej dyskusji, współorganizowanym przez MigLab UMCS. Spotkała się z bardzo dobrym odbiorem środowiska badaczy, praktyków i decydentów.

Karolina Podgórska

Konferencja pt. „Samorząd Terytorialny i Zawodowy”

W dn. 12–13 lutego 2026 r. odbyła się konferencja pt. „Samorząd Terytorialny i Zawodowy – Pola Współpracy”, współorganizowana przez Podkarpacką, Lubelską i Świętokrzyską Okręgową Izbę Architektów RP.

Celem obrad było przedyskutowanie spornych zagadnień w obszarze procesu inwestycyjnego, w tym problematyki prawnej związanej z administracyjnym modelem stosowania prawa. Uczestnikom dyskusji panelowej przybliżono również treść nowych Zasad Techniki Prawodawczej obowiązujących od 1 marca 2026 r.

Wystąpienie pt. „Pomiędzy tekstem aktu prawnego a jego stosowaniem. Budowanie kompetencji organów stosujących prawo” zaprezentowali prorektor ds. ogólnych UMCS, kierownik Katedry Prawa Informatycznego i Zawodów Prawniczych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS oraz dr hab. Marzena Świstak, prof. UMCS, nauczyciel akademicki w KPiIZP, prezes Samorządowego

Fot. Marcin Rutyna

Kolegium Odwoławczego w Lublinie. W konferencji oprócz przedstawicieli samorządu zawodowego architektów uczestniczyli wiceprezydenci Rzeszowa, Lublina, Kielc oraz Gdańska. Była to więc doskonała okazja do wymiany doświadczeń, dyskusji oraz stworzenia ram dla wspólnych działań na rzecz wzmocnienia demokratycznego państwa prawa oraz zaufania do organów władzy publicznej.

*Arkadiusz Bereza
Marzena Świstak*

↑ Od lewej:
prof. Arkadiusz Bereza
i prof. Marzena Świstak

Fot. Ilhor Kolschenko

Fot. Ilhor Kolschenko

Warsztaty ekspertów „Między wojną a (nie)pokojem”

Centrum Europy Wschodniej UMCS we współpracy z Wydziałem Politologii i Dziennikarstwa zorganizowało 26 lutego 2026 r. warsztaty ekspertów skierowane do studentów zainteresowanych zdobywaniem kompetencji analityczno-eksperskich z zakresu problematyki Europy Środkowej i Wschodniej. Pierwsze z serii spotkań pt. „Między wojną a (nie)pokojem. Czwarty rok pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej” zostało przygotowane wspólnie z Katedrą Teorii Polityki i Studiów Wschodnich Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Centrum Kompetencji Europejskich UMCS i Akademickim Centrum Analiz Strategicznych Akademii Sztuki Wojennej przy wsparciu Team Europe Direct (Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce) oraz Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej.

Uczestników wydarzenia powitała dziekan WPiD dr hab. Ewelina Podgajna, prof. UMCS, a funkcję moderatorów pełnili prof. dr hab. Walenty Baluk, dyrektor CEW UMCS (Katedra Bezpieczeństwa Międzynarodowego Instytutu Stosunków Międzynarodowych) oraz dr hab. Tomasz Stępniewski, prof. KUL (kierownik KTPiSW KUL).

W debacie ekspertów wzięli udział krajowi i zagraniczni badacze. Dr hab. Konrad Pawłowski, prof. UMCS (ISM) przedstawił kwestię wpływu wojny rosyjsko-ukraińskiej na zmianę ładu międzynarodowego w kontekście globalnym i regionalnym, natomiast dr Alicja Zyguła (KUL, LITPOLUKRBRIG) skoncentrowała się na problemie wielopoziomowych zmian w Ukrainie zachodzących pod wpływem rosyjskiej agresji. Następnie dr Jakub Olchowski (dyrektor CKE UMCS, ekspert

Instytutu Europy Środkowej) przeprowadził analizę zmiany pola walki w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej, podkreślając istotne znaczenie ukraińskiego sektora IT w procesie formowania przez Siły Zbrojne Ukrainy wojsk operacji bezzałogowych. O aspektach pozamilitarnych mówił dr Oleksii Polegkyi (George Washington University, Center for Public Diplomacy/Kyiv), wskazując na dynamikę zmian zachodzących w społeczeństwie ukraińskim, które prowadzi wojnę obronną i jednocześnie kształtuje odporność swojego państwa. Dr Andrzej Szabaciuk (KUL, ekspert IEŚ) dokonał analizy działań Federacji Rosyjskiej w wojnie napastniczej przeciwko Ukrainie na przykładzie terenów okupowanych, zaś dr Justyna Olędzka (Akademickie Centrum Analiz Strategicznych ASzWoj) przedstawiła problem Białorusi zaangażowanej w wojnę Rosji przeciwko Ukrainie.

Podsumowując wystąpienia ekspertów oraz dyskusję, moderatorzy podkreślili ważną rolę środowiska akademickiego w kształtowaniu kultury krytycznego myślenia wśród obywateli. Czwarta rocznica pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę minęła w atmosferze niepewności nie tylko co do warunków i czasu zakończenia wojny, ale także za sprawą dynamiki i kierunku zmian ładu międzynarodowego, w tym europejskiego systemu bezpieczeństwa. Sprawiedliwy i trwały pokój w suwerennej Ukrainie staje się niezbędnym warunkiem bezpiecznej i stabilnej Europy. Natomiast Rosja w dalszym ciągu dąży do podporządkowania sobie tego kraju i osłabienia Starego Kontynentu.

Walenty Baluk

XXVIII Konferencja Sprawozdawcza chemików

9 lutego 2026 r. w Auli im. prof. Jarosława Ościka odbyła się XXVIII Konferencja Sprawozdawcza Instytutu Nauk Chemicznych Wydziału Chemii.

Spotkanie otworzyła dyrektor Instytutu prof. dr hab. Małgorzata Grabarczyk. Podkreśliła znaczenie wspólnej pracy zespołów badawczych oraz rolę naukową INCh. Następnie rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski odniósł się do osiągnięć jednostki, dziękując pracownikom za zaangażowanie i życząc dalszych sukcesów oraz rozwoju.

W konferencji udział wzięli pracownicy naukowcy i dydaktyczni Instytutu, doktoranci, studenci oraz zaproszeni goście, m.in. prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska, dziekan Wydziału Biologii i Biotechnologii dr hab. Anna Matuszewska, prof. UMCS, prodziekan ds. studentek WBiB prof. dr hab. Monika Janczarek, dyrektor Instytutu Nauk Biologicznych dr hab. Grzegorz Janusz, prof. UMCS, zastępca dyrektora INB dr hab. Joanna Jakubowicz-Gil, prof. UMCS oraz dr Marcin Garbowski z Referatu Ekosystemów Gospodarczych i Infrastruktury Biznesu Urzędu Miasta Lublin.

Głównym celem spotkania było przedstawienie sprawozdań z działalności badawczej i organizacyjnej Instytutu Nauk Chemicznych za rok 2025. Miało charakter przeglądowy, a jednocześnie stanowiło przestrzeń do wymiany doświadczeń pomiędzy zespołami badawczymi oraz do refleksji nad kierunkami dalszego rozwoju Instytutu. Konferencja sprzyjała także integracji środowiska akademickiego Wydziału Chemii

i wzmacnianiu współpracy zarówno wewnętrznej, jak i z innymi jednostkami UMCS.

Program obejmował wystąpienia poświęcone działalności poszczególnych katedr, pracowni i laboratorium. Prezentacje dotyczyły: osiągnięć naukowych, realizowanych projektów badawczych i publikacji, działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz inicjatyw promocyjnych. Każde wystąpienie zawierało syntetyczne podsumowanie pracy jednostki oraz omówienie najważniejszych zagadnień badawczych. Po prezentacjach odbywały się dyskusje.

Ostatnim punktem programu było wystąpienie laureatki III miejsca w Konkursie na najlepszą pracę doktorską obronioną w Instytucie w 2025 r. Dr Adrianna Biedrzycka przedstawiła główne założenia i wyniki badań realizowanych w ramach doktoratu, a także omówiła plany badawcze.

Na zakończenie zastępca dyrektora INCh dr hab. Katarzyna Szymczyk, prof. UMCS podsumowała wystąpienia oraz podziękowała prelegentom i uczestnikom za aktywny udział w obradach. Wręczono dyplomy i nagrody laureatom Konkursu na najlepszą pracę doktorską Instytutu Nauk Chemicznych, a także dyplomy przyznane przez Polskie Towarzystwo Chemiczne za najlepsze prace doktorskie i magisterskie.

Konferencja przebiegała w otwartej i merytorycznej atmosferze. Dla wielu uczestników była to okazja do spojrzenia na działalność Instytutu z szerszej perspektywy oraz do nawiązania nowych kontaktów naukowych.

Adrian Skubiszewski

Fot. Adrian Skubiszewski

Fot. Adrian Skubiszewski

Wizyta ambasador Melindy Simmons

19 lutego 2026 r. w Instytucie Stosunków Międzynarodowych gościła ambasador Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w Polsce Melinda Simmons. Szefowa brytyjskiej misji dyplomatycznej spotkała się z władzami Uczelni oraz wzięła udział w 14. edycji „Diplomatic Talks” – cyklu otwartych dyskusji o współczesnych stosunkach międzynarodowych.

Dyplomatkę w murach Wydziału Politologii i Dziennikarstwa powitali prorektor ds. ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS, prorektor ds. rozwoju i współpracy z gospodarką prof. dr hab. Zbigniew Paśuszak oraz dyrektor ISM prof. dr hab. Marek Pietraś. W spotkaniu uczestniczyli także zastępczyni dyrektora

Instytutu dr hab. Katarzyna Marzęda-Młynarska, prof. UMCS, dr Andrzej Demczuk (Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych) oraz dr hab. Adam Głaz, prof. UMCS (Katedra Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego).

Następnie Melinda Simmons wygłosiła wykład pt. „European Security, Democratic Resilience and the U-Poland Strategic Partnership”. Pani Ambasador podkreśliła, że linia frontu przebiega dziś nie tylko na mapach, ale również w przestrzeni informacyjnej, w tym na ekranach naszych telefonów. Osłabienie społeczeństwa poprzez dezinformację bywa tańsze niż atak militarny. Dlatego odporność demokratyczna – zaufanie do instytucji, odpowiedzialna debata publiczna i świadome społeczeństwo – jest integralnym elementem obrony narodowej.

Odnosząc się do wojny w Ukrainie, mówiła o rosnącej brutalności działań wojennych ze strony Rosji i o tym, że wsparcie dla Kijowa pozostaje zarówno moralnym obowiązkiem, jak i strategiczną koniecznością. Historia ostatniej dekady pokazuje jasno: wahanie wobec agresji zachęca jej sprawcę do podjęcia kolejnych kroków.

Szczególne miejsce poświęciła partnerstwu Wielkiej Brytanii i Polski w obszarze bezpieczeństwa. Już dziś jest bardzo rozwinięte, ponieważ obejmuje m.in. stacjonowanie brytyjskich wojsk w Polsce, udział brytyjskich samolotów w ochronie przestrzeni powietrznej regionu oraz coraz ściślejszą współpracę przemysłów obronnych. Dla Londynu Polska jest niezastąpionym sojusznikiem. Jednak to partnerstwo nie opiera się wyłącznie na twardej sile, ale także na stabilnych gospodarkach, które finansują bezpieczeństwo. Dlatego polsko-brytyjska współpraca powinna pogłębiać się również w takich obszarach jak handel, inwestycje, badania naukowe, edukacja oraz kontakty międzyludzkie.

Na zakończenie Melinda Simmons zachęcała młode pokolenie do odwagi intelektualnej i aktywności obywatelskiej: do rozumienia roli technologii i informacji w dzisiejszym świecie, autentycznej komunikacji w czasach wielkich i dynamicznych wyzwań oraz budowania partnerstw ponad granicami sektorów i państw. Jak podkreśliła, nie warto czekać na zaproszenie do debaty – trzeba ją współtworzyć i kształtować.

Wydarzenie zwieńczyła sesja pytań i odpowiedzi oraz – zgodnie z tradycją – wspólne zdjęcie pamiątkowe.

Ihor Kolisnichenko

Fot. Ihor Kolisnichenko

Fot. Ihor Kolisnichenko

Goście z Urgench State University

W dn. 30 stycznia – 3 lutego 2026 r. Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki gościł delegację naukowców z Urgench State University w Uzbekistanie. Wizyta była poświęcona rozwijaniu współpracy naukowej oraz dydaktycznej pomiędzy uczelniami. Program obejmował warsztaty, seminaria naukowe, prezentacje badań oraz wizyty w pracowniach.

Pierwszego dnia goście spotkali się z władzami Wydziału. Następnie uczestniczyli w warsztatach poświęconych możliwościom współpracy, w których udział wzięły także władze instytutów oraz przedstawiciele jednostek badawczych.

W drugim dniu zorganizowano seminaria naukowe. Podczas seminarium Instytutu Informatyki i Matematyki przedstawiono programy kształcenia oraz obszary badań realizowanych na Urgench State University, a także propozycje współpracy międzynarodowej. Następnie w Katedrze Fizyki Powierzchni i Nanostruktur

zaprezentowano aktualne badania prowadzone na Wydziale oraz omówiono potencjalne wspólne projekty w obszarze fizyki.

Kolejnego dnia odbył się wykład na temat wzrostu roztworów stałych z fazy ciekłej, a także prezentacja dotycząca programu Erasmus+ i wymiany studenckiej. Wizyta zakończyła się zwiedzaniem Pracowni Druku 3D, gdzie zaprezentowano możliwości technologiczne wykorzystywane w trakcie zajęć.

Maciej Szymoniak

O zrównoważonym rozwoju na arenie międzynarodowej

17 lutego 2026 r. dr Katarzyna Urban, pełnomocnik Rektora UMCS ds. Zielonych Uniwersytetów, wystąpiła na Cyprze jako *keynote speaker* podczas dorocznej konferencji organizowanej przez Stowarzyszenie SEMETEK. W wykładzie otwierającym zaprezentowała ideę Zielonego Uniwersytetu w perspektywie funkcjonowania nowoczesnej uczelni oraz przedstawiła UMCS jako przykład instytucji, która w sposób systemowy integruje działania badawcze, dydaktyczne i organizacyjne wokół odpowiedzialności środowiskowej i społecznej.

Wystąpienie koncentrowało się na roli szkolnictwa wyższego w odpowiadaniu na wyzwania klimatyczne,

energetyczne i społeczne. Dr Katarzyna Urban podkreśliła, że uniwersytety nie tylko kształcą przyszłe pokolenia specjalistów, lecz także współtworzą konkretne rozwiązania wdrażane w praktyce gospodarczej i społecznej. Zaprezentowane strategie instytucjonalne oraz projekty infrastrukturalne i badawcze realizowane na UMCS spotkały się z dużym zainteresowaniem uczestników.

Pobyt na Cyprze obejmował również spotkania w instytucjach edukacyjnych oraz rozmowy z przedstawicielami środowiska biznesowego realizującego projekty badawczo-rozwojowe.

Zwieńczeniem wizyty było uroczyste uhonorowanie dr Katarzyny Urban pamiątkową tablicą, którą wręczył burmistrz Limassol. Wyróżnienie to stanowi wyraz uznania dla jej wieloletniej współpracy międzynarodowej oraz zaangażowania w budowanie partnerstw naukowych. Jednocześnie podkreśla rosnącą rozpoznawalność UMCS jako uczelni, która w sposób odpowiedzialny i długofalowy realizuje ideę Zielonego Uniwersytetu.

Katarzyna Urban

Początki Chatki Żaka

Powstanie Chatki Żaka było wspólną inicjatywą Wyższej Szkoły Rolniczej oraz Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Rektorzy obu uczelni – prof. Bohdan Dobrzański i prof. Adam Paszewski 16 sierpnia 1957 r. skierowali pismo do Departamentu Inwestycji Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, które było jednocześnie prośbą o umieszczenie w planie inwestycyjnym na kolejny rok budowy gmachu socjalnego dla studentów, tzw. Domu Społeczno-Usługowego. Prośba ta była motywowana przede wszystkim chęcią zorganizowania stołówki studenckiej z prawdziwego zdarzenia, ponieważ te funkcjonujące nie zaspokajały potrzeb studentów, głównie z powodu ich rozmieszczenia w kilku miejscach Lublina oraz braku odpowiedniego wyposażenia. Istotny był też aspekt zdrowotny, ponieważ coraz częściej społeczność akademicka zgłaszała problemy wynikające z braku możliwości regularnego spożywania posiłków¹.

¹ Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (dalej: AUMCS), Sekretariat Uczelni, sygn. 705, pismo Wyższej Szkoły Rolniczej i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej do Departamentu Inwestycji Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z 16 sierpnia 1957 r.

Chatka Żaka
(1963 r.) ↓

Źródło: Muzeum UMCS

Gmach Domu Społeczno-Usługowego zaprojektowało Biuro Projektowe Miastoprojekt w Krakowie. Głównym projektantem była inż. architekt Krystyna Różyska. Budynek był oddawany do użytku etapami w latach 1962–1965². Najwcześniej udostępnioną częścią obiektu była stołówka, która mogła wydawać około 2,5 tys. posiłków dziennie. Ponadto w Domu Społeczno-Usługowym znajdowały się nowoczesnie wyposażone lokale klubowe oraz kawiarnia. Studenci mogli korzystać z tych przestrzeni od początku roku akademickiego 1962/1963. Pod koniec kolejnego roku planowano natomiast ukończyć salę kinowo-estradową na 400 osób oraz takie punkty usługowe, jak fryzjer, szewc i krawiec³.

Dość ważną datą dla Domu Społeczno-Usługowego był 9 marca 1963 r. – wówczas budynek przyjął wyłonioną w konkursie i dobrze nam znaną nazwę, czyli „Chatka Żaka”. W uroczystości nadania nazwy uczestniczyli studenci, pracownicy oraz władze Uczelni na czele z rektorem prof. Grzegorzem Seidlerem oraz prorektorem prof. Narcyzem Łubnickim. Wydarzenie uświetnione zostało występem Chóru UMCS pod batutą Tadeusza Chyły. Ponadto udostępniono dla zwiedzających wystawę sztuki ludowej na Lubelszczyźnie, którą otworzyła dyrektor Muzeum Okręgowego w Lublinie Irena Iskrzycka. Wydarzenie trwało do godzin wieczornych – występowały studenckie teatry i zespoły artystyczne, a ceremonię zwińczył bal katarzynkowy⁴.

W maju 1963 r. w holu Chatki Żaka można było z kolei obejrzeć wystawę fotografii artystycznej studentów Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej i UMCS. Ekspozycja była zwieńczeniem specjalnego konkursu organizowanego w środowisku akademickim, podczas którego najważniejsze nagrody trafiły w ręce studentów UMCS. Zwycięzcą został Zbigniew Rola, którego prace

² Ibid. Opinia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jako użytkownika Domu Społeczno-Usługowego.

³ Ibid. Artykuł z „Życia Warszawy” z 17 sierpnia 1962 r. pt. *Nowoczesny dom akademicki w Lublinie*.

⁴ Ibid. Artykuł ze „Sztandaru Ludu” z 11 marca 1963 r. pt. *Studenci mają Chatkę Żaka*.

wyróżniały się dużą różnorodnością tematyczną. Drugą nagrodę przyznano Waldemarowi Stępniewi, u którego doceniono warsztat techniczny. Wyróżniono też pojedyncze fotografie studentów AM i WSR. Oceniono, że wystawa generalnie była udana, ale brakowało przede wszystkim prac, które ukazywałyby życie studenckie⁵. Ponadto w początkowym okresie w Chatce Żaka swoją siedzibę miały różne organizacje akademickie, np. Komitety Uczelniane UMCS i WSR.

W rocznicę 20-lecia utworzenia UMCS 23 października 1964 r. została oddana do użytku ostatnia część Chatki Żaka, czyli sala kinowo-estradowa na 400 miejsc. Przyjmuje się, że od 1965 r. jednostka zaczęła oficjalnie pełnić funkcję Akademickiego Centrum Kultury⁶.

Pierwszym kierownikiem i niejako organizatorem Domu Społeczno-Usługowego (później Chatki Żaka) był Władysław Jakubowski. Funkcję tę pełnił od 15 maja 1962 r. do 30 czerwca 1968 r. W piśmie podsumowującym jego działalność skierowanym do Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego Rektor UMCS stwierdził: „Zorganizował kluby studenckie i stołówkę w sposób wzorowy, stojąc na czele jedynej w Polsce studenckiej placówki społeczno-kulturalnej, jaką jest Chatka Żaka”⁷.

Władysław Jakubowski urodził się 10 września 1909 r. w Poznaniu. W latach 1928–1939 pracował jako składacz w tamtejszej Drukarni św. Wojciecha. W latach 1937–1939 był sekretarzem wojewódzkiego Związku Zawodowego Drukarzy. W czasie wojny początkowo przebywał w niewoli, ale okupant postanowił wykorzystać jego umiejętności i umieścił go, po odbyciu w Berlinie odpowiedniego przeszkolenia, w NS-Gauwerlagu. Druckerei Wartheland na stanowisku składacza, a później fotografa reprodukcyjnego i montażysty. Bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych W. Jakubowski powrócił do Drukarni św. Wojciecha już jako przewodniczący Rady Zakładowej. Równocześnie został wybrany radnym Miejskiej i Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz członkiem Zarządu Miasta Poznania. W styczniu 1946 r. Ministerstwo Informacji i Propagandy mianowało go na Generalnego Inspektora w Centralnym Zarządzie Państwowych Zakładów

Źródło: Archiwum UMCS

← Władysław Jakubowski

Graficznych w Łodzi. Odpowiadał za zorganizowanie zakładów drukarskich w takich miastach jak Zielona Góra, Słupsk, Gdańsk, Olsztyn, Warszawa i Wrocław. Następnie w maju 1953 r. został skierowany do Lublina, gdzie otrzymał zadanie budowy Lubelskiej Drukarni Prasowej, zostając jednocześnie jej kierownikiem⁸.

Po kilku latach został oddelegowany na UMCS, gdzie w 1962 r. został kierownikiem Domu Społeczno-Usługowego oraz Działu ds. Bytowych Studentów. W dalszej kolejności powierzono mu misję przygotowania i uruchomienia uczelnianej Oficyny Drukarskiej (później Drukarni Uniwersyteckiej), co nastąpiło w grudniu 1969 r. Pozwoliło to na prowadzenie większości prac edytorsko-wydawniczych nad „Annales Universitatis UMCS” oraz innymi publikacjami już we własnej drukarni. W 1974 r. przeszedł na emeryturę. Był aktywnym działaczem różnych organizacji, np. Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich. Na swoim koncie miał liczne odznaczenia i wyróżnienia o charakterze państwowym i lokalnym. Władysław Jakubowski zmarł 5 listopada 1981 r.⁹.

Bartłomiej Gryta

⁵ Ibid. Artykuł z „Kamery” z 15 maja 1963 r. pt. *Fotografika w Chatce Żaka*.

⁶ Źródło: <https://www.umcs.pl/pl/historia-ack,10808.htm> (dostęp: 2.02.2026 r.).

⁷ AUMCS,teczka kadrowa Władysława Jakubowskiego, sygn. K 4228, pismo Rektora UMCS do Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca 1968 r.

⁸ Ibid., Życiorys Władysława Jakubowskiego autorstwa prof. Wiesława Skrzydły.

⁹ Ibid.

Prof. István D. Molnár

Prof. dr hab. István D. Molnár to wybitny węgierski polonista, dyplomata, tłumacz oraz przyjaciel Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Urodził się 25 listopada 1941 r. w mieście Berehowo (Zakarpacie). Zmarł 30 stycznia 2026 r. w Debreczynie (Węgry).

Profesor związany był z naszą Uczelnią wielorako. Jako student debreczyńskiej hungarystyki i slawistyki specjalizował się również w języku polskim i literaturze polskiej. Po rocznym kursie nauki języka polskiego w Łodzi odbył studia polonistyczne na UMCS w latach 1963–1966. Lubelskie środowisko akademickie stało się więc naturalnym zapleczem intelektualnym i dydaktycznym dla budowanej przez niego polonistyki na Uniwersytecie Lajosa Kossutha w Debreczynie (obecnie Uniwersytet Debreczyński).

Kształcenie polonistyczne na Wydziale Humanistycznym debreczyńskiej uczelni István D. Molnár zainicjował w 1974 r., zaś Katedrę Języka i Literatury Polskiej powołał do istnienia w roku 1984. W ramach stosownych umów międzyministerialnych oraz międzyuniwersyteckich sześćo pracowników ówczesnego Instytutu Filologii Polskiej UMCS było delegowanych na wieloletnie kontrakty w charakterze lektorów języka polskiego oraz wykładowców literatury i kultury polskiej. Pod życzliwą opieką Profesora nauczyciele akademicy z Lublina otrzymywali szanse poszerzania kompetencji z zakresu językoznawstwa i literaturoznawstwa, prowadząc wykłady, konwersatoria i seminaria stosownie do specjalności naukowej i dydaktycznych potrzeb węgierskich studentów. Prof. Molnár sprawował dyskretną pieczę nad naukową karierą także polskich podwładnych oraz ekstraordynaryjnie zabiegał o zapewnienie im na Węgrzech godziwych warunków bytowych.

Niezależnie od nieocenionych zasług organizacyjnych i dydaktycznych dla kształcenia polonistów poza granicami Polski Pan Profesor uczestniczył w życiu naukowym naszej Uczelni jako wieloletni członek Rady Wydawniczej sekcji FF „Annales UMCS”. Brał także aktywny udział w konferencjach naukowych organizowanych przez dawny Wydział Humanistyczny, a jako kierownik Katedry Języka i Literatury Polskiej wielokrotnie gościł lubelskich naukowców na organizowanych przez nią sympozjach. Nawet gdy w latach 1988–1991 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Węgierskiego w Warszawie, podtrzymywał kontakty zarówno z macierzystą Katedrą, jak i z IFP UMCS, czego owocem stały się m.in. publikacje.

Archiwum prywatne

Naukowe, organizacyjne i dydaktyczne wysiłki Profesora skutkowały m.in. wychowaniem absolwentów polonistyki, którzy znaleźli zatrudnienie i nadal pracują na polskich lub węgierskich uczelniach wyższych, jak również takich, którzy obejmowali w Debreczynie ważne urzędy, znacząco wpływając na intelektualne i kulturowe życie „miasta cywizów” (*civisváros*). Te zasługi Istvána D. Molnára pozwoliły na utrzymywanie partnerskiego związku między Debreczynom i Lublinem.

Naukowo-dydaktyczną działalność Pana Profesora zwieńczyła opracowana przez niego publikacja pt. *Literatura polska XX wieku. 1891–1981*, pomyślana jako podręcznik dla studentów polonistyki na Węgrzech. Ważne i nowoczesne ujęcie zjawisk artystycznych unaocznia bogata antologia tekstów stanowiąca trzon tej książki. Chronologicznie ułożone utwory poprzedzają noty informacyjne o autorach i objaśnienia rzadziej spotykanych wyrażań i zwrotów polskojęzycznych. Całość dopełnia obszerna bibliografia w języku polskim oraz węgierskim.

Oprócz tego podręcznika akademickiego i kilku innych dorobek naukowy Profesora obejmuje liczne książki, artykuły i przekłady po polsku oraz po węgiersku, które łączą perspektywę polskiego i węgierskiego czytelnika (wybrana bibliografia m.in. na stronie: <https://swiato-waencyklopediapolonistow.pl/istvan-d-molnar/>). Dzięki tym publikacjom polski odbiorca zyskuje szansę wniknięcia w hermetyczną, głównie ze względu na barierę językową, kulturę węgierską, a węgierski ma możliwość wejrzenia w równie dla niego niedostępną, z podobnej przyczyny, kulturę polską. Chociażby z tego powodu odejście Pana Profesora to niepowetowana strata, także dla lubelskiego środowiska naukowego. Jego śmierć zamyka pewien ważny etap tradycyjnych relacji polsko-węgierskich i węgiersko-polskich.

Maria Woźniakiewicz-Dziadosz
Mirosław Ryszkiewicz

67. edycja Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym

31 stycznia 2026 r. na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa odbyły się zawody okręgowe 67. Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym, której temat brzmiał „Służba publiczna”. W eliminacjach okręgowych wzięło udział 69 uczestników ze szkół ponadpodstawowych z Lubelszczyzny. Zawody składały się z dwóch etapów: pisemnego i ustnego.

Przed rozpoczęciem etapu pisemnego zgromadzonych uczniów, rodziców i nauczycieli powitał sekretarz okręgowy Olimpiady dr Łukasz Lewkowicz. Wydarzenie oficjalnie otworzyła dziekan WPiD dr hab. Ewelina Podgajna, prof. UMCS, pełniąca funkcję przewodniczącej komisji konkursowej. W skład komisji weszły dr hab. Aneta Dawidowicz, prof. UMCS oraz dr Eleonora Kirwiel. W Olimpiadzie uczestniczyła również przewodnicząca Komitetu Okręgowego dr hab. Joanna Sanecka-Tyczyńska, prof. UMCS.

W czasie sprawdzania prac konkursowych odbyły się dwa wykłady tematyczne. Pierwszy z nich pt. „Czym jest aktywność obywatelska we współczesnym państwie?” wygłosiła dr Monika Sidor z Katedry Administracji Publicznej. Następnie wykład pt. „Służba publiczna w praktyce: jak państwo komunikuje się z obywatelem?” zaprezentował dr Grzegorz Niecko

z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Uczestnicy mieli możliwość zadawania pytań.

Do etapu ustnego zakwalifikowało się 14 uczniów, spośród których komisja wyłoniła sześcioro laureatów. Będą reprezentować nasz region w zawodach centralnych (III stopnia), które odbędą się w Warszawie w dn. 28–29 marca 2026 r.

Lista tegorocznych zwycięzców etapu okręgowego: Cyprian Wiczuk (II Liceum Ogólnokształcące im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Lublinie), Michał Konecki (III Liceum Ogólnokształcące im. Unii Lubelskiej w Lublinie), Michał Rojewski (IV Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Łukowie), Sebastian Sak (III Liceum Ogólnokształcące im. Unii Lubelskiej w Lublinie), Marcel Stępień (IX Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Lublinie), Piotr Szarowski (Prywatne Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi w Lublinie).

Wydział Politologii i Dziennikarstwa jest współorganizatorem Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym w okręgu lubelskim. Zawody oraz nagrody były dofinansowane ze środków Wydziału, przyznanych przez dziekan prof. Ewelinę Podgajną. W organizację wydarzenia byli aktywnie zaangażowani studenci WPiD.

Łukasz Lewkowicz

Fot. Wiktoria Szalarczyk

Fot. Wiktoria Szalarczyk

75. Olimpiada Fizyczna

15 lutego 2026 r. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki odbyły się zawody doświadczalne II etapu 75. Olimpiady Fizycznej – jednej z najstarszych w kraju olimpiad przedmiotowych dla uczniów szkół ponadpodstawowych.

Organizatorem zawodów jest Polskie Towarzystwo Fizyczne. Za poziom merytoryczny i organizację odpowiada Komitet Główny oraz 13 Komitetów Okręgowych. Lubelski Komitet ma swoją siedzibę na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki, a tworzą go pracownicy Instytutu Fizyki.

Olimpiada jest trzystopniowa. Zawody I stopnia składają się z dwóch części. Najpierw uczestnicy rozwiązują zadania w formie elektronicznej na platformie internetowej. Zadania z części drugiej są publikowane na stronie internetowej Komitetu Głównego, a ich rozwiązania uczniowie przesyłają do właściwych Komitetów Okręgowych.

Zawody II stopnia rozgrywane są w dwóch turach – teoretycznej i doświadczalnej – w miastach, w których mają swoje siedziby Komitety Okręgowe. W tym roku szkolnym część teoretyczna II etapu odbyła się 11 stycznia. W okręgu lubelskim wzięło w niej udział 31 zawodników z Lublina, Zamościa, Lubartowa i Dębina. 18 osób z najlepszymi wynikami zakwalifikowało się do części doświadczalnej.

15 lutego, podczas uroczystego rozpoczęcia tej części zawodów, uczestników i ich nauczycieli na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki przywitani: prodziekan dr hab. Zbigniew Surowiec, prof. UMCS, dyrektor Instytutu Fizyki prof. dr hab. Ryszard Zdyb oraz przewodniczący Oddziału Lubelskiego PTF dr hab. Marcin Turek, prof. UMCS. Uczestnicy otrzymali drobne upominki ufundowane przez Instytut Fizyki, Oddział Lubelski PTF oraz Lubelskie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe LUTEN.

Rozwiązania zadań zawodów części doświadczalnej II stopnia będą oceniane przez recenzentów wyznaczonych przez Komitet Główny.

W dn. 11–14 kwietnia 2026 r. w Warszawie odbędzie się finał 75. Olimpiady Fizycznej, w którym do rywalizacji przystąpią wyłonieni w zawodach okręgowych najlepsi uczniowie.

W poprzedniej edycji Olimpiady tytuł laureata I miejsca zdobył Mikołaj Litwin z III Liceum Ogólnokształcącego im. Unii Lubelskiej w Lublinie. W pierwszej dziesiątce znalazło się również dwóch innych uczniów z okręgu lubelskiego: Bolko Wieleba z XXI Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Kostki w Lublinie oraz Adam Wójcik z III Liceum Ogólnokształcącego im. Unii Lubelskiej w Lublinie.

Małgorzata Wiertel

Warsztaty historyczne dla licealistów

3 lutego 2026 r. w I Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Broniewskiego w Świdniku – szkole partnerskiej UMCS odbyły się zajęcia historyczne dla uczniów. Poprowadziły je dziekan Wydziału Historii i Archeologii dr hab. Joanna Sobiesiak, prof. UMCS oraz dr Anna Miączewska z Katedry Antropologii Przekazu Historycznego.

Prof. Joanna Sobiesiak przeniosła uczniów w fascynujący świat wczesnego średniowiecza i najdawniejszych dziejów państwa polskiego podczas wykładu pt. „Co wiemy

o Mieszku i Dobrawie. Relacja tekstów z epoki?”. Zaprezentowała najstarsze źródła pisane, które dotyczą wymienionych postaci, ukazując, jak historycy odczytują i interpretują przekazy z tamtych czasów.

Z kolei dr Anna Miączewska opowiedziała o codziennym życiu mieszkańców Pompejów, ich zwyczajach, kulturze oraz dramatycznym losie miasta po wybuchu Wezuwiusza. Podczas wykładu pt. „Pompeje – życie w starożytnym mieście” się, w jaki sposób archeologia i źródła pisane pomagają odtwarzać życie ludzi sprzed wieków.

Lekcje cieszyły się ogromnym zainteresowaniem uczniów i stanowiły zachętę do studiowania na WHiA UMCS. Dodatkowo wzbogaciły ich wiedzę i rozbudziły ciekawość poznawczą. Organizatorem spotkania była nauczycielka historii z wymienionego liceum – Elżbieta Derek.

Paulina Litka

Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki

W dn. 16–20 lutego 2026 r. Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki gościł maturzystów, którzy zdecydowali się zdawać egzamin dojrzałości z fizyki na poziomie rozszerzonym. W przygotowaniach wsparli ich pracownicy Instytutu Fizyki w ramach intensywnego kursu – Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki.

Pogotowie jest organizowane od 2011 r. i na stałe wpisało się w kalendarz wydarzeń Wydziału. Tegoroczna edycja cieszyła się ogromnym zainteresowaniem – wzięło w niej udział ponad 120 uczniów szkół średnich z Lublina i regionu, którzy pierwszy tydzień ferii zimowych przeznaczyli na przygotowania do matury z fizyki.

Zaprezentowane wykłady były bogato ilustrowane doświadczeniami ułatwiającymi zrozumienie omawianych zagadnień. Po wykładach maturzyści rozwiązywali zadania rachunkowe w grupach, a podczas zajęć laboratoryjnych samodzielnie sprawdzali wybrane prawa

Fot. Maciej Szymoniak

fizyczne. Każdy wykład i każda sesja ćwiczeń były poświęcone innemu działowi fizyki.

Dodatkową atrakcją stanowiły wizyty w pracowniach badawczych Instytutu, które pozwoliły uczniom zajrzeć za kulisy codziennej pracy naukowców. Dzięki temu każdy dzień kursu łączył teorię z praktyką, dając maturzystom okazję do aktywnego odkrywania świata nauki.

Anna Zdeb

„Akademia Przyrodnicza” z Dyrektorem CeReClimEn

Jak zwierzęta przystosowują się do zimy? O tym opowiadał podczas wykładu edukacyjnego dr hab. Grzegorz Grzywaczewski, prof. UP, dyrektor Centrum Badań Zmian Klimatu i Środowiska (CeReClimEn) UMCS. Spotkanie odbyło się 3 lutego 2026 r. w Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Archeologicznego Gminy Hrubieszów (CDKA) w Masłomęczu, w ramach nowego cyklu „Akademia Przyrodnicza”. Uczestniczyli w nim uczniowie z Publicznej Szkoły Podstawowej w Dąbrowie oraz Szkoły Podstawowej w Kryłowie.

Prof. Grzegorz Grzywaczewski, znany ornitolog i popularyzator nauki, wyjaśniał, jak zwierzęta radzą sobie w trudnym okresie zimowym, jakie mają strategie

przetrwania i jak możemy im pomóc, nie zakłócając naturalnych procesów przyrody. Wykład wzbudził żywe zainteresowanie – uczniowie chętnie zadawali pytania, a zaplanowane na godzinę spotkanie trwało prawie dwa razy dłużej. Rozmowa objęła także temat lokalnej fauny i flory.

Warto dodać, że Gmina Hrubieszów od lat prowadzi aktywną działalność kulturalną i edukacyjną. W 1988 r. powstał tu Gminny Ośrodek Kultury, który w maju ubiegłego roku został przekształcony w CDKA z siedzibą w Masłomęczu. Zmiana ta otworzyła nowe możliwości współpracy i zaangażowania mieszkańców w życie lokalne. Centrum organizuje konkursy, współpracuje z kołami gospodyń wiejskich, klubami seniora oraz innymi instytucjami, szczególnie ze szkołami i przedszkolami. Placówka chce być nowoczesnym ośrodkiem kulturalno-edukacyjnym, którego projekty wykraczają poza własną siedzibę. Nic dziwnego, że pierwsze wydarzenie w ramach „Akademii Przyrodniczej” stało się punktem wyjścia do planowania kolejnych inicjatyw edukacyjnych, także we współpracy z CeReClimEn. Działania te wpisują się w misję popularyzowania wiedzy o środowisku przyrodniczym i wyzwaniach związanych ze zmianami klimatu.

Magdalena Kozak-Siemńska

Festiwal Produkcji Medialnej PRO-Film

5 lutego 2026 r. podczas Festiwalu Produkcji Medialnej PRO-Film studenci III roku produkcji medialnej (specjalizacja multimedia) zaprezentowali filmy będące efektem kilkumiesięcznej pracy w ramach zajęć praktycznych prowadzonych przez prof. szt. film. Nataszę Ziółkowską-Kurczuk. Wydarzenie odbyło się w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka i miało charakter uroczystej gali.

Oficjalnie zainaugurowali je: prof. dr hab. Wiesław Gruszecki – prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej, dr hab. Ewelina Podgajna, prof. UMCS – dziekan Wydziału Politologii i Dziennikarstwa oraz Izabela Pastuszko – dyrektor ACKiM UMCS Chatka Żaka. Zaprezentowano 12 krótkometrażowych filmów o różnorodnej tematyce – widzowie obejrzeli komedie, filmy psychologiczne, a nawet horror.

Obraz „Bez Zasięgu” (reż. Wiktoria Miazga, Amelia Wójcik) w zabawny sposób ukazał losy uzależnionej od telefonu Ewy, zmuszonej wyjechać na wieś. Film „Bibliotekarka” (reż. Karolina Kuźmiczuk, Klaudia Królikowska) skupił się na nietypowych zapiskach w notesie pewnej bibliotekarki. „Panopticon” (reż. Klaudia Kolbus, Patrycja Pycek) pokazał konsekwencje rosnącej chęci kontroli nad domkiem dla lalek. „ZMORA” (reż. Marta Podkańska, Aleksandra Żak) to opowieść, która zabrała widza do opuszczonego dworu, skrywającego tajemnicę. „Odcień” (reż. Elizaveta

Solomatina) ukazał losy stoika unikającego swojego odbicia. „5 etapów” (reż. Mariia Almukaieva) to historia przeprowadzająca widzów przez etapy pogodzenia się z ciężką chorobą. „Yin i Yang” (reż. Alina Zalatarova) opowiada o artyście pogrążonym w osamotnieniu i smutku. „Out of place” (reż. Kinga Bazak) ukazuje to, co nam wszystkim bliskie – uczucie samotności i proces aklimatyzacji w nowym miejscu. Produkcja „Szczęść Boże” (reż. Nikola Zielińska, Kornelia Maleta) skupiła się na zabawnych perypetiach Beaty, której serce zaczęło bić szybciej dla pewnego wybranka. „Ławka” (reż. Daria Tęсна) była symbolem przemijania, pamięci i cykliczności życia. „Reset” (reż. Oliwia Nadolska) opowiedział historię mężczyzny otoczonego technologią, który musiał dokonać ważnego wyboru. „Anemoia” (reż. Oliwia Biszczyńska) zabrała nas do świata pana Stanisława i jego wspomnień.

Festiwal prowadziła trójka charyzmatycznych konferansjerów, zapewniająca widzom rozrywkę pomiędzy filmami. Po projekcjach nastąpił czas na głosowanie publiczności oraz obrady jury, a w trakcie przerwy studenci rozbawili gości krótkim skeczem.

W jury zasiadli: prof. Natasza Ziółkowska-Kurczuk, dziekan Wydziału Politologii i Dziennikarstwa prof. Ewelina Podgajna, prodziekan ds. studenckich dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak, prof. UMCS, dyrektor Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach prof. dr hab. Iwona Hofman, zastępca dyrektora INoKSIM dr Wojciech Maguś, kierownik Lubelskiego Funduszu Filmowego dr Tomasz Rakowski oraz Piotr Kotowski z Dyskusyjnego Klubu Filmowego „Bariera”.

Po obradach jury wyłoniło zwycięzców poszczególnych kategorii:

- Najlepszy film – „Anemoia”;
- Najlepszy scenariusz – „Bibliotekarka”;
- Najlepsza reżyseria – „Szczęść Boże”;
- Najlepsze zdjęcia – „ZMORA”;
- Najlepsza scenografia – „Panopticon”;
- Najlepszy dźwięk – „Odcień”;
- Nagroda Jury – „5 etapów”;
- Najlepsza gra aktorska – „Bez zasięgu”;
- Najlepsza charakteryzacja – „ZMORA”;
- Najlepszy montaż – „Yin i Yang”;
- Najlepsza kolor korekcja – „Reset”;
- Najlepsza gra światłem – „Out of place”;
- Najlepsza muzyka – „Ławka”;

Fot. Karolina Rybka

Warto także dodać, że Nagrodę Publiczności otrzymał obraz „Anemoia”.

Zwienieczeniem wydarzenia było wystąpienie prof. Nataszy Ziółkowskiej-Kurczuk, która podkreśliła wysoki poziom prezentowanych filmów. Ogłoszenie wyników spotkało się z entuzjastycznym odbiorem i wzbudziło wiele emocji wśród młodych artystów, dla których udział w pokazie był okazją do zaprezentowania twórczości szerszemu gronu odbiorców oraz zdobycia cennych

doświadczeń. W końcowej części festiwalu podziękowano twórcom, organizatorom, jury i publiczności.

Wydarzenie było współfinansowane ze środków Miasta Lublin. Za jego organizację odpowiadali: Wydział Politologii i Dziennikarstwa oraz ACKiM UMCS Chatka Żaka. Patronat medialny sprawowali: TVP3 Lublin, Akademickie Radio Centrum, TV UMCS, Polskie Radio Lublin, serwis Spotted Lublin.

Aleksandra Żak

Turniej o Puchar Dziekana WPiA UMCS

25 lutego 2026 r. odbył się Turniej o Puchar Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UMCS, w którym udział wzięło sześć drużyn studenckich reprezentujących różne wydziały naszej Uczelni. Wydarzenie było doskonałą okazją do integracji społeczności akademickiej oraz sportowej rywalizacji w duchu *fair play*.

Trybuny wypełnione były kibicami – pracownikami i studentami UMCS, którzy gorąco wspierali swoje drużyny. Po zakończeniu rozgrywek studenckich odbył się wyjątkowo emocjonujący mecz pomiędzy studentami WPiA a Drużyną Dziekanów, który spotkał się z dużym entuzjazmem publiczności.

Turniej zakończył się następującymi wynikami: I miejsce – Wpid Hooligans (Wydział Politologii i Dziennikarstwa); II miejsce – nooxygen (Wydziały Matematyki, Fizyki i Informatyki oraz Filologiczny); III miejsce – Harare Lublin (WPiA). Nagrodę dla najlepszego strzelca turnieju otrzymał Dzianis Ivanko, którego skuteczność była imponująca. Puchary wręczyli dziekan dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS i prorektor dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS – arbiter meczu finałowego.

Gratulujemy i dziękujemy drużynom studenckim, Drużynie Dziekanów, kibicom oraz wszystkim zaangażowanym w organizację Turnieju, prowadzącym, komentatorom i sędziom.

Julia Wojczek

Fot. Julia Wojczek

Fot. Julia Wojczek

Dotykanie przeszłości, czyli rzecz o rekonstrukcji historycznej w Polsce od antyku po XX w.

Ukazała się książka pt. *Wszystkimi zmysłami... Rekonstrukcja historyczna w Polsce od antyku po wiek XX* pod redakcją dr. hab. Dariusza Słapka, prof. UMCS z Katedry Historii Starożytnej i Średniowiecznej. W dużym stopniu nawiązuje ona do konferencji naukowej pod tym samym tytułem, zorganizowanej w maju 2025 r. w Instytucie Historii UMCS. Jest jednak przede wszystkim formą uhonorowania i upamiętnienia aktywności członków Studenckiego Koła Naukowego Amatorów Antyku, którzy fascynacje tym okresem historycznym od ponad 25 lat rozwijają w ramach prężnie działającego Stowarzyszenia na Rzecz Popularyzacji Antyku „Hellas et Roma”. Przekonują oni, że rekonstrukcja i odtwórstwo historyczne stanowią najbardziej spektakularny i efektywny sposób promowania wiedzy o świecie starożytnym.

Dlatego też właśnie tej epoce, niesłusznie marginalizowanej w polskiej rekonstrukcji, współautorzy tomu poświęcili najwięcej uwagi (cz. I). W kolejnej części pracy podjęto kwestie stojących przed odtwórstwem historycznym wyzwań związanych z miejscem *living history* w polityce historycznej państwa, rolą i znaczeniem w dydaktyce historii oraz prymarną w ocenie rekonstrukcji sprawę naukowej rzetelności tej relatywnie nowej formy „narracji o przeszłości”. Interesujące dla każdego czytelnika mogą okazać się treści z części pt. *Nowe przestrzenie rekonstrukcji*, poświęconej dość nieoczywistym

sferom jej obecności (np. w badaniach dziejów sportu czy dawnych technik walki).

Najistotniejsze wnioski płynące z lektury 15 opublikowanych w tomie artykułów zmieścić można w dwóch obserwacjach. Wyraźniej zaciera się różnica między środowiskiem rekonstruktorów a światem akademickim, a ich coraz bardziej widoczny alians zaczyna przynosić obu gremiom wymierne korzyści.

Ponadto warto zwrócić uwagę na rosnący potencjał rekonstrukcji, która ciągle odkrywa nowe przestrzenie dla właściwych sobie dociekań na temat przeszłości. Świat rzeczy, przedmiotów, artefaktów może fascynować i nie wolno go trywializować.

Zwracają na to uwagę autorzy ostatniej części książki, w której doświadczeni rekonstruktorzy, a niekiedy już weterani, dzielą się wspomnieniami i refleksjami na temat swoich pasji. Wydaje się, że powinny one szczególnie zainteresować socjologów i antropologów kultury, którzy od wielu lat usiłują zgłębić fenomen tego wyjątkowego w manifestowaniu zainteresowania przeszłością zjawiska.

Kamil Jakimowicz

Archiwum Koła Naukowego Amatorów Antyku (sgrzed 2012-)

Fot. Miasto Lublin

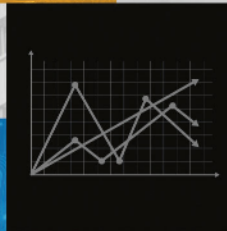
Miejskie stypendia dla studentów i doktorantów UMCS, 4 lutego 2026 r.

Fot. Karolina Rybka, Aleksandra Żak

Festiwal Produkcji Medialnej PRO-Film, 5 lutego 2026 r.

Okiem EKSPERTA

KOMENTUJĄ
NAUKOWCY
Z UMCS

media.umcs.pl

media.umcs.pl